

Χαρισματικά παιδιά

Βάσω Ανδρούτσου* *Ελένη Ζώη

Συστημική Οικογενειακή Θεραπεύτρια Ψυχολόγος,
Πρόεδρος ΣΓΚΧΤΠ Συστημική Οικογενειακή Θεραπεύτρια

*Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων
Χαρισματικών και Ταλαντούχων Παιδιών

Πρόγραμμα Ειδικής Αγωγής
Πανεπιστημίου Αιγαίου
Ιωάννινα, 3 4 Φεβρουαρίου 2018
Άρτα, 24 – 25 Φεβρουαρίου 2018

Χαρισματικά παιδιά έφηβοι και ενήλικες σε κίνδυνο

Cheetah στον καναπέ, αετοί στον ορنيθώνα,
ελέφαντες στο δωμάτιο, κοιμώμενοι γίγαντες
και άλλα χαριτωμένα [ή μήπως όχι ?] τινά ...

Βάσω Ανδρούτσου

Συστημική Οικογενειακή Θεραπεύτρια

Πρόεδρος ΣΓΚΧΤΠ

Ελένη Ζώη

Ψυχολόγος

Συστημική Οικογενειακή Θεραπεύτρια

Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων
Χαρισματικών και Ταλαντούχων Παιδιών

Ιστορίες να σκεφτούμε ...

... ιστορία πρώτη

<https://goo.gl/forms/L34X0UORYh5xhzcx2>

... ιστορία δεύτερη

<https://goo.gl/forms/7jq6gPeCE2SzYsfa2>

Ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς ενηλίκων

<https://goo.gl/forms/zsR1tCEt9lwDGYnb2>

Το θέμα της χαρισματικότητας φαντάζει εκ πρώτοις

πολύ σπάνιο,
πολύ μακρινό
και πολύ ωραίο,

αφορά κάποιους άλλους, όχι εμάς

είναι όμως εντυπωσιακό πόσο αυτό το θέμα
μπορεί να αφορά τους μαθητές μας
τα δικά μας παιδιά,
παιδιά συγγενών ή φίλων μας
ακόμη και εμάς τους ίδιους

Ακόμα πιο εντυπωσιακό είναι το πόσα προβλήματα
πηγάζουν από την ελλιπή ενημέρωση των γονιών, των
εκπαιδευτικών αλλά και των ειδικών
-παιδιάτρων, ψυχιάτρων, ψυχολόγων, κ.ά.

Υπάρχει ένα ολοένα αυξανόμενο ενδιαφέρον για τα χαρισματικά παιδιά, και μια ολοένα και αυξανόμενη ανησυχία για το ότι παραμένουν ανικανοποίητες οι ιδιαίτερες (=ειδικές [?]) ανάγκες τους.

Η πλειονότητα των ειδικών (εκπαιδευτικοί, ψυχολόγοι, ψυχίατροι, ειδικοί παιδαγωγοί, λογο/έργο-θεραπευτές, κ.ά.) παραμένουν *μη επαρκώς* προετοιμασμένοι για να ανταποκριθούν στις ιδιαίτερες ανάγκες και προκλήσεις των χαρισματικών και να προσφέρουν ποιοτικές εκπαιδευτικές και ψυχοπαιδαγωγικές υπηρεσίες και υπηρεσίες ψυχικής υγείας σε αυτόν τον ειδικό πληθυσμό.

- Ποιος είναι χαρισματικός? Πώς θα τον προσδιορίσουμε και πως θα τον αναγνωρίσουμε?
- Ποια είναι τα κύρια χαρακτηριστικά των χαρισματικών?
- Πώς κατανέμονται οι χαρισματικοί στον γενικό πληθυσμό ?
- Που οφείλεται η χαρισματικότητα? Από πού προέρχεται?
- Μπορεί να αυξομειωθεί ? Να «κατασταλεί» ? Να «επαυξηθεί»?
- Μπορούμε, και πρέπει, να δημιουργήσουμε περιβάλλοντα που θα «υποστηρίζουν» τη χαρισματικότητα ?
- Τι έχουν να πουν οι ειδικοί για τα χαρισματικά ?
- Τι έχει να πει η ιστορία για τα χαρισματικά ?
- Ποιος είναι ο κόσμος των χαρισματικών ?
- Ποιος είναι ο ρόλος της οικογένειας στην ανάπτυξη της χαρισματικότητας και του ταλέντου ?
- Πώς θα μπορέσουμε να κατανοήσουμε τη χαρισματικότητα ?
- Πώς θα καταφέρουμε να μεγαλώσουμε το χαρισματικό παιδί και πως θα καταφέρουμε να βοηθήσουμε τον χαρισματικό έφηβο και τον χαρισματικό ενήλικα ?
- Πώς θα αναγνωρίσουμε -και πώς θα βοηθήσουμε- το παιδί/έφηβο/ενήλικα με διπλή (ή/και τριπλή) διαφοροποίηση ?
- Πώς θα αντιμετωπίσουμε το σύνδρομο της υποεπίδοσης? [ένα μοτίβο ψυχολογικής άμυνας ?]
- Πώς αξιολογούμε (?) τη χαρισματικότητα ?
[μέτρηση της ευφυΐας και των γνωστικών ικανοτήτων με Τεστ Ευφυΐας (?)
- Και η Δημιουργικότητα ? Η Χαρισματικότητα σε μη ακαδημαϊκά πεδία ?
[εκτίμηση [και] με Κλίμακες, Ερωτηματολόγια και άλλες διαδικασίες/άλλα εργαλεία] ?
- Ποια είναι η σχέση Φύλου και χαρισματικότητας ?
- Και τα αναλυτικά προγράμματα, η εκπαίδευση των χαρισματικών ?
- Και ...
- Και
- Και
- Και

Τι είναι Χαρισματικότητα;

- Τι είναι η Χαρισματικότητα=?
(νοημοσύνη, ευφυΐα, εξυπνάδα, σπιντάδα, οξύνοια, μυαλό ...)
- Ταλέντο=?
- Άλλοι όροι: προικισμένος, ιδιοφυΐα, μεγαλοφυΐα, παιδί-θαύμα, υψηλή νοητική λειτουργικότητα, κτλ.
- «χαρισματικός ηγέτης», «χαρισματικός δάσκαλος», «χαρισματικός μουσικός», «χαρισματικός επιστήμονας», ...
- * συναισθηματική νοημοσύνη, κοινωνική νοημοσύνη, πολλαπλές νοημοσύνες ...

Τι είναι Χαρισματικότητα;

- «μικροί Αϊνστάιν»
 - «τα σοφά παιδιά»
 - “The most gifted child of America”
 - «Ελλάδα έχεις ταλέντο»!!
 - «παιδιά ίντιγκο»
-
- Giftedness, intelligence, cleverness, smartness, sharpness, brightness ...
 - Talent
 - Genius, gifted, prodigy, intellectual, savant, little einsteins ...

... ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ

Υπάρχει πληθώρα ορισμών, όρων και τρόπων περιγραφής των ιδιαίτερα έξυπνων ανθρώπων και των ικανοτήτων τους

Χαρισματικότητα, ευφυΐα και νοημοσύνη χρησιμοποιούνται [καταχρηστικά] ως συνώνυμες

Ταλέντο είναι προγενέστερος όλων

→ Τάλαντον = μονάδα βάρους γνωστή στους αρχαίους Έλληνες, στους Εβραίους, στους Ρωμαίους, στη Μεσοποταμία και αλλού. στην Καινή Διαθήκη χρησιμοποιείται πρώτη φορά το «τάλαντον», με την έννοια *της χάρις του θεού στον άνθρωπο*.

ταυτίζεται με το χαρισματικός και προικισμένος για να τονιστεί το έμφυτο των ικανοτήτων που είναι πάνω από τον μέσο όρο και συναρτώνται με συγκεκριμένα ψυχοκινητικά και αισθητικά πεδία δραστηριότητας.

... ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ

Ιδιοφυής σημαίνει ιδιαίτερη, αρκετά πάνω από τον μέσο όρο, έμφυτη ικανότητα για πολύ υψηλές επιδόσεις[?] σε κάποιο αντικείμενο

Μεγαλοφυής σημαίνει εξαιρετικές ικανότητες και επιδόσεις [?] κυρίως σε κοινωνικά ή νοητικά πεδία για τα οποία γίνεται γνωστό το άτομο και αποκτά φήμη

Η συναισθηματική νοημοσύνη αναφέρεται στις ικανότητες προσδιορισμού, κατανόησης, έκφρασης και διαχείρισης των συναισθημάτων, τόσο του εαυτού όσο και των άλλων

Η κοινωνική νοημοσύνη αναφέρεται στις ικανότητες του ατόμου για καλές συναναστροφές και αποδοτικές συνεργασίες με τους άλλους

... ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ

Παιδιά-θαύματα: επιτυγχάνουν ήδη από την προσχολική ηλικία πολύ υψηλές επιδόσεις σε συγκεκριμένα νοητικά πεδία
όρος που συναντάται κυρίως στα ΜΜΕ και στην εκλαϊκευμένη επιστημονική βιβλιογραφία
καθώς θεωρούνται από τον λαό ως ανεξήγητα φαινόμενα, επικρατούν γι' αυτά διάφορες αντιλήψεις –πεθαίνουν πρόωρα, γίνονται «αλλοπαρμένα», κ.ά.

Σοφά παιδιά: παρουσιάζουν κάποια εξαιρετική ικανότητα σε κάποιον τομέα πολύ πέραν από τα όρια του φυσιολογικού στα όρια ωστόσο και ενδεχόμενης [νευρολογικής ή αναπτυξιακής] διαταραχής.
ο όρος συναντάται στα ΜΜΕ και στην εκλαϊκευμένη επιστημονική βιβλιογραφία
καθώς θεωρούνται από τον λαό ως ανεξήγητα φαινόμενα, επικρατούν και γι' αυτά διάφορες αντιλήψεις –πεθαίνουν πρόωρα, γίνονται «αλλοπαρμένα», κ.ά.

... ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ

Παιδιά-ίντιγκο – παιδιά του 1983 – «Εποχή του Υδροχόου»!

αποτελούν μια ψευδοεπιστημονική κατηγοριοποίηση παιδιών, σύμφωνα με την οποία τα παιδιά αυτά έχουν ασυνήθεις, υπερφυσικές ή και παραφυσικές δυνατότητες. Η θεωρία των παιδιών indigo προσέλκυσε το ενδιαφέρον συγγραφέων και σκηνοθετών και από πολλούς υιοθετήθηκε ως μια πιθανή, ανώτερου σταδίου, εξέλιξη του ανθρωπίνου είδους.

τα παιδιά indigo θεωρούνται πως είναι ιδιαίτερα ανεξάρτητα, πολύ ευφυή, ισχυρογνώμονα και διαισθητικά.

πολλοί είχαν ασπαστεί την θεώρηση πως παιδιά που γεννήθηκαν τον Απρίλιο του 1983 είναι «θυγατέρες και υιοί αρχαίων Ελλήνων ημίθεων και ηρώων» ή κατά άλλους πως πρόκειται για μια νέα γενιά ανθρώπων ιδιαίτερης ευφυΐας με ανεπτυγμένες παραψυχικές δυνάμεις (διαίσθηση, τηλεπάθεια, πρόγνωση) που θα κληθούν [από τον Έωσφόρο, από τους «Otherskins», από το πνεύμα «Kryon», από παράλληλες οντότητες ...] να σώσουν τον κόσμο.

Οι θεωρίες αυτές οδήγησαν έναν αριθμό ανθρώπων να εκδηλώσουν ψυχιατρικές και ψυχικές διαταραχές και σοβαρές διαταραχές προσωπικότητας και συμπεριφοράς.

Τι είναι Χαρισματικότητα;

Πολλά στερεότυπα

πολλές παρερμηνείες

πολλές παρανοήσεις

Πολύ πληροφορία

... μα πολύ λίγη γνώση

Υπάρχει πληθώρα ορισμών, όρων και τρόπων περιγραφής της χαρισματικότητας

- Ανάλογα με το άτομο
- Ανάλογα με τη χώρα
- Ανάλογα με τις πολιτικές πεποιθήσεις
- Ανάλογα με άλλες αντιλήψεις
- Ανάλογα με το επιστημονικό πεδίο αναφοράς (εκπαιδευτικοί, ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι, κλπ.)

Διάφοροι μακροσκελής και περίπλοκοι –ή/και λιγότερο μακροσκελής και περίπλοκοι– ορισμοί έχουν προταθεί

κανείς από όλους αυτούς δεν είναι επαρκώς πλήρης

αυτό που σίγουρα γνωρίζουμε

Τι γνωρίζουμε ?

οι χαρισματικοί είναι εκεί που περιμένει κανείς λιγότερο να τους βρει

- είναι παιδιά μοναχικά που γίνονται ενήλικες μοναχικοί
 - είναι μαθητές με χαμηλή επίδοση που γίνονται «αποτυχημένοι» ενήλικες
 - είναι παιδιά-τύραννοι που γίνονται ενήλικες-τύραννοι
 - είναι απείθαρχοι, επιθετικοί, «μπελάς»
 - είναι «πετρούλες», εκεί που θα τους αφήσεις – εκεί θα τους βρεις
- ...

και αυτά είναι κάποια από τα χαρακτηριστικά προβλήματα που μπορεί να εμφανίζουν οι χαρισματικοί

Συνήθως η ζωή των χαρισματικών είναι ένα μαρτύριο. Το ίδιο και η ζωή των υπόλοιπων (γονιών, δασκάλων, φίλων, συνεργατών ...)

Τι γνωρίζουμε ?

- ΔΕΝ είναι μόνο η νοημοσύνη
- Τα παιδιά είναι χαρισματικά όταν η ικανότητά τους είναι σημαντικά υψηλότερη από την κανονική για την ηλικία τους
- Η χαρισματικότητα μπορεί να εκδηλωθεί σε έναν ή περισσότερους τομείς: νοητικό, δημιουργικό, καλλιτεχνικό, ηγεσία ή σε έναν συγκεκριμένο ακαδημαϊκό πεδίο όπως γλώσσα, μαθηματικά, επιστήμες, κλπ.
- ΔΕΝ είναι αυτοί που παίρνουν άριστα
- ΔΕΝ είναι αυτοί που γράφουν πολύ καλά στις πανελλήνιες
- ΔΕΝ είναι αυτοί που «ξέρουν» το μάθημα
- ΔΕΝ είναι οι επιμελείς μαθητές

Τι γνωρίζουμε ?

Είναι δύσκολο να εκτιμηθεί ο απόλυτος αριθμός των χαρισματικών παιδιών, καθώς ο υπολογισμός τους εξαρτάται από τον αριθμό των πεδίων και των τομέων που μετρούνται και από την μέθοδο που χρησιμοποιείται για την ταυτοποίηση των χαρισματικών παιδιών.

Ωστόσο, πολλοί θεωρούν ότι τα παιδιά που βρίσκονται στο 10% του υψηλότερου σε σχέση με τον υπόλοιπο (παγκόσμιο, εθνικό, τοπικό ή/και ειδικό) πληθυσμό, ανήκουν κατά κανόνα στην κατηγορία των χαρισματικών.

Τι γνωρίζουμε ?

- Είναι σημαντικό να επισημανθεί πως όλα τα χαρισματικά παιδιά δεν είναι ίδια και δεν συμπεριφέρονται όμοια. Υπάρχουν πολύ μεγάλες ατομικές διαφορές, όπως και σε κάθε ομάδα πληθυσμού.
- Η χαρισματικότητα συναντάται σε κάθε δημογραφική ομάδα και τύπο προσωπικότητας.
- Είναι σημαντικό να ανακαλύψουμε τα χαρισματικά παιδιά και να τα υποστηρίξουμε να κατακτήσουν τον καλύτερο εαυτό τους.

... τα στάδια προόδου στη νόηση

Η ανθρώπινη εξέλιξη χαρακτηρίζεται από έναν μεγάλο αριθμό σημαντικών μορφολογικών, εξελικτικών, φυσιολογικών (-φυσιολογίας) και συμπεριφορικών αλλαγών, οι οποίες συνέβησαν στην εξελικτική πορεία του ανθρώπινου είδους

στα πρώτα στάδια του χρονολογίου της εξελικτικής ιστορίας, η «διανοητική» ικανότητα συνδεόταν με την επιβίωση καθώς όσο πιο «έξυπνος» ήταν κάποιος, τόσο ευκολότερο ήταν να επιβιώσει – ανάβοντας φωτιά, κατασκευάζοντας καταλύματα, βρίσκοντας τροφή, κτλ.

Αυτό όμως που έχει ωθήσει την ανάπτυξη του ανθρώπινου εγκεφάλου, είναι η πολυπλοκότητα της κοινωνίας.

Οι άνθρωποι είναι κοινωνικοί από τη φύση τους και χαρακτηρίζονται για την επιθυμία τους να κατανοήσουν και να επεξεργαστούν το περιβάλλον τους, αναζητώντας απαντήσεις σε διάφορα φαινόμενα.

... τα στάδια προόδου στη νόηση

Η φυσική περιέργεια και η ανάγκη να μεταβάλλουν το περιβάλλον τους οδήγησε στην ανάπτυξη εξελιγμένων νοητικών διεργασιών [=μετεξέλιξη].

Στην εξελικτική αυτή πορεία, οι άνθρωποι έφτασαν στο αποκορύφωμα της διανοητικής λειτουργίας πριν από περίπου 2.000 έως 6.000 χρόνια.

Διάφορες μεταλλάξεις γονιδίων συνέβησαν στο πέρασμα των χιλιετιών, ως φυσική εξελικτική πορεία προσαρμογής στο περιβάλλον και προσαρμογής τού περιβάλλοντος

κάποιες μεταλλάξεις «ξεριζώνονταν» από το γενετικό υλικό, κάποιες επισωρεύονταν και κληροδοτούνταν στις επόμενες γενιές.

... τα στάδια προόδου στη νόηση

Τα «γονίδια της εξυπνάδας» δεν είναι παρά μεταλλάξεις –ανώτερες διανοητικές ικανότητες των πιο ευνοημένων ανθρώπων που κληροδοτήθηκαν από γενιά σε γενιά.

Σήμερα η επιβίωση καθίσταται ευκολότερη και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να μετατοπιστεί η δύναμη της εξελικτικής επιλογής σταθερά στους πιο έξυπνους και ικανούς, με συνέπεια, από βιολογική άποψη, σταδιακά η ανθρωπότητα να... γίνεται πιο έξυπνη ως αναφορά την «κοινωνική» επιβίωση, πιο «ανόητη» σε ότι αφορά την «περιβαλλοντική» επιβίωση.

... από τον αρχή του κόσμου ως σήμερα

Η φύση της νοημοσύνης και η δομή της, είναι προβλήματα που έχουν απασχολήσει την ανθρωπότητα από την αρχή του κόσμου ακόμη.

Η αντίληψη ότι μερικά άτομα διαθέτουν ιδιαίτερα χαρίσματα, τα οποία θα πρέπει να καλλιεργηθούν, υφίσταται στις μυθολογίες, στις λαογραφίες και στην ιστορία όλων των λαών όπου συναντούμε αναφορές για χαρισματικούς ήρωες και ηρωίδες, βασιλείς και βασίλισσες, πρίγκιπες και πριγκίπισσες, γεωργούς, τεχνίτες, παραμάνες ...

Οι ανθρώπινες κοινωνίες ξεχώριζαν πάντα τα πιο ταλαντούχα μέλη τους και έδειχναν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την αναγνώριση και εκπαίδευση αυτών των μελών.

Από την αρχαιότητα ακόμα, έχουμε αναφορές στα χαρισματικά άτομα.

... από τον αρχή του κόσμου ως σήμερα

Στην Κίνα, από το 2200 π.Χ. επιλέγονταν χαρισματικά άτομα σε θέσεις δημόσιας διοίκησης, ενώ τα χαρισματικά παιδιά τα έστελναν στα Αυτοκρατορικά Ανάκτορα όπου και λάμβαναν εκπαίδευση κατάλληλη των ικανοτήτων τους.

Στην Σπάρτη, δίνονταν ξεχωριστή βαρύτητα στις στρατιωτικές ικανότητες και η «χαρισματικότητα» ορίζονταν σε σχέση με τις ικανότητες που επιδείκνυε ένας Σπαρτιάτης στη μάχη, στην πάλη και στην ηγεσία.

Στην Αθήνα, ο Πλάτωνας αναφέρει τα χαρισματικά παιδιά στην «Πολιτεία» του, και πρότεινε η Πολιτεία να εντοπίζει τα χαρισματικά παιδιά –κυρίως των γεωργών και των τεχνιτών που δεν είχαν ευκαιρίες για εκπαίδευση– και να τα προετοιμάζει για ηγετικούς ρόλους.

... από τον αρχή του κόσμου ως σήμερα

Στην Ρώμη, οι χαρισματικοί γιοί ανεξαρτήτως της σειράς γέννησής τους λάμβαναν ανώτερη εκπαίδευση –η εκπαίδευση προσφέρονταν αποκλειστικά στους πρωτότοκους γιούς, ενώ οι γυναίκες δεν είχαν νομικά και πολιτικά δικαιώματα, ωστόσο ξεχώρισαν κάποιες χαρισματικές γυναίκες (24 τον αριθμό) ως *patronae civitatis*, δηλαδή ως προστάτιδες κάποιας πόλης.

Στο Βυζάντιο ξεχώριζαν οι λαμπροί χαρακτήρες με τα υψηλότερα νοητικά χαρίσματα.

Στον Μεσαίωνα οι χαρισματικοί έβαζαν μια σίγουρη υποψηφιότητα να καούν στην πυρά καθώς πολύ εύκολα θεωρούνταν υπεύθυνοι για κάθε λογής συμφορές και κατηγορούνταν για μάγισσες ή μάγοι.

... από τον αρχή του κόσμου ως σήμερα

Η αναγεννησιακή Ευρώπη επιβράβευε με πλούτο και τιμές τούς χαρισματικούς, π.χ. καλλιτέχνες, όπως το Λεονάρντο Ντα Βίντσι και τον Μιχαήλ Άγγελος.

Επί τουρκοκρατίας υπήρχαν ειδικά σχολεία τα οποία παρακολουθούσαν “τα πιο καλά και έξυπνα παιδιά” που εντοπίζονταν σε ολόκληρη την αυτοκρατορία, με σκοπό να δημιουργηθούν “τα πιο καλά πνεύματα στα πιο δυνατά σώματα”. Στη συνέχεια, τα παιδιά αυτά, όταν ενηλικιώνονταν, διορίζονταν σε υψηλά αξιώματα.

Ο πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών Thomas Jefferson, εμπνευσμένος προφανώς από τον Πλάτωνα, πρότεινε να επισημαίνονται τα παιδιά με τις καλύτερες ικανότητες όλης της χώρας και να πηγαίνουν σε ειδικό σχολείο ανεξάρτητα αν προέρχονται από πλούσια ή φτωχή οικογένεια.

ορισμοί της Χαρισματικότητας σύμφωνα με σύγχρονα ιστορικά και κοινωνιολογικά δεδομένα

Παρόλο που σε όλες τις εποχές υπήρχαν άτομα με εξαιρετικές ικανότητες, ο όρος χαρισματικός εμφανίστηκε μετά τα μέσα του 19ου αιώνα.

Πρώτη φορά χρησιμοποιήθηκε ως επιστημονικός όρος το 1869 από τον Francis Galton για να περιγράψει εξαιρετική δεινότητα και ταλέντο που τα παιδιά μπορούσαν να κληρονομήσουν και να γίνουν χαρισματικοί ενήλικες.

Ο Spearman (1904) θεωρεί τη νοημοσύνη ως μια γενική ικανότητα “g” και μια σειρά ειδικών ικανοτήτων “s” που διευκολύνουν την κατανόηση και τον ορθό συλλογισμό.

Οι Binet και Simon (1905) δίνουν έμφαση στην ορθή κρίση, την ορθή κατανόηση και τον ορθό συλλογισμό.

ορισμοί της Χαρισματικότητας σύμφωνα με σύγχρονα ιστορικά και κοινωνιολογικά δεδομένα

Το 1920, δύο δημοσιεύσεις, «*Τάξεις για τα χαρισματικά παιδιά: μια πειραματική μελέτη της μεθόδου και της διδασκαλίας*» (Whipple, 1919) και «*Προβλήματα στην τάξη κατά την εκπαίδευση των χαρισματικών παιδιών*» (Henry, 1920) αναφέρουν τον όρο «χαρισματικός» για να περιγράψουν τα παιδιά που μπορούν να ακολουθήσουν ένα πιο γρήγορο εκπαιδευτικό πρόγραμμα και των οποίων οι ικανότητες είναι διαφορετικές από το μέσο όρο των υπόλοιπων μαθητών.

Ο Lewis Terman διεύρυνε την θέση του Galton συμπεριλαμβάνοντας στον ορισμό την υψηλή νοημοσύνη (το υψηλό IQ). Σύμφωνα με τις θέσεις του, το υψηλό IQ από μόνο του δε μπορούσε να είναι προγνωστικός δείκτης επιτυχίας στην ενήλικη ζωή. Υποστήριξε ότι η παροχή κατάλληλης εκπαίδευσης στα παιδιά με εξαιρετικές ακαδημαϊκές ικανότητες είναι σημαντική για το μέλλον μιας χώρας.

Η Hollingworth (1942) πίστευε πως η χαρισματικότητα μπορούσε να κληρονομηθεί. Θεωρούσε όμως σημαντικό και το κατάλληλο περιβάλλον στο σπίτι και το σχολείο για την ανάπτυξη του δυναμικού του παιδιού. Μετά την έκδοση του βιβλίου της, *Gifted Children: Their Nature and Nurture*, το 1926, ο όρος 'χαρισματικός' χρησιμοποιούνταν κυρίως για τα παιδιά με υψηλό δυναμικό.

ορισμοί της Χαρισματικότητας σύμφωνα με σύγχρονα ιστορικά και κοινωνιολογικά δεδομένα

Στα μέσα του 20ου αιώνα, υπήρχε η αντίληψη ότι τα χαρισματικά άτομα υπερέχουν σε όλες τις δεξιότητες και ότι [πρέπει να] εμφανίζουν εξαιρετικές επιδόσεις σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής τους.

Ο Burt (1955) κάνει λόγο για έμφυτη, σταθερή, γνωστική ικανότητα.

Ο Wechsler (1956) αναφέρεται στη λογική σκέψη, σωστή δράση και αποτελεσματική προσαρμογή στο περιβάλλον.

Ο Guilford (1959) προτείνει τη θεωρία των βασικών ή πρωτογενών πνευματικών ικανοτήτων και εισάγει στην ψυχολογία της νοημοσύνης την έννοια της πολυπλοκότητας των πνευματικών ικανοτήτων, με κύριους παράγοντες τη γενική ικανότητα που αφορά την έννοια του χαρισματικού, καθώς και την ειδική ικανότητα που αφορά τα επιμέρους ταλέντα.

Ο όρος χαρισματικότητα απέκτησε σταδιακά πιο γενική έννοια, έγινε πιο πολυδιάστατος, και άρχισε να αποδίδεται σε παιδιά που παρουσίαζαν ιδιαίτερες ικανότητες.

Αυτή την περίοδο ιδρύονται φορείς (επιστημονικές εταιρείες, ενώσεις γονέων και εκπαιδευτικών, κλπ.) στην Αμερική, την Αυστραλία και την Αγγλία με κύριο στόχο την ανάπτυξη προγραμμάτων ανάδειξης των χαρισματικών και ταλαντούχων παιδιών.

ορισμοί της Χαρισματικότητας σύμφωνα με σύγχρονα ιστορικά και κοινωνιολογικά δεδομένα

- Ο Marland (1970) (έκθεση για τον ομοσπονδιακό ορισμό στις ΗΠΑ) ορίζει ως χαρισματικά ή ταλαντούχα τα παιδιά που παρουσιάζουν ιδιαίτερες επιδόσεις στον τομέα των γενικών νοητικών ικανοτήτων, στον τομέα των ακαδημαϊκών διακρίσεων, στον τομέα της δημιουργικής και παραγωγικής σκέψης, στον τομέα των ηγετικών προσόντων, στον τομέα των καλλιτεχνικών δεξιοτήτων και στον τομέα των ψυχοκινητικών ικανοτήτων.
- Ο Vernon (1971) θεωρεί την νοημοσύνη ικανότητα σφαιρικής σκέψης και νοητικής απόδοσης.
- Ο Heim (1975) αναφέρεται στην ικανότητα του ατόμου να ανακαλύπτει τα πιο σημαντικά στοιχεία μιας κατάστασης και να δρα σύμφωνα με αυτά.
- Το 1975 διοργανώνεται το 1^ο Παγκόσμιο Συνέδριο για τα χαρισματικά και ταλαντούχα παιδιά στο Λονδίνο.
- Ο Renzulli (1977) εισάγει 3 έννοιες σχετιζόμενες με την χαρισματικότητα: την δέσμευση, την εκτέλεση του καθήκοντος και την άνω του μέσου όρου γενική ικανότητα και δημιουργικότητα.

ορισμοί της Χαρισματικότητας σύμφωνα με σύγχρονα ιστορικά και κοινωνιολογικά δεδομένα

- Gardner (1983) δεν θεωρεί την νοημοσύνη ως μια ολική οντότητα, αλλά ως ένα σύνολο από σχετικά αυτόνομες ικανότητες, ταλέντα και νοητικές δεξιότητες και εισάγει την έννοια την πολλαπλής νοημοσύνης.
- Sternberg (1986) θεωρεί τη νοημοσύνη ως τρεις ξεχωριστές αλλά συνεργαζόμενες νοητικές δραστηριότητες (γνωστικές δεξιότητες) που επιτρέπουν στο άτομο να σχεδιάζει, να ενεργεί και να δέχεται επανατροφοδότηση και να παράγει ευφυή συμπεριφορά ή ευφυή πράξη.
- Tannenbaum (1991) αναφέρεται σε 5 αλληλεπιδραστικούς παράγοντες:
 - η εξαιρετική γενική πνευματική ικανότητα,
 - οι επιμέρους ιδιαίτερες ικανότητες ή συμπεριφορές,
 - μη νοητικοί παράγοντες, οι οποίοι διασφαλίζουν την επιτυχία, όπως είναι: η ενέργεια, η προσπάθεια, τα κίνητρα, η επιθυμία τού να διακινδυνεύει κανείς, η δέσμευση στην εκτέλεση του καθήκοντος, η υγεία, η ενασχόληση με ένα αντικείμενο που ενδιαφέρει, η αυτοεκτίμηση και η μετα-μάθηση (metalearning),
 - υποστηρικτικό περιβάλλον από το σχολείο, την οικογένεια, τους συνομηλίκους, την κοινότητα και
 - η ικανότητα να αναγνωρίζεις την ευκαιρία όταν αυτή παρουσιάζεται.
- Goleman (1995) αναφέρει ότι το ΝΠ (νοητικό πηλίκο) επηρεάζει κατά 20% -μόνο- τους παράγοντες που οδηγούν στην επιτυχία. Ένα σύνολο άλλων παραγόντων, ανάμεσα στους οποίους η συναισθηματική νοημοσύνη, παίζουν το μεγαλύτερο ρόλο.

ορισμοί της Χαρισματικότητας σύμφωνα με σύγχρονα ιστορικά και κοινωνιολογικά δεδομένα

στον Δυτικό κόσμο, συχνά ήταν –και εξακολουθεί σε κάποιες περιπτώσεις να είναι– συνώνυμος με ένα συγκεκριμένο ταλέντο, για παράδειγμα ο Μότσαρτ «χαρισματικός μουσικός»

Η έννοια της ευφυΐας (της εξαιρετικής νοημοσύνης) ήταν –και εξακολουθεί να είναι– συνώνυμη της χαρισματικότητας ως προς την φύση της ή τα χαρακτηριστικά της

Ο όρος και η έννοια χαρισματικότητα, δεν αντιμετωπίστηκε με σταθερότητα από την επιστημονική κοινότητα, αλλά περισσότερο υπό το πρίσμα της εκάστοτε «κυρίαρχης κουλτούρας» της συγκεκριμένης χρονικής περιόδου.

ορισμοί της Χαρισματικότητας σύμφωνα με σύγχρονα ιστορικά και κοινωνιολογικά δεδομένα

Κατά καιρούς προκύπτουν στερεοτυπικές απόψεις σχετικά με τα χαρισματικά άτομα:

Πολλοί πιστεύουν ότι τα χαρισματικά άτομα είναι μοναχικά, εκκεντρικά, με προβλήματα στην κοινωνική προσαρμογή, μα στην πραγματικότητα, τα άτομα αυτά είναι ευαίσθητα στις ανθρώπινες σχέσεις, έχουν ηγετικές τάσεις στις ομάδες συνομηλίκων και συνήθως είναι δημοφιλή.

Ένας άλλος μύθος για τα χαρισματικά άτομα είναι ότι πάντα έχουν υψηλές ακαδημαϊκές επιδόσεις, ότι προοδεύουν στο σχολείο και ότι στην πλειοψηφία τους κάνουν ανώτατες σπουδές, ίσως όμως και να μην πετύχουν αξιοσημείωτα υψηλές επιδόσεις, και αυτό είναι αρκετά συνηθισμένο.

Μια ακόμα εντύπωση για τα χαρισματικά άτομα είναι ότι έχουν ψυχική αστάθεια ή διαταραχή και εμφανίζουν προβλήματα προσωπικότητας και συμπεριφοράς. Στην πραγματικότητα μπορεί και να εμφανίζουν υψηλούς δείκτες ψυχικής υγείας.

.... **[από]δομώντας τους ορισμούς**

σύγχρονοι ... [αποδεκτοί] ορισμοί

Η χαρισματικότητα είναι μεγαλύτερη [?] εγρήγορση, μεγαλύτερη ευαισθησία [?] και μεγαλύτερη ικανότητα κατανόησης και μετασχηματισμού των αντιλήψεων [?] σε νοητικές και συναισθηματικές εμπειρίες [?].

(Roeper, 2000)

μεγαλύτερη

σε σχέση με ποιον/τι? Πόσο μεγαλύτερη?

ευαισθησία

σε ποιον τομέα?

αντιλήψεις

Ποιες αντιλήψεις; κοινωνικές, ατομικές, ομάδας ? Ποιανού ?

εμπειρίες

πολύ υποκειμενικό!!!

σύγχρονοι ... [αποδεκτοί] ορισμοί

Χαρισματικά είναι τα άτομα εκείνα που επιδεικνύουν [?] εξαιρετικά επίπεδα λογικής ικανότητας και ικανότητας μάθησης [?], ή ικανότητα σε έναν ή περισσότερους τομείς –τεκμηριωμένη [?] απόδοση ή επίτευγμα στο κορυφαίο 10% ή πιο σπάνιο. Οι τομείς περιλαμβάνουν κάθε δομημένη περιοχή δραστηριότητας με δικό της σύστημα συμβόλων (π.χ. μαθηματικά, μουσική, γλώσσα) ή / και σύνολο αισθησιοκινητικών δεξιοτήτων (π.χ. ζωγραφική, χορός, αθλητισμός).

U.S.National Association for Gifted Children (NAGC)

επιδεικνύουν
μάθηση
τεκμηριωμένη
επιτεύγματα

και αυτοί που δεν μπορούν να επιδείξουν?
πώς μετράται? Με τι εργαλεία και με τι κριτήρια?
Πώς τεκμηριώνεται ? Με τι κριτήρια και με ποια εργαλεία?
τι είδους επιτεύγματα? Και όταν δεν υπάρχουν επιτεύγματα ?

σύγχρονοι ... [αποδεκτοί] ορισμοί

Χαρισματικό είναι ένα άτομο όταν διαθέτει ένα σύνολο έμφυτων ικανοτήτων ή ταλέντο σε κάτι, που έχει εντοπιστεί σε πρώιμο αναπτυξιακό στάδιο [?]. Η αξιολόγηση [?] περιλαμβάνει διανοητική ικανότητα, πραγματικά επιτεύγματα [?], δημιουργικότητα, δέσμευση στο στόχο [?], ταλέντα ή φυσικά/σωματικά γνωρίσματα.

Psychology Dictionary

πρώιμο αναπτυξιακό στάδιο

Πόσο πρώιμο?

Αξιολόγηση

Με τι εργαλεία κάνουμε την αξιολόγηση?

επιτεύγματα

Τι επιτεύγματα μπορούμε να περιμένουμε σε πρώιμο αναπτυξιακό στάδιο?

Στόχος

Ποιανού? Τι στόχους μπορεί να έχει ένα χαρισματικό παιδί σε πρώιμο αναπτυξιακό στάδιο ?

σύγχρονοι ... [αποδεκτοί] ορισμοί

Η χαρισματικότητα είναι ασύγχρονη ανάπτυξη στην οποία προηγμένες (?) γνωστικές ικανότητες συνδυάζονται με την αυξημένη(?) ένταση για να δημιουργήσουν εσωτερικές εμπειρίες και συνείδηση που είναι ποιοτικά διαφορετικές από τον κανόνα (?). Αυτή η ασύγχρονη ανάπτυξη αυξάνεται (?) με την υψηλότερη διανοητική ικανότητα. Η μοναδικότητα των χαρισματικών ατόμων τους καθιστά ιδιαίτερα ευάλωτους και απαιτεί τροποποιήσεις στην γονική μέριμνα, την εκπαίδευση, τον τρόπο διδασκαλίας και την παροχή συμβουλευτικής ώστε να αναπτυχθούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

California Institute of Educational Advancement

προηγμένες
αυξημένη
κανόνα
αυξάνεται

Πόσο προηγμένες? Πώς το μετράμε?
Πόσο αυξημένη?
Ποιόν κανόνα? Ποιος τον έχει θέσει?
Πόσο?

σύγχρονοι ... [αποδεκτοί] ορισμοί

Το αμερικανικό λεξικό Webster ορίζει τη χαρισματικότητα ως “την ικανότητα **επιτυχούς [?] αξιολόγησης** και **αντιμετώπισης** μιας νέας ή μιας δύσκολης κατάστασης, με κατάλληλες **[?] προσαρμογές** της συμπεριφοράς• επίσης, την ικανότητα σύλληψης των σχέσεων **[?]** που συνδέουν τα γεγονότα που παρουσιάστηκαν, με τέτοιο **τρόπο**, που η δράση να κατευθύνεται προς ένα ορισμένο **σκοπό [?]**”.

Webster's Dictionary

επιτυχής

πόσο επιτυχής ? Και με τι κριτήρια?

κατάλληλες

σύμφωνα με ποια κριτήρια και ποιου?

σχέσεις

οι προφανείς? οι άδηλες?

σκοπό

ποιος ορίζει το σκοπό? με τι κριτήρια? Ποιον σκοπό?

[Η περίπτωση του Άγγελου]

σύγχρονοι ... [αποδεκτοί] ορισμοί

Ορισμοί βασισμένοι στην εκπαίδευση

Στην εκπαίδευση χρησιμοποιείται ένας ορισμός του χαρισματικού που βασίζεται στο πόσο καλές είναι οι επιδόσεις των μαθητών συγκριτικά με άλλους μαθητές στο σχολείο.

Μαθητές στο ανώτερο 5-10% αναγνωρίζονται ως χρήζοντες εμπλουτισμένη και ειδική εκπαιδευτική προσέγγιση.

Κατά αυτό τον ορισμό του χαρισματικού, γίνεται προφανής η σχετικότητα του όρου, μια και ένας μαθητής μπορεί να χαρακτηριστεί έτσι σε ένα σχολείο, αλλά ίσως όχι σε ένα άλλο σχολείο και αγνοεί εντελώς τους χαρισματικούς μαθητές που δεν έχουν καλούς βαθμούς, ή έχουν καλούς βαθμούς σε μερικά μόνον μαθήματα.

σύγχρονοι ... [αποδεκτοί] ορισμοί

Χαρισματικότητα είναι η **υψηλή επίδοση** ή η δυνατότητα υψηλής επίδοσης [?] –που διαγιγνώσκεται μέσα από άλλα χαρακτηριστικά της μαθησιακής και προσωπικής συμπεριφοράς του μαθητή–, **πάνω από τον μέσο όρο της επίδοσης των συνομηλίκων [?], σε έναν ή περισσότερους τομείς που ωφελούν [?] τον ίδιο και την ανθρωπότητα.**

US NCLB

υψηλή επίδοση ή δυνατότητα επίδοσης

πόσο υψηλή? πώς παρατηρείται η χαρισματικότητα αν δεν υπάρχει επίδοση ή όταν η δυνατότητα υψηλής επίδοσης δεν έχει εντοπιστεί;

πάνω από το επίπεδο του μέσου όρου των συνομήλικων

πόσο πάνω; και ποιών συνομηλίκων;

σε ποιούς τομείς ?

... και ο χαρισματικός κλέφτης;

σύγχρονοι ... [αποδεκτοί] ορισμοί

Παιδιά ΥΨΙΜ (Υψηλών Ικανοτήτων Μαθητές) [?] ορίζονται όσα «λόγω των ανεπτυγμένων [?] γνωστικών, γνωσιακών και δημιουργικών ικανοτήτων [?], προδιαθέσεων, κινήτρων και ενδιαφερόντων [?], έχουν την δυνατότητα να καλύψουν τη διδακτέα ύλη του κοινού Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών με αισθητά ταχύτερους [?] ρυθμούς και σε αισθητά ανώτερο [?] επίπεδο αφαίρεσης και πολυπλοκότητας από ό,τι η συντριπτική πλειοψηφία των συνομηλίκων τους, με αποτέλεσμα να έχουν ανάγκη από ένα διαφορετικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα που θα προωθεί και θα εμπλουτίζει το κοινό ΑΠΣ, σύμφωνα με τις παιδαγωγικές αρχές της διαφοροποιημένης εκπαίδευσης και τις νομοθετικές επιταγές [?] περί ειδικής εκπαιδευτικής μέριμνας για τις κατηγορίες των μαθητών που παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις»

Ματσαγγούρας

σύγχρονοι ... [αποδεκτοί] ορισμοί

Υψηλών Ικανοτήτων Μαθητές

ποιων ικανοτήτων ? πώς μετράμε αυτές τις ικανότητες ? πόσο υψηλές ?

ανεπτυγμένες

πόσο ανεπτυγμένες [?]

γνωστικές, γνωσιακές και δημιουργικές ικανότητες

πώς το μετράμε?

προδιαθέσεις, κίνητρα και ενδιαφέροντα

πώς μετράμε τις προδιαθέσεις, τα κίνητρα και τα ενδιαφέροντα? κι αν έχουν απωλεσθεί τα κίνητρα ? κι αν τα ενδιαφέροντα δεν είναι «αποδεκτά» ?

αισθητά ταχύτερους ρυθμούς και σε αισθητά ανώτερο επίπεδο

πόσο ταχύτερους ? πόσο ανώτερο ?

νομοθετικές επιταγές περί ειδικής εκπαιδευτικής μέριμνας

κι αν δεν υπάρχουν νομοθετικές ρυθμίσεις?

κατηγορίες των μαθητών που παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις

πόσο σημαντικές ? Σε ποια πεδία ? και οι μη μαθητές ?

σύγχρονοι ... [αποδεκτοί] ορισμοί

Και ενώ δεν υπάρχουν δύο ορισμοί ίδιοι, υπάρχουν μερικές κατευθυντήριες αρχές που μπορούν να βοηθήσουν στο να δομήσουμε μια εικόνα για τα χαρισματικά.

Κάποιοι ειδικοί θεωρούν ότι υπάρχουν πολλά πεδία –και πολλά επίπεδα– χαρισματικότητας, όχι απαραίτητα όλα στο πεδίο που τυπικά θεωρούμε διανοητικό.

Αναφέρονται:

Η γενική νοητική ικανότητα

Η ειδική ακαδημαϊκή ικανότητα

Η δημιουργική ικανότητα

Η Ηγετική ικανότητα

Η οπτικοχωρική και η ικανότητα παραστατικών τεχνών

Η ψυχοκινητική ικανότητα

σύγχρονοι ... [αποδεκτοί] ορισμοί

Ενώ ορισμένοι καθορίζουν την χαρισματικότητα με βάση την βαθμολογία του IQ, οι δοκιμασίες νοημοσύνης δεν μας λένε πάντα «όλη την ιστορία», και η ταυτοποίηση με βάση μόνο τα τεστ νοημοσύνης μπορεί να «αγνοήσει» πολλά παιδιά που θεωρούνται χαρισματικά με άλλα κριτήρια.

Άλλωστε, ένα παιδί που έχει βαθμολογία 130 σε μια δοκιμασία IQ είναι πολύ διαφορετικό από το παιδί που έχει βαθμολογία 150, και αυτό το παιδί, είναι πολύ διαφορετικό από ένα παιδί που έχει βαθμολογία 170.

σύγχρονοι ... [αποδεκτοί] ορισμοί

Η λέξη «χαρισματικός» και «χαρισματικότητα» από μόνη της δεν μας λέει πολλά. Δεν αποτελεί ορισμό, δεν είναι από μόνη της σημαντική, και δεν είναι η μόνη που περιγράφει αυτά τα [εξαιρετικά] έξυπνα και ταλαντούχα άτομα.

Αυτό που είναι σημαντικό, είναι να εντοπίσουμε αυτούς τους [ακραία] ικανούς ανθρώπους και να τους βοηθήσουμε να φτάσουν στο ανώτερο πνευματικό και προσωπικό δυναμικό τους.

σύγχρονοι ... [αποδεκτοί] ορισμοί

Τα χαρισματικά παιδιά, ανεξάρτητα από το πώς τα ορίζουμε ή τα αναγνωρίζουμε, έχουν διαφορετικές εκπαιδευτικές ανάγκες από τους συνομηλίκους τους. Η εκπαίδευσή τους πρέπει να είναι τέτοια που να τους επιτρέπει να μεγαλώνουν **συνακόλουθα** με την μοναδική πνευματική τους ανάπτυξη.

Λόγω της ποικιλίας και του εύρους των ορισμών, συχνά είναι πιο αποτελεσματική η χρήση συγκεκριμένων περιγραφών των **ικανοτήτων** και του **δυναμικού** του παιδιού. Αυτό διευκολύνει τους ειδικούς (εκπαιδευτικούς, ειδικούς παιδαγωγούς, ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, εργο/λογο-θεραπευτές, κ.ά.) να κατανοήσουν καλύτερα τις ιδιαίτερες ανάγκες του.

Που οφείλεται η χαρισματικότητα? Από πού προέρχεται?

Ένα ερώτημα με τεράστιες βιολογικές, ψυχολογικές και κοινωνικές σημαίνουσες.

Οι **γενετικοί και κληρονομικοί παράγοντες** είναι αδιαμφισβήτητοι –και εξηγούν την παρουσία χαρισματικών παιδιών σε πολύ φτωχά [ερεθισμάτων] περιβάλλοντα (δημοκρατικότητα).

Η χαρισματικότητα βρίσκεται στο χρωμόσωμα X^* , είναι δηλαδή,

**φυλογενετικά κληρονομούμενο χαρακτηριστικό
(φυλοσύνδετη κληρονομικότητα)
από την μητέρα στα παιδιά.**

γενετικοί παράγοντες ... [πολύ] λίγη βιολογία

**φυλογενετικά κληρονομούμενο χαρακτηριστικό
(φυλοσύνδετη στο X κληρονομικότητα ή αλλιώς
X-συνδεδεμένη κληρονομικότητα)
από την μητέρα στα παιδιά**

Τα σωματικά κύτταρα (φυλετικά) έχουν 23 ζεύγη χρωμοσωμάτων
22 ζεύγη αυτοσωμικών χρωμοσωμάτων και
1 ζεύγος φυλετικών χρωμοσωμάτων (XX = θηλυκό, XY = αρσενικό)

Τα φυλοσύνδετα γονίδια βρίσκονται στο ένα μόνο από τα δύο φυλετικά χρωμοσώματα:

20 γονίδια στο Y –σχετίζονται με ανδρικά χαρακτηριστικά

1500 γονίδια στο X –σχετίζονται με πολλά χαρακτηριστικά
(λίγα μόνο έχουν σχέση με το φύλο)

γενετικοί παράγοντες ... [πολύ] λίγη βιολογία

Κάθε αντίγραφο του χρωμοσώματος X περιέχει ποικίλες μορφές γονιδίων που δεν περιλαμβάνονται στο Y χρωμόσωμα του ζεύγους.

τα αρσενικά	–διαθέτουν μόνο ένα χρωμόσωμα X (XY τύπος)
τά θήλεα	–διαθέτουν δύο χρωμοσώματα X (XX τύπος) έχουν πολύ μεγαλύτερη γενετική ποικιλομορφία

Αυτή η γενετική πολυπλοκότητα δίνει στα θηλυκά γενετικό πλεονέκτημα.

Η παράξενη βιολογία του X, σε κάποιες περιπτώσεις έχει μια *σκοτεινή* πλευρά, μπορεί για παράδειγμα

- να οδηγήσει στην εμφάνιση γενετικών διαταραχών στα αγόρια (αιμορροφιλία, ή φυλοσύνδετη νοητική υστέρηση (περίπου 1 στα 500 αγόρια))
- αυξάνει τον κίνδυνο εμφάνισης καρκίνου στα κορίτσια

Αλλά έχει και μια φωτεινή πλευρά:
μεταβιβάζει την χαρισματικότητα στην επόμενη γενιά.

και ... [πολύ] λίγη βιολογία γενετικοί παράγοντες

Χρειάζεται όμως ιδιαίτερη προσοχή: διότι, εάν εστιάσουμε στο γενετικό μοντέλο, τότε βρισκόμαστε αντιμέτωποι με εκρηκτικά ηθικά διλήμματα, καθώς έχουμε σαφείς διαφορές στις μετρούμενες ικανότητες ανά φυλή, εθνοτική καταγωγή, και κοινωνική τάξη.

Συμβαίνει πράγματι ορισμένες υποομάδες του πληθυσμού να είναι ανώτερες από άλλους στην πνευματική ικανότητα;

Που οφείλεται η χαρισματικότητα? Από πού προέρχεται?

Έτσι, το ερώτημα που τίθεται είναι: πόσο μπορούμε να αποδίδουμε την εκδήλωση της χαρισματικότητας στη γενετική και πόσο στο ευνοϊκό περιβάλλον;
[75-25 ?]

Η κληρονομικότητα καθορίζει την “τάση” που έχει ένα άτομο να παρουσιάσει ορισμένα χαρακτηριστικά. Για να εκφρασθεί όμως αυτή η γενετική “τάση” χρειάζεται η επίδραση των περιβαλλοντικών παραγόντων.

Στη δόμηση της προσωπικότητας ενός παιδιού δεν θα συμβάλει μόνο η γενετική κληρονομιά του, αλλά και πολλοί άλλοι εξωγενείς παράγοντες, όπως είναι το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο θα μεγαλώσει, το σχολείο του, η γειτονιά του, η πόλη και η χώρα, η θρησκεία ...

και ... [πολύ] λίγη βιολογία περιβαλλοντικοί παράγοντες

Η κληρονομικότητα λοιπόν **[ΔΕΝ]** / **[ΕΧΕΙ]** περιορισμούς.

Οι περιβαλλοντικές επιδράσεις που δέχεται το παιδί διαμορφώνουν σε μεγάλο βαθμό το **φαινότυπό** του.

Τα ερεθίσματα που δέχεται ένα παιδί είναι εξίσου σημαντικά για την ανάπτυξή του, όσο και η γενετικά καθορισμένη κληρονομιά του.

Το περιβάλλον αποτελεί πηγή εμπειριών που το παιδί επεξεργάζεται.

Οι γονείς πρέπει να φροντίζουν και να περιφρουρούν τη διατήρηση ενός περιβάλλοντος το οποίο θα επηρεάσει θετικά τη σωματική και πνευματική ανάπτυξη των παιδιών.

και ... [πολύ] λίγη βιολογία περιβαλλοντικοί παράγοντες

Πρόσφατα δεδομένα στο πεδίο της πρώιμης ανάπτυξης επισημαίνουν τις γενετικές αλληλεπιδράσεις με το περιβάλλον από τις πρώτες στιγμές της ζωής.

Το είδος του περιβάλλοντος που το βρέφος βιώνει έχει πολύ σημαντικές επιδράσεις στην ανάπτυξη του παιδιού και αυτό το περιβάλλον –αν δεν είναι το κατάλληλο– μπορεί δυστυχώς να αποτελέσει ισχυρό αρνητικό παράγοντα που θα εμποδίσει την πλήρη ανάπτυξη των διανοητικών πόρων.

Μπορεί να αυξομειωθεί? Μπορεί να «κατασταλεί»?

Μπορεί να «επαυξηθεί»?

**Ποιος είναι ο ρόλος της οικογένειας στην ανάπτυξη της
χαρισματικότητας και του ταλέντου ?**

[Πολλαπλασιαστικά οφέλη].

Μια μητέρα αρχίζει να διαβάζει στο παιδάκι της ένα παραμύθι πριν την ώρα του ύπνου.

Το παιδάκι ικανοποιείται με αυτή τη δραστηριότητα και ζητά ξανά -“Becoming most promising as you doing it”

Η μητέρα αντιλαμβάνεται την πρώιμη και εγγενή περιέργεια του παιδιού και το «ανταμείβει».

Το παιδάκι ικανοποιείται και ζητά όλο και πιο συχνά να του διαβάσουν -φτάνει να «χώνεται μέσα στα βιβλία».

Η ικανοποίηση της πρώιμης εγγενούς περιέργειας του παιδιού σε συνδυασμό με ένα ευνοϊκό σύνολο γονιδίων, έχει θεαματικά αποτελέσματα.

Πηγαίνει στα προνήπια όπου οι προαναγνωστικές δραστηριότητες είναι μέρος του προγράμματος –μαθαίνει να γράφει και να διαβάζει.

Πηγαίνει στο σχολείο γνωρίζοντας να γράφει και να διαβάζει.

Αλλά τι θα γινόταν εάν ο γονιός δεν αντιληφθεί το ενδιαφέρον του παιδιού για τα βιβλία, ή είναι πολύ απασχολημένος για να ενδιαφερθεί ?

Αυτό σημαίνει πως το παιδί είναι καταδικασμένο να μη δείξει ποτέ το έμφυτο ταλέντο του ?

Σίγουρα όχι. Αλλά έχουν αλλάξει οι πιθανότητες των πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων και αλλάζουν έτσι οι πιθανότητες των μελλοντικών ωφελημάτων.

Το περιβάλλον έχει **θετικές και αρνητικές επιδράσεις**. Και ο τρόπος που, ως δυννητικός παράγοντας, επιδρά στα χαρισματικά παιδιά στην πρώιμη ηλικία μπορεί να καθορίσει στη ζωή τους.

Έχει παρατηρηθεί ότι μερικές υποομάδες που έχουν φτωχά περιβάλλοντα έχουν και φτωχή επικράτηση των χαρισματικών [π.χ. Ρομά].

Αντίθετα, στις οικογένειες που δίνεται μεγάλη αξία στην εκπαίδευση και υπάρχουν διαθέσιμοι πόροι για την ενίσχυση των ικανοτήτων του παιδιού, η επικράτηση των χαρισματικών αυξάνεται (μεσαίας/ανώτερης τάξης).

Δεν είναι δύσκολο να φανταστούμε ότι τα χαρισματικά παιδιά που ζουν σε «διασπαστικές» συνθήκες και δαπανούν πολύ χρόνο και ενέργεια ανησυχώντας για τις βασικές τους ανάγκες, δεν είναι δυνατόν να αναρωτιούνται για το ηλιακό σύστημα ή για την ύπαρξη των μικροβίων.

Το λεξιλόγιο των παιδιών που προέρχονται από οικογένειες της εργατικής τάξης είναι σαφώς κατώτερο από αυτό των παιδιών από οικογένειες της μέσης/ανώτερης τάξης. Αν το κλειδί για την πλήρη γνωστική ανάπτυξη είναι η εννοιολογική γλώσσα, τότε τα παιδιά των οικογενειών της εργατικής τάξης έχουν περιορισμένες ευκαιρίες για ανάπτυξη και αξιοποίηση του δυναμικού τους –τα πρώτα τουλάχιστον χρόνια της ζωής τους.

Επιπλέον,

Υπάρχει πολλή άδηλη χαρισματικότητα στις μειονοτικές ή/και μη προνομιούχες ομάδες πληθυσμών και δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι ο επιπολασμός της χαρισματικότητας σε αυτές τις ομάδες είναι περίπου στο μισό του γενικού πληθυσμού.

Το 1921, ο Lewis Terman ξεκίνησε μια μελέτη για την ανάπτυξη και τα χαρακτηριστικά των χαρισματικών παιδιών, γνωστή ως Terman Study of the Gifted, που είναι η παλαιότερη και πιο μακρόχρονη μελέτη στο πεδίο της Ψυχολογίας.

Επέλεξε 1.444 παιδιά από δημόσια σχολεία της Καλιφόρνιας που πέτυχαν σκορ πάνω από 135 στο τεστ Νοημοσύνης Stanford–Binet Intelligence Scales, που είχε αναπτύξει βασιζόμενος στο τεστ νοημοσύνης του Alfred Binet. Πρόσθεσε στην πορεία και άλλα παιδιά και μέχρι το 1928 είχε συμπεριλάβει στο δείγμα του 1.528 παιδιά.

Με παρακολούθηση μέχρι το 1955, συνέλλεξε δεδομένα το 1936, το 1940, το 1945, το 1950 και το 1955, και μετά το θάνατό του η συνεργάτις του Mellita Olman συνέλλεξε δεδομένα το 1960. Η παρακολούθηση των ατόμων συνεχίστηκε και αργότερα με συλλογή δεδομένων το 1972, το 1977, το 1982, το 1986, το 1995, το 2003 και μέχρι και σήμερα και θα συνεχιστεί μέχρι και το τελευταίο μέλος της αρχικής έρευνας ζητήσει να αποσυρθεί από την έρευνα ή πεθάνει.

Τα παιδιά που συμμετείχαν στην έρευνα –οι “Termites”– ήταν κατά περίπου 90% λευκά και ανήκαν σε οικογένειες της μεσαίας και ανώτερης κοινωνικής τάξης.

Η μελέτη δέχθηκε αυστηρές επικρίσεις καθώς το δείγμα δεν ήταν αντιπροσωπευτικό, και επιπλέον ο Terman παρενέυει στις ζωές τους δίνοντάς τους συστατικές για να τους δεχθούν σε δουλειά ή για την εισαγωγή τους σε Πανεπιστήμια.

Τα αποτελέσματα καθίστανται αναξιόπιστα και μη γενικεύσιμα, παρά το γεγονός πως αυτή η μελέτη διαμόρφωσε την μετέπειτα εικόνα για τα χαρισματικά άτομα, την εκπαιδευτική τους πορεία, τις ειδικές ικανότητές τους, τα ενδιαφέροντά τους, τα παιχνίδια τους και την προσωπικότητά τους, τις φυλετικές και εθνοτικές επιδράσεις και τις πολιτισμικές επιρροές στην συγκρότηση της ταυτότητάς τους.

Παραμένει ένα μεγάλο ερώτημα για το ποια θα ήταν τα αποτελέσματα εάν συμπεριλαμβάνονταν και άλλες εθνότητες και κοινωνικές τάξεις στο δείγμα.

Από αναδρομική μελέτη που πραγματοποιήθηκε από τον Benjamin Bloom το 1985 σε 120 κολυμβητές, πιανίστες και μαθηματικούς παγκοσμίως αναγνώρισης για να κατανοηθεί πώς αναπτύσσεται το ταλέντο και εάν υπάρχουν **κοινοί παράγοντες** που σχετίζονται με την υπεροχή, ανεδείχθησαν τρία κοινά χαρακτηριστικά:

- Προθυμία να εργαστούν σκληρά [?] για να πετύχουν υψηλούς στόχους,
- Ανταγωνιστικότητα με ομοίους [?] και αποφασιστικότητα να πετύχουν το καλύτερο ακόμη κι αν αυτό έχει κόστος,
- **Υψηλή αφομοιωτική και αντιληπτική ικανότητα.**

να εργαστούν σκληρά

είχαν ήδη εργαστεί σκληρά για να φτάσουν στην κορυφή

ανταγωνιστικότητα με ομοίους

είχαν ήδη ανταγωνιστεί ομοίους για να καθιερωθούν στον χώρο τους

Πώς θα προσδιορίσουμε ποιος είναι χαρισματικός και πως θα τον αναγνωρίσουμε? Πώς αξιολογούμε τη χαρισματικότητα ?

Χαρισματικοί είναι όσοι επιτυγχάνουν υψηλή βαθμολογία στα τεστ ευφυΐας

πηλίκo νοημοσύνης (IQ) υψηλότερο από 130^[1].

υπάρχει «μία» νοημοσύνη, μετρήσιμη από IQ tests, που μας επιτρέπει να λύνουμε οποιοδήποτε πρόβλημα ανεξαρτήτως της φύσης του. Πρόκειται για το λεγόμενο G (General Intelligence = γενική νοημοσύνη) (Terman, 1925, Spearman, 1904).

^[1] στην κλίμακα Wechsler Intelligence Scale.

Επισημάνσεις για τον Δείκτη Νοημοσύνης και τις Κλίμακες Νοημοσύνης

Ο Δ.Ν. είναι μια έκφραση του νοητικού επιπέδου ενός ατόμου, σε μια συγκεκριμένη στιγμή, και σε σύγκριση με την τυπική ομάδα των συνομηλίκων του.

Το αποτέλεσμα ενός οποιουδήποτε τεστ οφείλει να συμβάλλει στη βελτίωση ή τη θεραπεία του εξεταζόμενου.

Η νοημοσύνη δεν αντανακλά μια μόνη συγκεντρωτική ικανότητα, αλλά ένα σύνολο πολλών λειτουργιών.

Τα τεστ νοημοσύνης, σύμφωνα με την πλειοψηφία των σχολιαστών τους, είναι μετρήσεις σχολικής ικανότητας και ακαδημαϊκών γνώσεων.

Όσον αφορά την ερμηνεία των τιμών των τεστ νοημοσύνης, ο εξεταστής θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη του και την προσωπικότητα του εξεταζόμενου.

τα tests ...

Τα πρώτα tests που προσεγγίζουν τα σύγχρονα tests νοημοσύνης, επινοήθηκαν από το Γάλλο ψυχολόγο Alfred **Binet**. Το 1881, η Γαλλική κυβέρνηση έκανε **υποχρεωτική τη σχολική εκπαίδευση** για όλα τα παιδιά. Έτσι, τα παιδιά που μέχρι τότε έμεναν στο σπίτι, τώρα πήγαιναν στο σχολείο, και συνεπώς οι δάσκαλοι έπρεπε να ασχοληθούν με ένα ευρύ φάσμα ατομικών διαφορών. Η κυβέρνηση ζήτησε από τον Binet να δημιουργήσει ένα **test που θα εντόπιζε τα παιδιά που “υστερούσαν”** για να επωφεληθούν από ένα κανονικό σχολικό πρόγραμμα.

Ο Binet συμπέρανε ότι η νοημοσύνη θα έπρεπε να μετριέται με δοκιμασίες που θα απαιτούσαν **ικανότητες συλλογισμού και επίλυσης προβλημάτων** μάλλον, παρά γνωστικές δεξιότητες ή/και αισθητηριακο-κινητικές ικανότητες. Σε συνεργασία με Theodore **Simon**, έναν άλλο Γάλλο ψυχολόγο, κατάρτισαν μία κλίμακα το 1905, που την αναθεώρησαν το 1908 και ξανά το 1911.

Τι αποτυπώνουν τα τεστ νοημοσύνης

Οι Binet και Simon ενδιαφέρονταν να επινοήσουν ένα **εργαλείο** σύγκρισης της νοημοσύνης ενός συγκεκριμένου παιδιού, μιας συγκεκριμένης ηλικίας, με τη νοημοσύνη άλλων παιδιών της ίδιας χρονολογικής ηλικίας. Για το σκοπό αυτό προσπάθησαν να βρουν έναν τρόπο **να προσδιορίσουν** τη νοητική ηλικία του παιδιού, δηλαδή **το μέσο επίπεδο της νοημοσύνης του παιδιού μιας συγκεκριμένης χρονολογικής ηλικίας.**

Π.χ. Όταν ένα παιδί έχει νοητική ηλικία 7 ετών, αυτό σημαίνει ότι το επίπεδο των νοητικών ικανοτήτων αυτού του παιδιού αντιστοιχεί σε αυτό του μέσου 7χρονου παιδιού.

Τι αποτυπώνουν τα τεστ νοημοσύνης

Ο υπολογισμός της νοητικής ηλικίας μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να συγκριθεί ένα συγκεκριμένο 7χρονο παιδί με άλλα 7χρονα παιδιά, **ωστόσο δεν είναι ιδιαιτέρως χρήσιμος αν θέλουμε να συγκρίνουμε τη σχετική νοημοσύνη παιδιών διαφορετικής χρονολογικής ηλικίας.**

Ο **Terman** υιοθέτησε την έννοια του δείκτη νοημοσύνης που είχε προτείνει ο Γερμανός ψυχολόγος **William Stern**. Αυτός ο **δείκτης** είναι ο γνωστός **I.Q.** και προέρχεται από τα αρχικά του αγγλικού όρου Intelligence Quotient ή Νοητικού Πηλίκου (Ν.Π.).

Νοητική ηλικία, Δείκτης νοημοσύνης, και άλλα ενδιαφέροντα ...

Υπολογίζεται με τη σύγκριση της νοητικής ηλικίας του παιδιού προς τη χρονολογική του ηλικία, πολλαπλασιάζοντας επί 100

$$\text{ΝΠ(ΔΝ)} = \frac{\text{Νοητική ηλικία (NH)}}{\text{Χρονολογική ηλικία (XH)}} * 100$$

Η βαθμολογία για τα άτομα μέσης νοημοσύνης [θα πρέπει να] είναι κοντά στο 100.

αν το νοητικό πηλίκο ενός παιδιού είναι μεγαλύτερο από 100, η νοητική ηλικία είναι μεγαλύτερη από τη χρονολογική του ηλικία,

αν το νοητικό του πηλίκο είναι μικρότερο του 100, η νοητική του ηλικία είναι μικρότερη από τη χρονολογική του ηλικία.

Τι αποτυπώνουν τα τεστ νοημοσύνης

Πώς μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε αυτή την παραδοχή για να πούμε με βεβαιότητα ότι ένα 40χρονο άτομο με νοητική ηλικία 45 ετών είναι ευφυές? **Η μέτρηση αποδεικνύεται ανεπαρκής**, διότι, πχ. η αύξηση της νοητικής ηλικίας επιβραδύνεται [?] μετά από το 16^ο έτος της ηλικίας

Σήμερα ο δείκτης νοημοσύνης υπολογίζεται με **συγκριτικές μετρήσεις με βάση υποθετικές κατανομές βαθμολογιών του γενικού πληθυσμού, συνεκτιμώντας τις τιμές απόκλισης (deviation IQ).**

Ωστόσο, **οι διάφοροι δείκτες νοημοσύνης δεν παρέχουν παρά μια ατελή, ανεπαρκή μέτρηση της ανθρώπινης νοημοσύνης.**

πόσο έγκυρα, αξιόπιστα και δίκαια είναι τα tests, και άλλα ενδιαφέροντα ...

Ένα βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι ειδικοί, όσον αφορά στη μέτρηση της νοημοσύνης, είναι η **ανάπτυξη [πολιτισμικά] δίκαιων tests**. Πράγματι, οι επιδόσεις ενός ατόμου σε tests δεξιοτήτων, εξαρτώνται από το πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο έχει ανατραφεί.

Αυτό γίνεται ακόμη πιο εμφανές στην περίπτωση των tests που βασίζονται στον γραπτό ή προφορικό λόγο, και τα οποία απαιτούν εξοικείωση με μία συγκεκριμένη γλώσσα.

Δεν θα περιμέναμε από το παιδί μιας οικογένειας για την οποία τα Ελληνικά αποτελούν δεύτερη γλώσσα, όπως ίσως για τους μετανάστες/πρόσφυγες, να έχει την ίδια επίδοση σε τέτοια tests, όπως το παιδί του οποίου οι γονείς μιλούν τα Ελληνικά ως κύρια γλώσσα.

Αλλά ακόμη και για παιδιά από Ελληνόγλωσσες οικογένειες, το λεξιλόγιο σε μία μεσοαστική οικογένεια, ίσως διαφέρει σημαντικά από το λεξιλόγιο σε μία οικογένεια χαμηλής κοινωνικής τάξης.

πόσο έγκυρα, αξιόπιστα και δίκαια είναι τα tests, και άλλα ενδιαφέροντα ...

Οι προσπάθειες για δημιουργία tests που να μην επηρεάζονται από πολιτισμό σε πολιτισμό[*]

δεν έχουν δώσει καλά αποτελέσματα.

Όσο πιο “δίκαια” είναι τα tests απέναντι στους ανθρώπους των διαφόρων πολιτισμών, τόσο περισσότερο αποτυγχάνουν στους πρακτικούς στόχους για τους οποίους καταρτίζονται, όπως το να προβλέψουν τη σχολική ή την επαγγελματική επιτυχία των ατόμων.

[*] (culture-fair tests / τεστ ελεύθερα από πολιτισμικές επιδράσεις)

πόσο έγκυρα, αξιόπιστα και δίκαια είναι τα tests, και άλλα ενδιαφέροντα ...

Η σχεδίαση ενός πολιτισμικά δίκαιου ή ανεξάρτητου test τελικά αποτελεί ουτοπία:

Η επιδόσεις ενός ατόμου θα επηρεάζονται πάντα από το πολιτισμικό του υπόβαθρο.

Οι ικανότητες και οι δεξιότητες που για μια κοινωνία θεωρούνται σημαντικές, είναι και αυτές που θα ελεγχθούν:

Αν η γραφή και οι μαθηματικές ικανότητες/δεξιότητες έχουν αξία για ένα πολιτισμό, τότε αυτές οι ικανότητες θα θεωρούνται κριτήρια επιτυχίας.

Αν η αφηγηματική ικανότητα/δεξιότητα έχει αξία για μία κοινωνία (όπως οι Ρομά, για παράδειγμα), τότε αυτή η ικανότητα είναι που θα πρέπει να ελέγχεται από το test.

πόσο έγκυρα, αξιόπιστα και δίκαια είναι τα tests, και άλλα ενδιαφέροντα ...

Μιας και δεν υπάρχουν αρκούντως δίκαια πολιτισμικά tests, το καλύτερο που μπορούμε να κάνουμε προς το παρόν, είναι

- να αναγνωρίζουμε την πολιτισμική βάση των καθιερωμένων tests νοημοσύνης, και
- να ερμηνεύουμε τα αποτελέσματα με επιφύλαξη, λαμβάνοντας υπόψη την προσωπικότητα και το υπόβαθρο του κάθε ατόμου [?] -όπως την οικογένεια στην οποία ζει και τα ερεθίσματα που του παρείχε το περιβάλλον του.

Η Νοημοσύνη και η Μέτρησή της

Τα διάφορα τεστ νοημοσύνης κατασκευάστηκαν για να μετρούν την ικανότητα του ατόμου να αντιμετωπίζει τεχνητά προβλήματα που επινοήθηκαν γι' αυτόν τον σκοπό. Τα τεστ μετρούν απλά την “επίδοση” στην επίλυση αυτών των τεχνητών προβλημάτων χωρίς να προσεγγίζουν τις οικοδομητικές διεργασίες.

Παράδειγμα:

Βρείτε τον αριθμό που συνεχίζει την σειρά : 9, 16, 25, 36, ...

Σωστή Απάντηση : 49

- οικοδομητική διεργασία: $(3 \times 3)=9$, $(4 \times 4)=16$, $(5 \times 5)=25$, $(6 \times 6)=36$, **$(7 \times 7)=49$**
- οικοδομητική διεργασία: $9+7=16+9=25+11=36+13=49$
- οικοδομητική διεργασία: $3^2=9$, $4^2=16$, $5^2=25$, $6^2=36$, **$7^2=49$**

για τα τεστ νοημοσύνης

Αποτυπώνουν το τωρινό ακαδημαϊκό υπόβαθρο αλλά δεν αποτελούν προβλεπτικούς δείκτες μελλοντικών ακαδημαϊκών επιτευγμάτων.

Δεν μας δίνουν πληροφορίες για το γνωστικό/μαθησιακό δυναμικό του εξεταζόμενου.

Τα περισσότερα τεστ νοημοσύνης «μετρούν» τη συγκλίνουσα, αναλυτική και ακαδημαϊκή σκέψη. Άρα τα άτομα με αποκλίνουσα σκέψη, φαντασία ή καλλιτεχνικές ικανότητες μειονεκτούν.

για τα τεστ νοημοσύνης

Ο δείκτης νοημοσύνης συχνά παρερμηνεύεται
κάποιοι θεωρούν ότι είναι
μια έμφυτη και αμετάβλητη ικανότητα
και κάποιοι το ακριβώς αντίθετο – ότι είναι
μια επίκτητη μεταβαλλόμενη ικανότητα που με
κατάλληλες παρεμβάσεις μπορεί να αλλάξει

Σε γενικές γραμμές **επικεντρώνονται στο τελικό
αποτέλεσμα**, και όχι στη γνωστική διαδικασία που
οδηγεί στο αποτέλεσμα αυτό.

για τα τεστ νοημοσύνης

Μας βοηθούν να προσδιορίσουμε το **βαθμό αλλαγής** μέσα σ' ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, **ως αποτέλεσμα** θεραπευτικών, εκπαιδευτικών, ή ερευνητικών **παρεμβάσεων**.

Η χρησιμότητα και η αμεροληψία των τεστ νοημοσύνης, στην αξιολόγηση φυλετικών και πολιτισμικών μειονοτήτων, **έχει αμφισβητηθεί έντονα**.

ΤΕΣΤ νοημοσύνης ...

Φυσικά, υπάρχουν πολλά tests νοημοσύνης, που μπορεί να μετρούν τη γενική νοημοσύνη ενός ατόμου ή και ειδικές νοητικές ικανότητες, όπως τη βραχυπρόθεσμη μνήμη, τον ποσοτικό λογισμό κ.ο.κ.

Η κλίμακα **Binet-Simon** (1905, 1908, 1911), αποτέλεσε τον πρόγονο της κλίμακας **Stanford-Binet**, που αναπτύχθηκε στο πανεπιστήμιο του Stanford από τον Lewis Terman, (τελευταία αναθεώρηση το 1986).

Η πιο διαδεδομένη κλίμακα νοημοσύνης, είναι η Κλίμακα **Wechsler** (δημιουργός της ο David Wechsler), με **τεστ** για παιδιά (WISC), για ενήλικες (WAIS), και για παιδιά προσχολικής ηλικίας (WPPSI)

τα SAT και ACT, είναι τεστ που αντιστοιχούν κατά κάποιον τρόπο στις εξετάσεις δεξιοτήτων του ΑΣΕΠ,

το RAVEN (προβολικό τεστ),

τα τεστ για τις στρατιωτικές σχολές και τεστ για τον στρατό

το τεστ για εγγραφή στη MENSA και σε άλλα *Clubs*

και άλλα πολλά, αμερικανικής κατά κύριο λόγο προέλευσης, -όπως άλλωστε κι αυτά που χρησιμοποιούνται στην Ελλάδα-,

και βεβαίως άπειρα πλέον στο internet, αξιόπιστα ή λιγότερο αξιόπιστα.

Ποσοστά

πόσοι τελικά είναι οι χαρισματικοί;
(0.5% μέχρι και 15% του πληθυσμού)

Πώς το μετράμε αυτό ?

Λίγη ιστορία ...

κοινωνικός δαρβινισμός και κληρονομικότητα

Ο πρώτος που επιχείρησε να αναπτύξει tests νοητικών ικανοτήτων, ήταν ο Sir Francis **Galton**, πριν 140 χρόνια. Φυσιολόγος και μαθηματικός, ο Galton ενδιαφέρθηκε για τις **διαφορές μεταξύ των ατόμων**, με αφορμή την εξελικτική θεωρία του ξαδέρφου του, Charles Darwin.

Ο Galton πίστευε ότι ορισμένες οικογένειες είναι **βιολογικά ανώτερες, δυνατότερες και εξυπνότερες** από άλλες.

Η εξυπνάδα λοιπόν, θεώρησε πως ήταν θέμα εξαιρετικών αισθητηριακών αντιληπτικών ικανοτήτων, οι οποίες περνούν **από γενεά σε γενεά**.

Αφού όλες οι πληροφορίες αποκτώνται μέσω των αισθήσεων, θεώρησε πως, όσο πιο ευαίσθητο και ακριβές είναι το αισθητηριακό σύστημα ενός ατόμου, τόσο πιο έξυπνο θα είναι αυτό το άτομο.

Λίγη ιστορία ...

κοινωνικός δαρβινισμός και κληρονομικότητα

Το 1884, ο Galton έκανε μια σειρά tests που μετρούσαν μεταβλητές όπως

- το μέγεθος του κεφαλιού,
- το χρόνο αντίδρασης σε διάφορα ερεθίσματα,
- την οξύτητα της όρασης,
- τη μνήμη για οπτικά σχήματα
- και τα ακουστικά κατώφλια (δηλαδή, πάνω από ποια ένταση γίνεται αντιληπτό ένα ακουστικό ερέθισμα),

σε περισσότερους από 9.000 επισκέπτες της Έκθεσης του Λονδίνου.

Προς μεγάλη του απογοήτευση, ανακάλυψε ότι *δεν μπορούσε να διαχωρίσει εξέχοντες Βρετανούς επιστήμονες από συνηθισμένους πολίτες βάσει του μεγέθους της κεφαλής, και ότι μετρήσεις όπως η ταχύτητα της αντίδρασης δεν είχαν κάποια ιδιαίτερη σχέση με άλλες παραμέτρους της νοημοσύνης.*

Λίγη στατιστική ...

Εάν πάρουμε ένα μεγάλο και σωστά* επιλεγμένο δείγμα πληθυσμού και το μετρήσουμε ως προς διάφορες παραμέτρους, για παράδειγμα, ως προς το ύψος των ενηλίκων Ελλήνων, ή το βάρος των Ελληνίδων

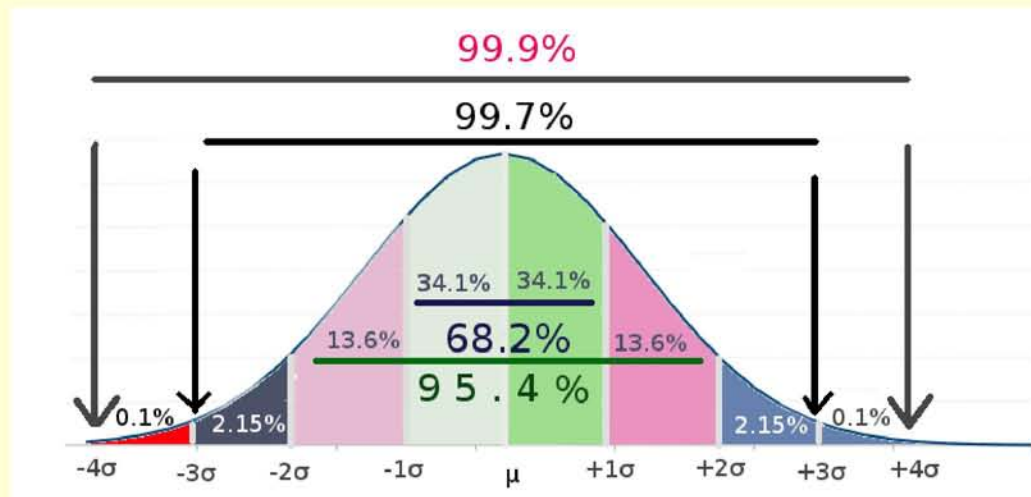
θα παρατηρήσουμε ότι οι περισσότερες μετρήσεις μας συγκεντρώνονται γύρω από μια τιμή, π.χ. τα 1,75μ. ύψους για τους άνδρες και τα 60 κιλά βάρους για τις γυναίκες, αντιστοίχως.

Όσο περισσότερο απομακρυνόμαστε από αυτές τις τιμές, είτε προς τα πάνω, είτε προς τα κάτω, όλο και λιγότερα άτομα του δείγματός μας θα δίνουν τις πιο ακραίες μετρήσεις. Αρκετοί Έλληνες έχουν ύψος 1,80μ., λίγοι 1,90, και ακόμη λιγότεροι είναι οι δίμετροι. Επίσης, λίγες ενήλικες Ελληνίδες ζυγίζουν κάτω από 45 κιλά και ακόμη λιγότερες κάτω από 40.

Η **απόκλιση** αυτή **από τη μέση τιμή** —με την προϋπόθεση πάντα ότι το δείγμα μας είναι *σωστά επιλεγμένο και ικανοποιητικού μεγέθους*—, δίνει όλο και **λιγότερες τιμές προς τα άκρα με έναν ομαλό τρόπο**.

(*σωστά επιλεγμένο σημαίνει πως δεν θα μετρήσουμε μόνον παίκτες του μπάσκετ ή μόνον νεαρές κοπέλες που εργάζονται ως μοντέλα)

Λίγη ακόμη στατιστική

Αυτή η “κανονική μείωση” προς τα άκρα, δημιουργεί τη λεγόμενη καμπύλη κανονικής κατανομής ή κωδωνοειδή καμπύλη -έχει το σχήμα της καμπάνας (κώδωνα)-, ή καμπύλη του Gauss -από το όνομα του μαθηματικού που ανέπτυξε τη σχετική θεωρία.

Η Τυποποιημένη Κανονική Κατανομή έχει απόλυτη (θεωρητικά) Συμμετρία γύρω από τον Μέσον όρο.

Έτσι, στο διάγραμμα των συχνοτήτων εμφάνισης των διαφόρων επιπέδων της μετρούμενης μεταβλητής στο γενικό πληθυσμό, τα περισσότερα άτομα συγκεντρώνονται γύρω από τη μέση τιμή, (που είναι και ο μέσος όρος).

Όσο πιο πολύ αποκλίνουμε από αυτό, τόσο λιγοστεύουν οι άνθρωποι που ανήκουν στις όλο και πιο ακραίες κατηγορίες.

Πώς κατανέμεται το νοητικό δυναμικό στον γενικό πληθυσμό ?

Η ίδια κωδωνοειδής καμπύλη σχηματίζεται και όταν κατανέμουμε το γενικό πληθυσμό (και όχι μόνον π.χ. μέλη της MENSA, ή άτομα με σύνδρομο Down), σύμφωνα με το νοητικό πηλίκο.

Τα περισσότερα άτομα συγκεντρώνονται γύρω από τη μέση τιμή (στον εξ ορισμού μέσο όρο που είναι το 100). Όσο πιο πολύ αποκλίνουμε από αυτό, τόσο λιγοστεύουν οι άνθρωποι με νοητική υστέρηση ή νοητική υπεροχή.

Περίπου το 68% των ανθρώπων κυμαίνεται μεταξύ 85 και 115 στο νοητικό δυναμικό.

Το 32% των ανθρώπων είναι εκτός αυτού του μέσου όρου.

Περίπου το 16% των ανθρώπων (1 στους 6) έχει IQ κάτω από 85 και το υπόλοιπο 16% έχει IQ πάνω από 115

Χαρισματικά Παιδιά και Δείκτης Νοημοσύνης

Ο **Δείκτης Νοημοσύνης** εκφράζει μια μέτρηση. Μετράει έμμεσα **κάποιες λειτουργίες** της νοημοσύνης αλλά όχι όλες. Είναι ανάλογος της ηλικίας του εξεταζόμενου ενώ από τις έρευνες δεν έχει αποδειχθεί ότι η νοημοσύνη μετά από κάποια ηλικία μειώνεται, έχει όμως καταδειχθεί πως τα εργαλεία που έχουμε είναι ακατάλληλα να την καταγράψουν [?].

Μετρά την *ταχύτητα της διανοητική ανάπτυξης* [?]. Υπάρχει διαφωνία σχετικά με το δείκτη νοημοσύνης που ορίζουμε ότι θα πρέπει να έχουν οι «ευφυείς» άνθρωποι.

Χαρισματικά Παιδιά και Δείκτης Νοημοσύνης

Ο Παρασκευόπουλος (1992) ορίζει τις εξής κατηγορίες των ευφυϊών ανθρώπων:

Απλώς ευφυείς: εμφανίζουν ΔΝ 116-130 και αντιστοιχούν στο 15%-20% του πληθυσμού.

Εξαιρετικώς ευφυείς: έχουν ΔΝ 131-145 και είναι το 2%-4% του πληθυσμού.

Μεγαλοφυείς: ο ΔΝ τους είναι από 145+ και είναι το 0,1% του πληθυσμού.

Ο Gagné (1993) διαχωρίζει τους ευφυείς στις εξής κατηγορίες:

Βασικά ευφυείς, με ΔΝ περίπου 112 έως 115 (15%-20% του πληθυσμού)

Μέτρια ευφυείς, με ΔΝ 125 έως 130 (2%-4% του πληθυσμού)

Υψηλά ευφυείς, με ΔΝ 140 έως 145 (1%-3% του πληθυσμού)

Εξαιρετικά ευφυείς, με ΔΝ 155 – 160+ (0,02% του πληθυσμού)

Χαρισματικά Παιδιά και Δείκτης Νοημοσύνης

Η M. Gross (2003) χαρακτηρίζει

- εξαιρετικά χαρισματικά τα άτομα με ΔN από 160 έως 179
- μεγαλοφυή τα άτομα με ΔN από 180 και πάνω.

Ο Lovecky (1994) θέτει ως κατώτερο όριο για τα χαρισματικά άτομα ΔN 170

Ο Heck θέτει ως βάση για τα χαρισματικά παιδιά το 125.

Γενικά, υπολογίζεται ότι τα παιδιά με γενική υψηλή νοητική λειτουργικότητα αντιστοιχούν στο 2% του πληθυσμού. Υπάρχουν και άλλες απόψεις ότι τα χαρισματικά παιδιά αποτελούν το 1%, το 1,5%, ή ακόμα και το 5% του πληθυσμού.

Ενδεικτικές κλίμακες νοημοσύνης

Wechsler	Stanford -Binet	Cattell
100	100	100
115	116	124
130	132	148
145	148	172
160	164	196
175	180	220
190	196	244
194	200	250

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΩΓΕΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ...

Επίπεδο Νοητικού Δυναμικού ΜΟ (100)	Ποσοστό %	Προβλεπόμενη συχνότητα εμφάνισης στον πληθυσμό (1/x)	ΔΕΔΟΜΕΝΑ για τον ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ 10.816.286*	ΔΕΔΟΜΕΝΑ για τον ΠΑΙΔΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ 2.122.544*	ΔΕΔΟΜΕΝΑ για το ΜΑΘΗΤΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ 1.542.424**
100	50%	1/2	5.108.000	1.061.272	771.212
110	27%	1/4	2.920.320	573.087	416.454
115	17%	1/6	1.838.720	360.832	262.212
120	10%	1/9	1.189.760	233.480	169.667
125	5,9%	1/17	638.144	125.230	91.003
130	3 %	1/33	324.480	63.676	46.273
135	1,4%	1/71	151.424	29.176	21.594
140	0,6 %	1/170	64.896	12.735	9.255
145	0,25%	1/400	27.040	5.306	3.856
150	0,09 %	1/3.000	9.734	1.910	1.388
155	0,03%	1/3.333	3.245	637	463
160	0,009 %	1/30.000	973	191	139
165	0,0024	1/41.667	260	51	37
170	0,006 %	1/165.000	65	13	9
175	0,00014%	1/714.286	15	3	2
180	0,00003%	1/3.500.000	3	Μοναδική περίπτωση	

* στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ

** στοιχεία Υπουργείου Παιδείας

Χειριστές μηχανημάτων. Καταστηματάρχες. Κρεοπώλες. Μηχανικοί αυτοκινήτων	100+
Εργοδηγοί. Υπάλληλοι. Τηλεφωνητές. Πωλητές. Αστυνομικοί. Ηλεκτρολόγοι	110+
Εκπαιδευτικοί. Φαρμακοποιοί. Λογιστές. Νοσηλεύτές. Διευθυντές	120+
Γιατροί. Δικηγόροι. Μηχανικοί (Πολιτικοί και Μηχανολόγοι)	130+
Ανώτατα Στελέχη. Καθηγητές Πανεπιστημίου και Ερευνητές	140+
Αστροναύτες, Νομπελίστες	150+

??? ...

Χαρισματικός είναι ο νομπελίστας

χαρισματικός είναι και το «ρεμάλι» της πλατείας

Το παράδειγμα του William James Sidis

William James Sidis

(1 Απριλίου 1898 – 17 Ιουλίου 1944)

Μαθηματική **διάνοια**, με IQ που κυμαίνεται από 200 έως 300 -ανάλογα με τη μέτρηση.

Στα 2 του χρόνια διάβαζε τους New York Times και δακτυλογραφούσε στα αγγλικά και τα γαλλικά. Μιλούσε 40 γλώσσες.

Στα 5 του είχε επινοήσει έναν αλγόριθμο με τον οποίο έβρισκε αμέσως την ημέρα της εβδομάδας οποιασδήποτε ημερομηνίας.

William James Sidis

(1 Απριλίου 1898 – 17 Ιουλίου 1944)

Στα 6 του χρόνια, έχοντας διαβάσει από καθαρή περιέργεια το βασικό εγχειρίδιο ανατομίας του Γκρέι (το περίφημο «Gray's Anatomy»), ήταν σε θέση να αριστεύει στις εξετάσεις του μαθήματος στην Ιατρική.

Στα 9 του είχε ήδη διαμορφώσει την *Θεωρία των τεσσάρων διαστάσεων* και έγινε δεκτός στο Χάρβαρντ, αλλά δεν του επιτράπηκε να παρακολουθεί μαθήματα λόγω "συναισθηματικής ανωριμότητας". Αντ' αυτού παρακολουθούσε στο Tufts μέχρι που το Χάρβαρντ τελικά τον δέχτηκε στα 11.

William James Sidis

(1 Απριλίου 1898 – 17 Ιουλίου 1944)

Ήταν μόλις 11 ετών όταν έδωσε διάλεξη στο Χαρβαρντ, για να παρουσιάσει την θεωρία του για τις τέσσερις διαστάσεις, και οι διαπρεπείς καθηγητές τού καλύτερου πανεπιστήμιου στον κόσμο δυσκολεύτηκαν παρά πολύ να παρακολουθήσουν τη σκέψη του.

Πολλοί από αυτούς έφυγαν από την ομιλία θεωρώντας ότι μόλις είχαν δει και είχαν ακούσει «την μετενσάρκωση του Ευκλείδη».

William James Sidis

(1 Απριλίου 1898 – 17 Ιουλίου 1944)

Πήρε στα 16 Διδακτορικό με *um laude*=με έπαινο

(και όχι με *egreia cum laude*
=Εξαιρετική διάκριση
-όπως του άξιζε),

ούτε με *summa cum laude*
=με την υψηλότερη διάκριση
-όπως περίμενε),

ούτε καν έστω με *magna cum laude*
=μεγάλη διάκριση
-όπως ο πατέρας του)

William James Sidis

(1 Απριλίου 1898 – 17 Ιουλίου 1944)

Την περίοδο των σπουδών του στο Harvard δεχόταν φυσική και λεκτική βία από συμφοιτητές και καθηγητές και στα 17 πήγε ως Καθηγητής στο Rice University στο Houston του Texas όπου δίδαξε Ευκλείδεια Γεωμετρία, μη-Ευκλείδεια Γεωμετρία και Τριγωνομετρία (έγραψε ένα σύγγραμμα για το μάθημα της Ευκλείδειας Γεωμετρίας στα ελληνικά).

Εγκατέλειψε τη θέση του Καθηγητή στα 19 και εγγράφηκε στη Νομική Σχολή του Harvard όπου την τελείωσε μέσα σε ένα έτος.

William James Sidis

(1 Απριλίου 1898 – 17 Ιουλίου 1944)

Τι απέγινε ο William Sidis ?

Πέθανε μόνος, φτωχός και δυστυχισμένος[?]

Συνελήφθη -ως σοσιαλιστής- επειδή συμμετείχε στη διαδήλωση στη Βοστώνη την ημέρα της Πρωτομαγιάς, ο πατέρας του τον έκλεισε 18 μήνες σε "σανατόριο" περιμένοντας την δίκη απειλώντας τον πως θα τον κλείσει σε "τρελάδικο".

William James Sidis

(1 Απριλίου 1898 – 17 Ιουλίου 1944)

Εγκατέλειψε τα πάντα, έγινε ερημίτης, εργαζόταν σε δουλειές του "ποδαριού", περιπλανώμενος από πόλη σε πόλη και με ψεύτικα ονόματα, και άλλαζε συνεχώς δουλειές μόλις "ανακάλυπταν" το εξαιρετικό μυαλό του και την εξαιρετική του ικανότητα να επιλύει πολύ εύκολα τα προβλήματα.

Αποξενώθηκε από τους γονείς του, ανησυχούσε συνεχώς μήπως συλληφθεί ξανά, έδωσε εξετάσεις για να γίνει δημοτικός υπάλληλος αλλά απέτυχε (σημείωσε την πιο χαμηλή βαθμολογία από όλους τους υποψήφιους).
Κοιμόταν στα **παγκάκια της πλατείας**.

William James Sidis

(1 Απριλίου 1898 – 17 Ιουλίου 1944)

One-Time Child Prodigy Found Destitute Here

William James Sidis, the one time child prodigy who graduated from Harvard at the age of 16 and was last in the news as an unemployed 46-year-old clerk, was in Peter Bent Brigham Hospital today

PRODIGY
(Continued on Page Three)

Boston Traveler
July 14, 1944

Prodigy
(Continued from First Page)

seriously ill after having been found, apparently destitute, in his lodgings in a Brookline rooming house.

Police were called to the room last night when the woman proprietor of the house, at 15 Shaller street, reported Sidis in a coma and said he had been seriously ill for four days.

Although the woman said the man had no friends or relatives to her knowledge, a police search of his effects disclosed that he had an aunt in New York, and word of his condition was sent to her.

His name was on the danger list but, although he was still in a coma, his condition was reported as "fairly comfortable."

Sidis, son of the late Dr. Boris Sidis, a Russian-born Harvard graduate with the class of 1894, took a seven-year course in the Brookline schools in six months. After graduation from Harvard and Harvard Law School, he became professor of mathematics at a Texas college at the age of 20.

Sidis' father was an associate of the late William James, Harvard philosopher, for whom Sidis was named.

When a student at Harvard at the age of 11 Sidis astounded 70 faculty members by his diagrammed lecture on "Four-Dimensional Bodies." Following his feat in the Brookline schools, the prodigy was refused admission to Harvard when he was 9 because of his extreme youth. He went one year to Tufts and then transferred to Harvard. After graduation he became an instructor of mathematics at the Rice Institute in New Orleans.

The youth, who spoke 32 languages when he was 12, decided at a tender age that he disliked women. He resolved never to marry, declaring that he did not care to be alone with any one person more than a few minutes.

When the magazine New Yorker recorded the details of the strange career that led Sidis from fame and promise to a routine clerical job in the Massachusetts department of unemployment compensation he sued the publication for invading his right of privacy and for libel. Although publicity-shy he carried the case to the U. S. Supreme Court, but lost.

Τα "λαγωνικά" της δημοσιογραφίας τον κυνηγούσαν παντού δημοσιεύοντας περιφρονητικά σχόλια για τις δουλειές που έκανε και για τις «χαμένες» δυνατότητές του.

Ένα άρθρο του New Yorker με τίτλο «Πρωταπριλιάτικο ψέμα» ήταν τόσο ρυπαρό και γεμάτο με προσωπικές λεπτομέρειες που ώθησε τον Sidis να μηνύσει την εφημερίδα για εισβολή στην ιδιωτική του ζωή, υπόθεση που έφτασε μέχρι το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ.

Τελικά κέρδισε εν μέρει τη δίκη το 1944, αλλά ήταν μια πικρή επιτυχία. Πέθανε εκείνη την χρονιά από εγκεφαλική αιμορραγία στα 46.

William James Sidis (1 Απριλίου 1898 – 17 Ιουλίου 1944)

Ένας απίστευτα χαρισματικός άνθρωπος,
με ικανότητες πολύ πέρα από τα γνωστά ανθρώπινα όρια,
στάθηκε εντελώς ανίκανος να συνάψει οποιαδήποτε
ερωτική σχέση,
παραδομένος στις εμμονικές του φοβίες
και πέθανε τελείως μόνος και ξεχασμένος
επιβεβαιώνοντας την κατάρα που συνοδεύει τους
χαρισματικούς, ιδιαίτερα τα παιδιά-θαύματα.

Θεωρίες για την νοημοσύνη

Βασικότερες δομικές θεωρίες νοημοσύνης είναι:

- του Spearman,
 - του Thurstone,
 - του Guilford,
 - αλλά και του Cattell,
 - του Jensen
 - του Piaget
 - του Berry,
 - του Vygotsky
- του Gardner και του Goleman

Θεωρίες για την νοημοσύνη

Η Θεωρία του Spearman

Γενική μορφή νοημοσύνης: υπάρχει μια γενική νοητική ικανότητα, «g» (general factor), μετρήσιμη από IQ tests και διακρίνεται από παράγοντες ειδικών ικανοτήτων, τους οποίους ονόμασε «s» (special factors) Διαχωρίζεται σε πρακτική νοημοσύνη και θεωρητική νοημοσύνη και οι υποκατηγορίες της αλληλοεξαρτώνται:

Πρακτική Νοημοσύνη: Χαρακτηρίζεται από την ικανότητα προσαρμογής σε νέες καταστάσεις, η προσαρμογή του ατόμου στις διάφορες καταστάσεις του εξωτερικού κόσμου. Η πρακτική νοημοσύνη του ανθρώπου χαρακτηρίζεται κυρίως από την χρήση των εργαλείων.

Θεωρητική Νοημοσύνη: Είναι η ικανότητα του ατόμου να κάνει κρίσεις, συλλογισμούς, ενώ χαρακτηριστικό της γνώρισμα είναι η αφαιρετική ικανότητα του ατόμου, η ικανότητα δηλαδή να βρίσκει ομοιότητες, διαφορές ή σχέσεις.

Θεωρίες για την νοημοσύνη

Η Θεωρία του Thurstone

- Louis L. Thurstone (1931, 1938) υποστήριζε ότι η νοημοσύνη συμπεριλαμβάνει δώδεκα βασικές διακριτές, αλλά σχετικές μεταξύ τους, νοητικές ικανότητες. Εφτά από αυτές έχουν επιβεβαιωθεί:
 - Η γλωσσική κατανόηση
 - Η γλωσσική ευχέρεια
 - Η αριθμητική ικανότητα
 - Η μνήμη
 - Η ταχύτητα αντίληψης
 - Η κριτική ικανότητα
 - Η χωρική οπτικοποίηση
- Thurstone ήταν από τους πρώτους που ερεύνησε την ανθρώπινη νοημοσύνη μαθηματικά, αναπτύσσοντας μια γεωγραφική θεωρία.

Θεωρίες για την νοημοσύνη

Η Θεωρία του Guilford

Η θεωρία του Joy Paul Guilford για τη δομή της νοημοσύνης, περιλαμβάνει 150 διακριτές νοητικές διεργασίες. Σε κάθε νοητικό έργο διακρίνει

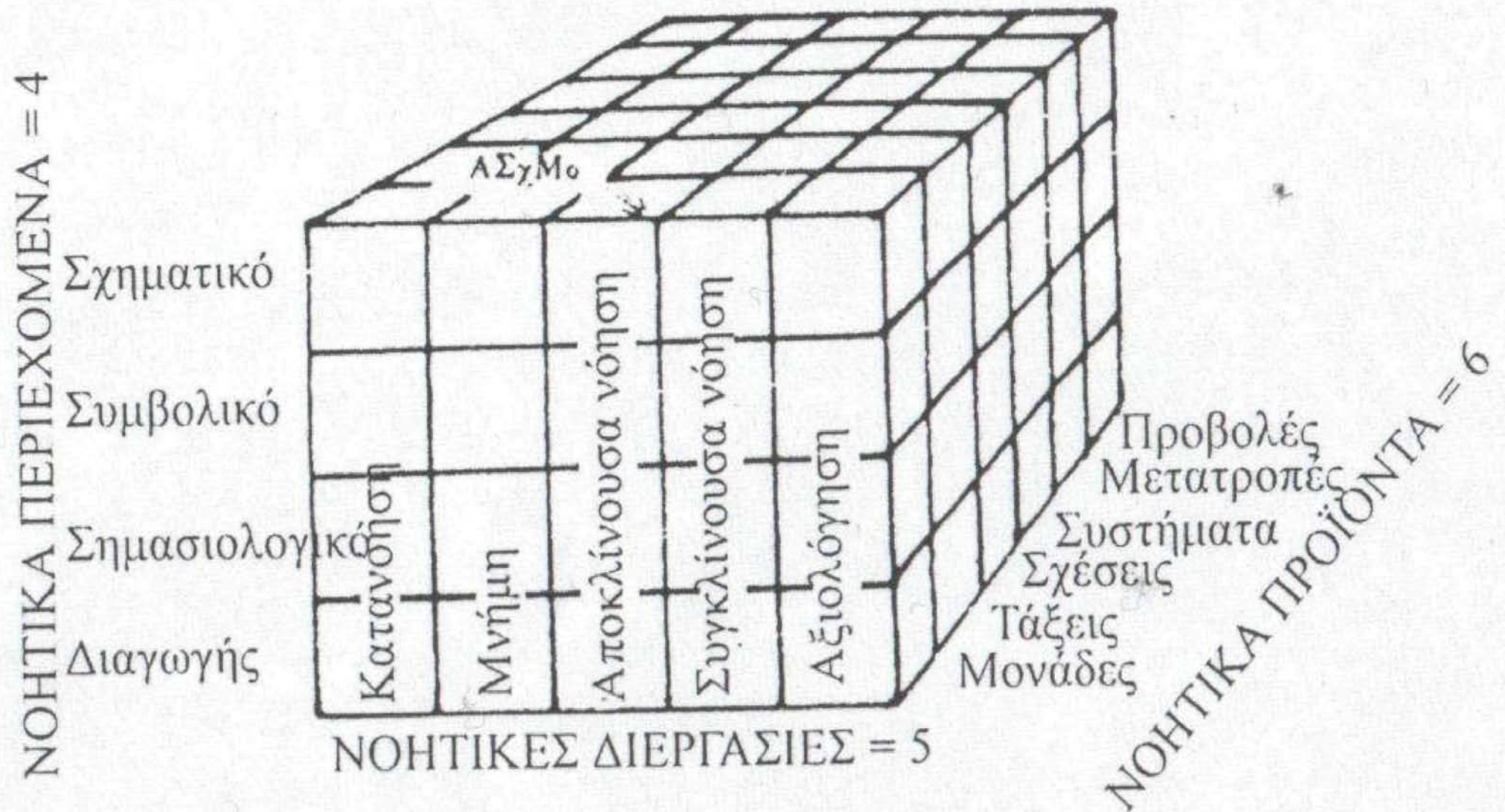
τις νοητικές διεργασίες -αναφέρεται στους χειρισμούς του νου: αναγνώριση, μνήμη, αποκλίνουσα σκέψη, συγκλίνουσα σκέψη, αξιολόγηση.

το γνωστικό προϊόν/αποτέλεσμα της νοητικής διεργασίας: μονάδες, τάξεις, σχέσεις, συστήματα, μετασχηματισμοί, επαγωγικά συμπεράσματα - εφαρμογές

το υλικό -το περιεχόμενο των πληροφοριών: οπτικά, ακουστικά, συμβολικά, σημασιολογικά, συμπεριφορικά

Θεωρίες για την νοημοσύνη

Η Θεωρία του Guilford

Θεωρίες για την νοημοσύνη

Το ιεραρχικό μοντέλο

Ο συνεχώς αυξανόμενος αριθμός παραγόντων, που αποκάλυψε η έρευνα, έθετε το ερώτημα αν οι παράγοντες αυτοί συσχετίζονται μεταξύ τους και αν ερμηνεύονται από ιεραρχικά ανώτερους παράγοντες. Κατά συνέπεια, ένας πιο οικονομικός τρόπος ταξινόμησης, αυτού του μεγάλου αριθμού παραγόντων, θα ήταν μέσω ενός ιεραρχικού μοντέλου για τη νοημοσύνη.

Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο, ενδιάμεσα του γενικού παράγοντα “g” και των ειδικών παραγόντων “s” υπάρχουν διάφορες ομάδες παραγόντων που αφορούν

Λεκτικές δεξιότητες και σχολικές ικανότητες, τις ονομαζόμενες *λεκτικές – εκπαιδευτικές*

χωρικές και μηχανικές ικανότητες τις ονομαζόμενες *κινητικές - μηχανικές*

Η σχέση των επιπέδων είναι μονοσήμαντη και η καλή λειτουργία ενός επιπέδου εξαρτάται από την καλή λειτουργία του προηγούμενου.

Θεωρίες για την νοημοσύνη

Η Θεωρία του Catell

Σύμφωνα με τον Catell (1971), η γενική νοημοσύνη διακρίνεται: στη *ρέουσα νοημοσύνη* ή «*gf*» (fluid intelligence) και στην *αποκρυσταλλωμένη νοημοσύνη* ή «*gc*» (crystalised intelligence).

Η *ρέουσα νοημοσύνη* έχει να κάνει με τις βασικές ικανότητες του ατόμου και κληρονομείται. Σχετίζεται με τη νοητική προσαρμογή του ατόμου και τη δυνατότητα του για τη μάθηση. Αναπτύσσεται κατά την εφηβεία μέχρι την ενήλικη ζωή όπου αρχίζει και φθίνει.

Την *αποκρυσταλλωμένη νοημοσύνη* αποτελούν οι ικανότητες που αποκτήθηκαν με τη μάθηση, την εκπαίδευση και γενικά την επαφή του ατόμου με το πολιτισμικό του περιβάλλον. Συνεχίζει να αναπτύσσεται και κατά την ενήλικη ζωή.

Θεωρίες για την νοημοσύνη

Η Θεωρία του Jensen

Ο Jensen (1982) διακρίνει τη νοημοσύνη σε δύο επίπεδα: την *ικανότητα συσχέτισης* και την *ικανότητα γνώσης*.

Η ικανότητα συσχέτισης βοηθά το άτομο να λαμβάνει, να αποθηκεύει και να ανακαλεί μηνύματα.

Η ικανότητα γνώσης βοηθά το άτομο να επεξεργάζεται πληροφορίες. Η ικανότητα γνώσης επηρεάζει και την ικανότητα συσχέτισης. Θεωρεί ότι οι πιο γρήγορες και σωστές απαντήσεις συνδέονται με την υψηλή νοημοσύνη[1].

[1] Παρουσιάζονται δύο ερεθίσματα και οι άνθρωποι προσδιορίζουν αν είναι ίδια ή διαφορετικά. Ο χρόνος από την παρουσίαση του ερεθίσματος μέχρι την ακριβή απάντηση λέγεται «χρόνος ελέγχου» (inspection time). Ο χρόνος ελέγχου παρουσιάζει μια αξιοσημείωτη συσχέτιση με το δείκτη νοημοσύνης και με συγκεκριμένες νευρολογικές λειτουργίες [?].

Θεωρίες για την νοημοσύνη

Η Θεωρία του Piaget

Ο Jean Piaget (1896-1980) θεωρεί ότι η νοητική ικανότητα αναπτύσσεται σε τέσσερα στάδια, από τη βρεφική ηλικία μέχρι 16 ετών:

Στάδιο 1ο: αισθησιοκινητικό, ηλικία: 0-2 ετών.

Στάδιο 2ο: προ-λειτουργικό, ηλικία: 2-7 ετών

Στάδιο 3ο: συγκεκριμένων λειτουργιών, ηλικία: 7-11 ετών

Στάδιο 4ο: τυπικών λειτουργιών, ηλικία: 11 ετών και πάνω

Διέκρινε δύο επιπλέον τρόπους με τους οποίους τα παιδιά αναπτύσσουν την κατανόηση: την *αφομοίωση* (assimilation) και την *προσαρμογή* (accommodation).

Θεωρίες για την νοημοσύνη

Η Θεωρία του Berry

Ο John Berry (1974, 2004) θεωρούσε ότι οι γνωστικές ικανότητες συνδέονται με τον πολιτισμό και είναι αδύνατο να γίνουν διαπολιτισμικές συγκρίσεις των νοητικών ικανοτήτων. Η νοημοσύνη προσαρμόζεται στις οικολογικές και πολιτισμικές απαιτήσεις.

Ο Berry αναγνωρίζει την ύπαρξη κοινών, καθολικών γνωστικών διαδικασιών, ωστόσο, ο ρόλος της οικολογίας είναι καθοριστικός στην ανάπτυξη και τη διαμόρφωση της νοημοσύνης των ανθρώπων ενός πολιτισμού.

Θεωρίες για την νοημοσύνη

Η Θεωρία του Vygotsky

Σύμφωνα με τον Lev Vygotsky (1978), επίκεντρο της διανοητικής ανάπτυξης είναι ο πολιτισμός. Οι άνθρωποι χρησιμοποιούν τη γλώσσα, τα σχήματα λόγου, κάποιο τρόπο σκέψης για να προάγουν τις ανθρώπινες διανοητικές ικανότητες.

Ο Vygotsky εισήγαγε την έννοια της «ζώνης άμεσης ανάπτυξης», για να χαρακτηρίσει τις καταστάσεις κατά τις οποίες χρησιμοποιούνται τα «ψυχολογικά εργαλεία». Όρισε τη ζώνη αυτή ως τη διαφορά μεταξύ αυτού που μπορεί να κάνει ένα άτομο χωρίς βοήθεια και αυτού που μπορεί να κάνει με βοήθεια.

Θεωρίες για την νοημοσύνη

Η θεωρία της Πολλαπλής Νοημοσύνης (H.Gardner)

- Ο Howard Gardner ανέπτυξε τη θεωρία Πολλαπλής Νοημοσύνης (Theory of Multiple Intelligences, 1983), σύμφωνα με την οποία, η νοημοσύνη δεν είναι μια ανεξάρτητη οντότητα, αλλά ένα σύστημα πολλών αλληλοεξαρτώμενων ειδών νοημοσύνης τα οποία είναι αυτόνομα.

Η ανθρώπινη γνώση περιγράφεται καλύτερα ως μια ομάδα από πολλές διακριτές και ανεξάρτητες ικανότητες, ταλέντα, ή νοητικές δεξιότητες, οι οποίες δρουν αλληλοσυμπληρωματικά και τις οποίες ονομάζουμε νοημοσύνη.

Η υψηλή επίδοση ή η υστέρηση σε κάποια από αυτές δεν συνεπάγεται υψηλή επίδοση ή υστέρηση και στις υπόλοιπες. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι οι νοητικές ικανότητες έχουν ξεχωριστή βιολογική βάση στον εγκέφαλο.

- Ο Gardner πρότεινε αρχικά επτά τύπους νοημοσύνης και αργότερα πρόσθεσε και άλλους. Οι τύποι νοημοσύνης είναι οι εξής:

Θεωρίες για την νοημοσύνη

Η θεωρία της Πολλαπλής Νοημοσύνης (H.Gardner)

Γλωσσική νοημοσύνη: αφορά την ικανότητα του ατόμου να χειρίζεται αποτελεσματικά λέξεις και προτάσεις κατά την επικοινωνία του με τους άλλους. Με την γλωσσική νοημοσύνη σχετίζεται η ποίηση, η ρητορική, η εκμάθηση ξένων γλωσσών, τα γλωσσικά παιχνίδια. Οι άνθρωποι με ανεπτυγμένη τη γλωσσική νοημοσύνη ξεχωρίζουν στη λογοτεχνία, στη γραπτή και προφορική έκφραση, στην αφήγηση, στην απομνημόνευση φράσεων και άλλα.

Λογικομαθηματική νοημοσύνη: αναφέρεται στην ικανότητα χρήσης και κατανόησης αφηρημένων σχέσεων για την περιγραφή του φυσικού και κοινωνικού κόσμου. Η ανεπτυγμένη λογικομαθηματική νοημοσύνη συνδέεται με υψηλές επιδόσεις στις θετικές επιστήμες, με την αναλυτική σκέψη, με απαγωγικούς και επαγωγικούς συλλογισμούς, με αναλύσεις, αιτιολογήσεις, ερμηνείες και την εξαγωγή συμπερασμάτων, με την κατανόηση των ποσοτικών μεγεθών και άλλα. Αυτός ο τύπος νοημοσύνης φτάνει στο ανώτατο σημείο στην ηλικία των 30 με 40 ετών.

Θεωρίες για την νοημοσύνη

Η θεωρία της Πολλαπλής Νοημοσύνης (H.Gardner)

Χωρική νοημοσύνη: σχετίζεται με την ικανότητα του ατόμου να προσλαμβάνει χωρικές, σχηματικές και χρωματικές πληροφορίες. Άνθρωποι που έχουν περισσότερο ανεπτυγμένη τη χωρική νοημοσύνη είναι οπτικοί τύποι, κατανοούν τους χάρτες, τα σχεδιαγράμματα, σκέφτονται με εικόνες και ξεχωρίζουν στις εικαστικές τέχνες.

Μουσική νοημοσύνη: αφορά την ικανότητα σύλληψης, διάκρισης και μετασχηματισμού μουσικών σχημάτων. Εκφράζεται με τη σύνθεση ή την απόδοση μουσικών έργων.

Κινησθητική νοημοσύνη: συνδέεται με την ικανότητα του ατόμου να χρησιμοποιεί το σώμα ή τα μέλη του σώματός του για να εκφραστεί.

Θεωρίες για την νοημοσύνη

Η θεωρία της Πολλαπλής Νοημοσύνης (H.Gardner)

Διαπροσωπική ή Κοινωνική νοημοσύνη: σχετίζεται με την ικανότητα αντίληψης των συναισθημάτων, των προθέσεων, των επιθυμιών τρίτων και την ικανότητα κατανόησης της οπτικής πλευράς των άλλων. Συνδέεται κατ' επέκταση, με την ομαλή συνεργασία και επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων.

Ενδοπροσωπική νοημοσύνη: είναι η ικανότητα να συνειδητοποιεί κανείς και να διακρίνει τα συναισθήματά του και να έχει συνείδηση της αυτοεικόνας του. Άτομα με υψηλή ενδοπροσωπική νοημοσύνη διακρίνονται για την αυτοπειθαρχία τους και την ικανότητα να εργαστούν ατομικά χωρίς εξωτερική βοήθεια.

Φυσική ή Νατουραλιστική νοημοσύνη: σχετίζεται με την ικανότητα παρατηρητικότητας αντίληψης του γεωφυσικού χώρου, της χλωρίδας, της πανίδας, αλλά και των κοινωνικο-πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Θεωρίες για την νοημοσύνη

Η θεωρία της Πολλαπλής Νοημοσύνης (H.Gardner)

- Υπάρχουν και άλλοι τύποι νοημοσύνης, όπως η πνευματική και η υπαρξιακή, οι οποίοι είναι ακόμα υπό μελέτη.
- Όλοι οι τύποι αυτοί νοημοσύνης υπάρχουν σε όλα τα άτομα σε διαφορετικό βαθμό ανάπτυξης και αποτελούν την ταυτότητα του ατόμου. Στο σχολείο περισσότερη σημασία δίνεται στη γλωσσική και στη λογικομαθηματική νοημοσύνη, ενώ οι άλλες θεωρούνται δευτερεύουσες στην επίδοση του μαθητή.
- Ο Gardner εστιάζει στην ανάγκη να γίνουν οι εκπαιδευτικοί «ειδικοί στην αξιολόγηση», να ερευνούν δηλαδή όλα τα δυνατά σημεία των μαθητών ώστε να συμβάλλουν στην ανάπτυξη όλων των ικανοτήτων.

Θεωρίες για την νοημοσύνη

Η Θεωρία του Goleman για τη Συναισθηματική Νοημοσύνη

Η θεωρία του Goleman (2011) είναι επηρεασμένη από τη θεωρία του Sternberg και του Gardner. Η συναισθηματική νοημοσύνη συνοψίζεται σε πέντε τομείς:

Γνώση των συναισθημάτων μας: αυτοεπίγνωση –αναγνώριση των συναισθημάτων μας την ώρα που δημιουργούνται.

Έλεγχος των συναισθημάτων: στηρίζεται στην αυτοεπίγνωση: με τη χειραγώγηση και τον έλεγχο των συναισθημάτων αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά οι καταστάσεις της ζωής

Εξεύρεση κινήτρων για τον εαυτό μας: Ο αυτοέλεγχος επιτρέπει την προσήλωση της προσοχής σε συγκεκριμένους στόχους, τη στοχοθεσία, την αυτοκυριαρχία και τη δημιουργικότητα.

Αναγνώριση των συναισθημάτων των άλλων: Η ικανότητα αυτή αφορά την ενσυναίσθηση, που είναι θεμελιώδης «ανθρώπινη δεξιότητα».

Χειρισμός σχέσεων: Είναι σημαντική η δεξιότητα χειρισμού των συναισθημάτων των άλλων. Με βάση αυτήν εξηγείται η επιτυχία στις διαπροσωπικές σχέσεις, η δημοτικότητα ορισμένων ατόμων και οι ηγετικές ικανότητες άλλων

τι ξέρουμε και τι δεν ξέρουμε ...

Η **νοημοσύνη** είναι ένα **πολυδιάστατο χαρακτηριστικό** και είναι δύσκολο να οριστεί και να οριοθετηθεί σε σχέση με άλλα χαρακτηριστικά όπως η δημιουργικότητα, η φαντασία, ικανότητα λήψης αποφάσεων, η παραγωγική σκέψη, οι **εκτελεστικές λειτουργίες** (επίπεδο συγκέντρωσης, στρατηγικές επίλυσης προβλημάτων, ο τρόπος που επικοινωνούμε), κ.α.

Έχει γίνει μία προσπάθεια να οριστεί σε τι μας βοηθάει, αλλά **δεν ξέρουμε τι είναι**.

Βασικό και ενδιαφέρον φαίνεται να είναι η **σύνδεση της γλωσσικής ικανότητας με την νοημοσύνη** [?].

Εκ των πραγμάτων τα **τεστ νοημοσύνης** πολύ λίγο καταφέρνουν να **μετρήσουν κάτι που δεν μπορούμε να ορίσουμε απόλυτα και ταυτόχρονα να παραμένουν αντικειμενικά και κοινά για όλα τα άτομα**.

τι ξέρουμε και τι δεν ξέρουμε ...

Το τι επηρεάζει την ανάπτυξη της νοημοσύνης είναι **αδιαμφισβήτητο και παράλληλα αμφιλεγόμενο** και περισσότερο μεταφέρεται σε επίπεδο πολιτικο-κοινωνικής συζήτησης παρά σε επίπεδο επιστημονικής άποψης.

Η νοημοσύνη είναι **φυλογεννητικά κληρονομούμενο χαρακτηριστικό από την μητέρα** στα παιδιά.

Το περιβάλλον που μεγαλώνει το παιδί από τη μέρα της γέννησης του είναι βέβαιο ότι επηρεάζει την ανάπτυξη της νοημοσύνη χωρίς να μπορούμε να προσδιορίσουμε το ποσοστό και χωρίς να είναι άσχετο από άλλα χαρακτηριστικά του ατόμου αυτού.

Χαρισματικότητα δεν είναι μόνο η υψηλή ευφυΐα

Σημαντικό ρόλο παίζει η δημιουργικότητα

Σημαντικό ρόλο παίζουν μαθησιακά χαρακτηριστικά
(κίνητρα, περιέργεια, συγκέντρωση, ενδιαφέροντα, κτλ)

Σημαντικό ρόλο παίζει η συναισθηματική και κοινωνική
ωριμότητα

Θεωρίες

Προσεγγίσεις

και Μοντέλα

για την χαρισματικότητα

Θεωρίες για την χαρισματικότητα

- Το ερώτημα εάν το χαρισματικό παιδί γεννιέται ή γίνεται έχει ήδη απάντηση, μα εξακολουθεί να αποτελεί αντικείμενο συζήτησης και το πιθανότερο είναι να εξακολουθήσει να παραμένει δίχως σαφή απάντηση για πολύ καιρό ακόμα.
- Αυτό που μπορούμε να πούμε με ασφάλεια είναι ότι τόσο οι γενετικοί όσο και οι περιβαλλοντικοί παράγοντες επηρεάζουν την εξέλιξη κάθε παιδιού.

Θεωρίες για την χαρισματικότητα

Γενετικοί και βιολογικοί παράγοντες

Δεν προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση το γεγονός ότι οι γονείς που είναι οι ίδιοι χαρισματικοί έχουν επίσης χαρισματικά παιδιά, ωστόσο, η θέση ότι η νοημοσύνη και οι υψηλές διανοητικές ικανότητες κληρονομούνται, δεν είναι ιδιαίτερα δημοφιλής, λόγω των ρατσιστικών και φυλετικών προκαταλήψεων που ίσως ελλοχεύουν σε αυτή.

Εξάλλου, στις μέρες μας, αρεσκόμαστε να δίνουμε μεγάλη έμφαση στους συμπεριφορικούς παράγοντες που εκδηλώνονται λόγω της χαρισματικότητας, αγνοώντας τους γενετικούς παράγοντες.

Θεωρίες για την χαρισματικότητα

Περιβαλλοντικοί παράγοντες

Η οικογένεια, το σχολείο και η ευρύτερη κοινωνία ασκούν μεγάλη επιρροή στην ανάπτυξη των ικανοτήτων των παιδιών, καθώς δημιουργούν ένα ισχυρό πλέγμα ενδιαφερόντων, ευκαιριών, προσδοκιών, απαιτήσεων και ανταμοιβών από το οποίο επηρεάζεται σε σημαντικό βαθμό η μάθησή τους.

Επομένως, είναι ιδιαίτερα σημαντικό ο περίγυρος των παιδιών να τους παρέχει τα κατάλληλα ερεθίσματα, την απαραίτητη καθοδήγηση και υποστήριξη έτσι ώστε να φτάσουν στο μέγιστο των δυνατοτήτων τους.

Ωστόσο, η έρευνα μέχρι σήμερα δεν έχει διευκρινίσει τον τρόπο με τον οποίο οι οικογένειες μπορούν να ενθαρρύνουν τα χαρισματικά παιδιά ούτε το βαθμό εμπλοκής τους στην εκπαίδευσή τους.

Θεωρίες για την χαρισματικότητα

Γνωστική διάσταση της χαρισματικότητας

Η χαρισματικότητα γενικά εκδηλώνεται ως μια πρώιμη ανάπτυξη σε κάποιες σημαντικές πτυχές της ζωής και της ακαδημαϊκής καριέρας, όπως η πρώιμη ομιλία, το πρώιμο διάβασμα, η ταχεία ανάπτυξη μαθηματικών ικανοτήτων ή η ικανότητα σύνθεσης μουσικής ήδη από μικρή ηλικία.

Επιπλέον γνωρίσματα των χαρισματικών παιδιών είναι η ικανότητα να ανακαλύπτουν πράγματα εντελώς αυθεντικά, το γεγονός ότι θέτουν ενδιαφέρουσες ερωτήσεις για τον κόσμο αλλά και ότι είναι δημιουργικά όσον αφορά το συνδυασμό γνωστών πληροφοριών για την παραγωγή ενός πρωτότυπου έργου.

προσεγγίσεις για την χαρισματικότητα

Η χαρισματικότητα ως προγνωστικός δείκτης της επιτυχίας στην ενήλικη ζωή

- Σε αυτή την κατηγορία ορισμών της χαρισματικότητας, οι οποίοι προσεγγίζουν την ενήλικη επιτυχία, προστίθενται παράμετροι όπως η επικέντρωση στο στόχο ή τα κίνητρα.
- Όσοι ορίζονται χαρισματικοί κατά αυτή την έννοια είναι ιδιαίτερα πετυχημένοι στον τομέα τους, όπως ο Albert Einstein.
- Για τους υποστηρικτές αυτής της προσέγγισης, ενδιαφέροντα είναι τα χαρακτηριστικά που είχαν οι χαρισματικοί ενήλικες στην παιδική τους ζωή, πέραν του υψηλού IQ. Παιδιά τα οποία δεν έχουν τα χαρακτηριστικά που είχαν οι χαρισματικοί αυτοί ενήλικες, δε μπορούν να χαρακτηριστούν χαρισματικά κατά τον ορισμό αυτό.

προσεγγίσεις για την χαρισματικότητα

Η χαρισματικότητα ως δυναμικό που πρέπει να καλλιεργηθεί

- Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, η χαρισματικότητα γίνεται αντιληπτή ως ένα δυναμικό το οποίο μπορεί να αναπτυχθεί. Γίνεται επίσης ένας διαχωρισμός του τί είναι ικανό να πετύχει, τι μπορεί το παιδί να πετύχει και τι τελικά θα πετύχει. Το γεγονός ότι το παιδί έχει εξαιρετικό δυναμικό είναι τμήμα αυτού που το κάνει χαρισματικό. Το περιβάλλον του παιδιού καθορίζει αν το δυναμικό θα οδηγήσει στην επιτυχία.

προσεγγίσεις για την χαρισματικότητα

Η χαρισματικότητα ως ασύγχρονη ανάπτυξη

Η Silverman πρόσθεσε μια νέα διάσταση στον ορισμό του χαρισματικού, όταν συμπεριέλαβε την μη συμμετρική ανάπτυξη του χαρισματικού παιδιού, την οποία όρισε ως ασύγχρονη ανάπτυξη.

Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, πέραν από το IQ και το ταλέντο, υπεισέρχονται παράμετροι, όπως τα συναισθηματικά χαρακτηριστικά του χαρισματικού παιδιού, για παράδειγμα η έντονη ευαισθησία.

"η χαρισματικότητα είναι ασύγχρονη ανάπτυξη στην οποία οι αναπτυσσόμενες γνωστικές ικανότητες και η αυξημένη έντασή τους συνδυάζονται και προκαλούν εσωτερικές εμπειρίες και γνώση που είναι ποιοτικά διαφορετικές από το μέσο αναμενόμενο. Αυτή η ασυγχρονία επιτείνεται όσο υψηλότερη είναι η πνευματική δυναμική. Η μοναδικότητα των χαρισματικών τους καθιστά ιδιαίτερα ευαίσθητους και απαιτεί τροποποιήσεις στη στάση των γονιών και των δασκάλων, όπως και υποστήριξη και συμβουλευτική προκειμένου να αναπτυχθούν κατά το δυνατόν καλύτερα". Columbus Group, 1991.

προσεγγίσεις για την χαρισματικότητα

Η Χαρισματικότητα ως αποτέλεσμα προσπάθειας

Η διάσταση αυτή της χαρισματικότητας αναφέρεται στις έννοιες της περιέργειας, των κινήτρων, του μόχθου και της επιθυμίας των προικισμένων παιδιών να παράγουν έργο υψηλών ικανοτήτων.

Χωρίς την προσπάθεια, οι υψηλές γνωστικές ικανότητες που διαθέτουν δεν θα μπορούσαν να αποδώσουν καρπούς.

Τα χαρισματικά παιδιά λοιπόν έχουν μια έμφυτη επιθυμία να επιλύουν προβλήματα, να ανακαλύπτουν πράγματα ή να αναλύουν όσα βλέπουν γύρω τους. Αυτό είναι εσωτερικό κίνητρο, καθώς μοναδική τους ανταμοιβή είναι η ικανοποίηση που αντλούν από την ίδια τη μάθηση.

προσεγγίσεις για την χαρισματικότητα

Συναισθηματική διάσταση της χαρισματικότητας

Η ευαισθησία και η μεγάλη συναισθηματικότητα των χαρισματικών παιδιών τα κάνουν να αντιλαμβάνονται και βιώνουν έντονα τα πράγματα, να δείχνουν μεγάλη ενσυνειδησία απέναντι στα προβλήματα της ζωής και να έχουν μια ξεκάθαρη εικόνα για το πώς θα έπρεπε να λειτουργούν τα πράγματα.

Η ενσυναίσθηση, η ικανότητα δηλαδή να κατανοούν τα συναισθήματα των άλλων, αποτελεί επίσης μέρος της χαρισματικότητας και είναι ιδιαίτερα παρούσα σε αυτά τα παιδιά.

Τέλος, τα χαρισματικά παιδιά βιώνουν τη ζωή σε μεγαλύτερο βάθος και ένταση ενώ υπάρχει μια έντονη ανάγκη οι σχέσεις τους με τους υπόλοιπους ανθρώπους είναι περισσότερο ουσιαστικές.

Μοντέλα για την χαρισματικότητα

Πολλές είναι οι επιστημονικές προσεγγίσεις που αναλαμβάνουν να καλύψουν το θέμα του ταλέντου και της χαρισματικότητας, προερχόμενες από διαφορετικά επιστημονικά πεδία.

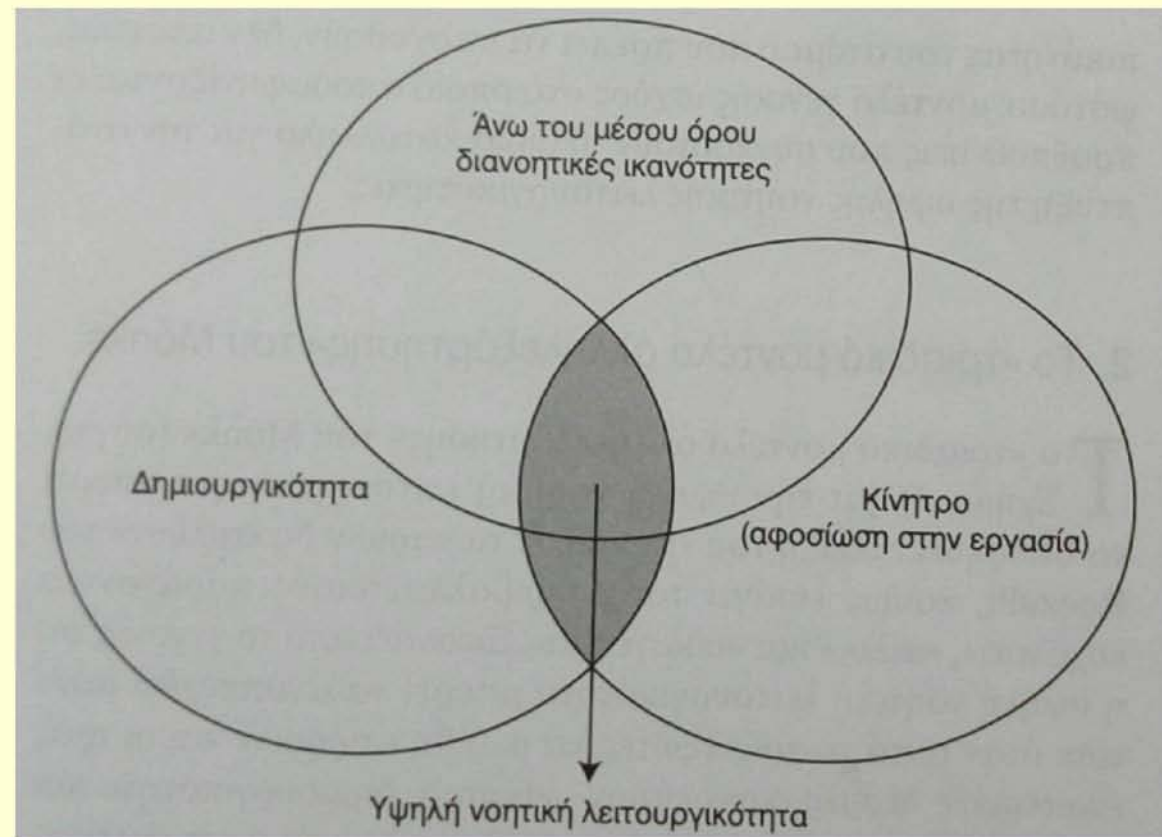
Τα μοντέλα που προτείνονται από τους ερευνητές είναι κατά βάση πολυδιάστατα και επιχειρούν να κατανοηθεί ο τρόπος με τον οποίο δομείται η χαρισματικότητα, να αναλυθούν και να ερμηνευθούν οι παράμετροι από τις οποίες συναρτάται, να εντοπισθούν οι παράγοντες οι οποίοι συμβάλλουν στην ανάπτυξή της και να προταθούν μέθοδοι ενίσχυσής της.

Μοντέλο τριών δακτυλίων (Renzulli):

Γενική ικανότητα πάνω
από το μέσο όρο.

Δημιουργικότητα

Αφοσίωση-επιμονή στην
εκτέλεση του έργου.

Το διαφοροποιημένο μοντέλο χαρισματικότητας/ταλέντου (Gagné)

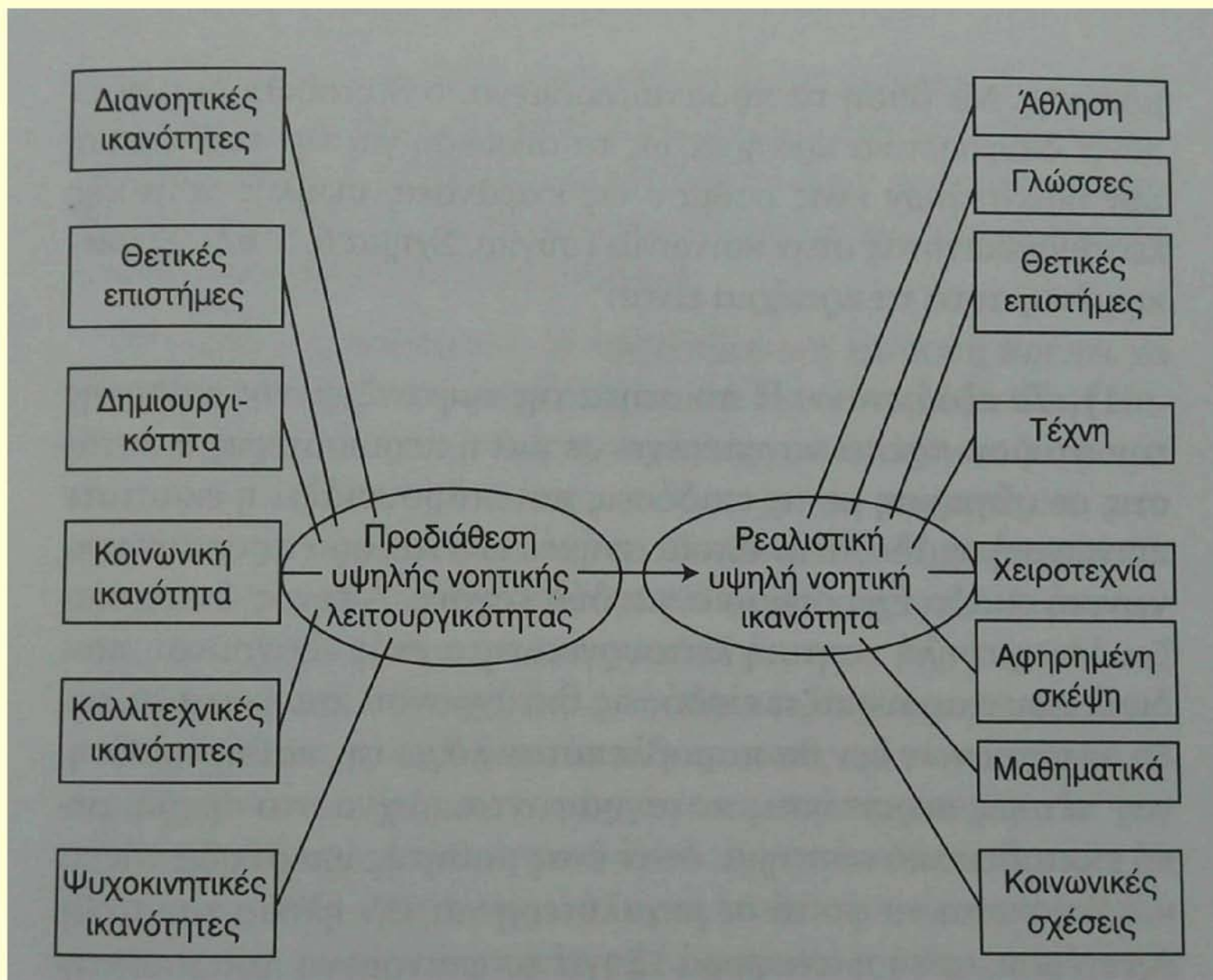

Το Μοντέλο του Μονάχου (Heller)

- Ευφυΐα (γλωσσική, μαθηματική, τεχνικοκατασκευαστική, κτλ)
- Δημιουργικότητα (αυθεντικότητα στην έκφραση, παραγωγικότητα, δυνατότητα ευελιξίας και άνεσης στην έκφραση κ.ά.).
- Αποτελεσματικότητα στις κοινωνικές συναναστροφές (οργανωτικότητα, ηγετικές ικανότητες).
- Μουσικές / Καλλιτεχνικές ικανότητες.
- Ψυχοκινητικές ικανότητες.
- Πρακτική ευφυΐα (η ικανότητα να αντεπεξέρχεται κάποιος στις δυσκολίες της καθημερινότητας και του επαγγέλματος).

Οι παράγοντες αυτοί αλληλεπιδρούν. Απαραίτητες οι κατάλληλες συνθήκες (ενεργός μάθηση, ενθάρρυνση περιβάλλοντος).

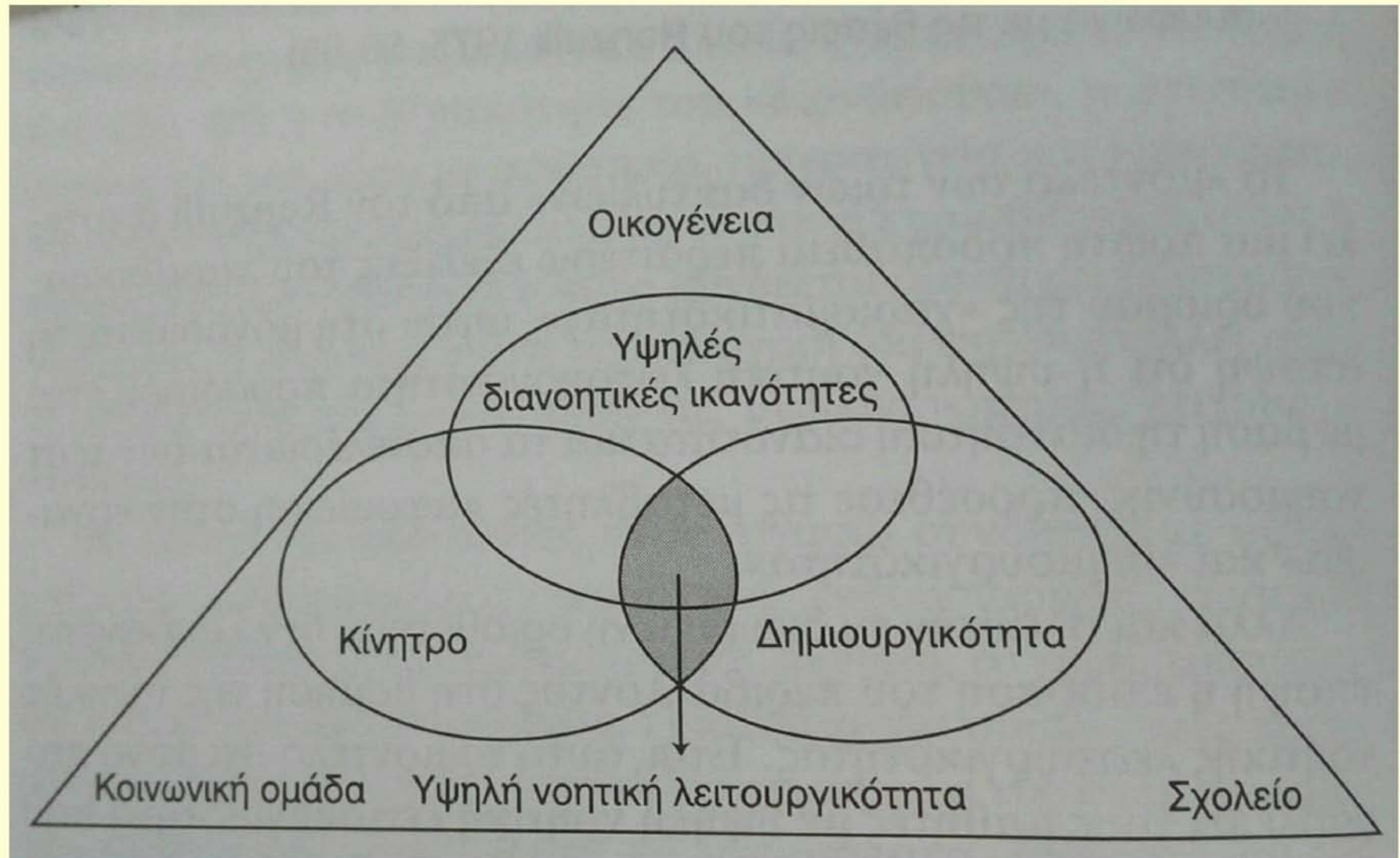
Το Μοντέλο του Μονάχου (Heller)

Το τριαδικό μοντέλο αλληλεξάρτησης του Mönks

Στο μοντέλο των τριών δακτυλίων του Renzulli, ο Mönks εισάγει τους περιβαλλοντικούς παράγοντες «σχολείο», «φίλους» και «οικογένεια» καθώς η χαρισματικότητα μπορεί να αναπτυχθεί μόνον τότε όταν αυτά τα τρία εξωτερικά μεγέθη επιρροών και οι εσωτερικές δέσμες κινήτρων –κίνητρο, δημιουργικότητα και υψηλές διανοητικές λειτουργίες– συγκλίνουν ευνοϊκά μεταξύ τους.

Το τριαδικό μοντέλο αλληλεξάρτησης του Mönks

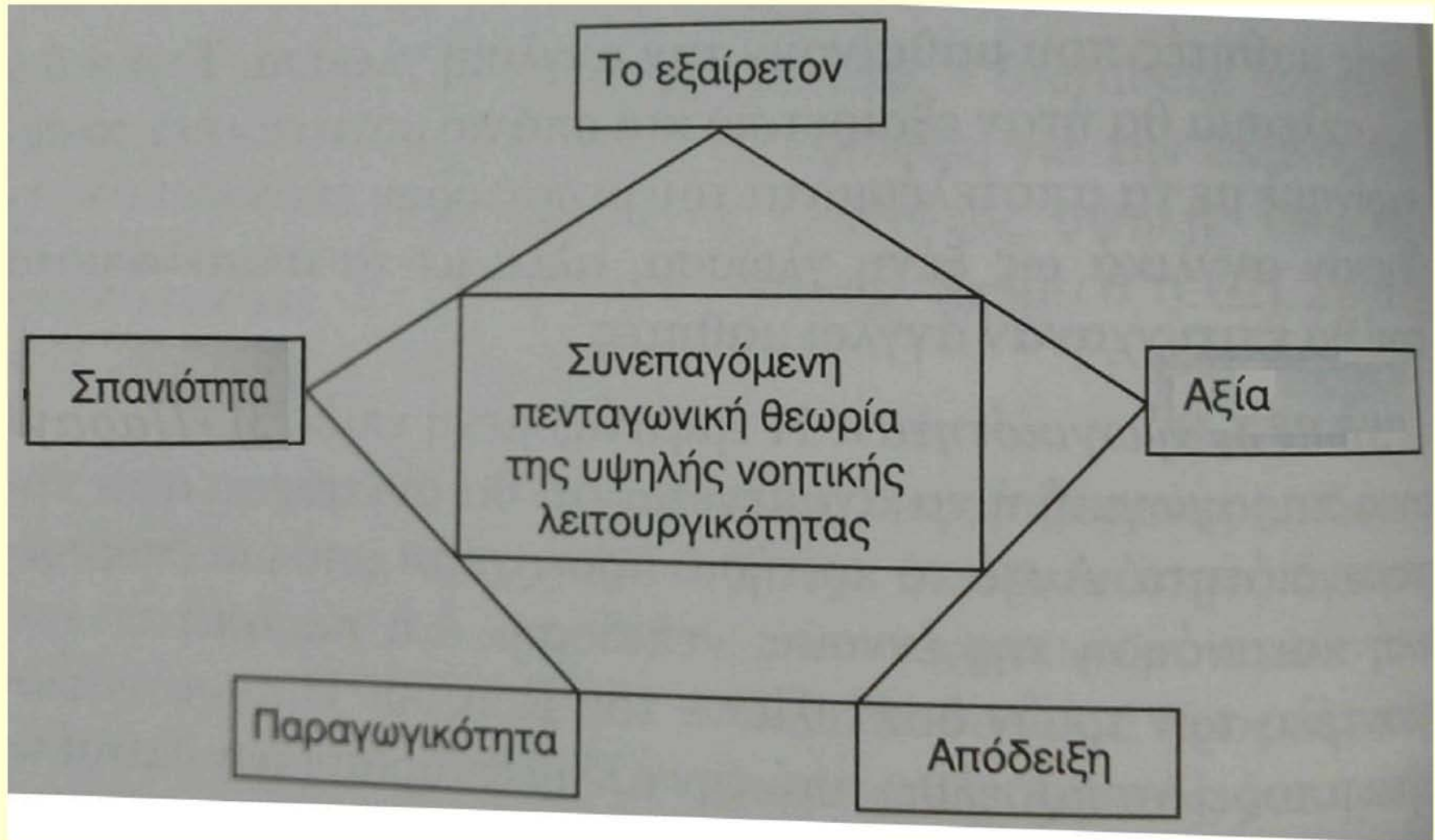

Το συνεπαγόμενο πενταγωνικό μοντέλο του Sternberg

Ο Sternberg διακρίνει πέντε ουσιώδη διαφορετικά κριτήρια για την ταξινόμηση ενός ατόμου ως χαρισματικό:

- Το εξαιρετικό
- Η Σπανιότητα
- Η Παραγωγικότητα
- Το Αποδείξιμο
- Η Αξία

Το συνεπαγόμενο πενταγωνικό μοντέλο του Sternberg

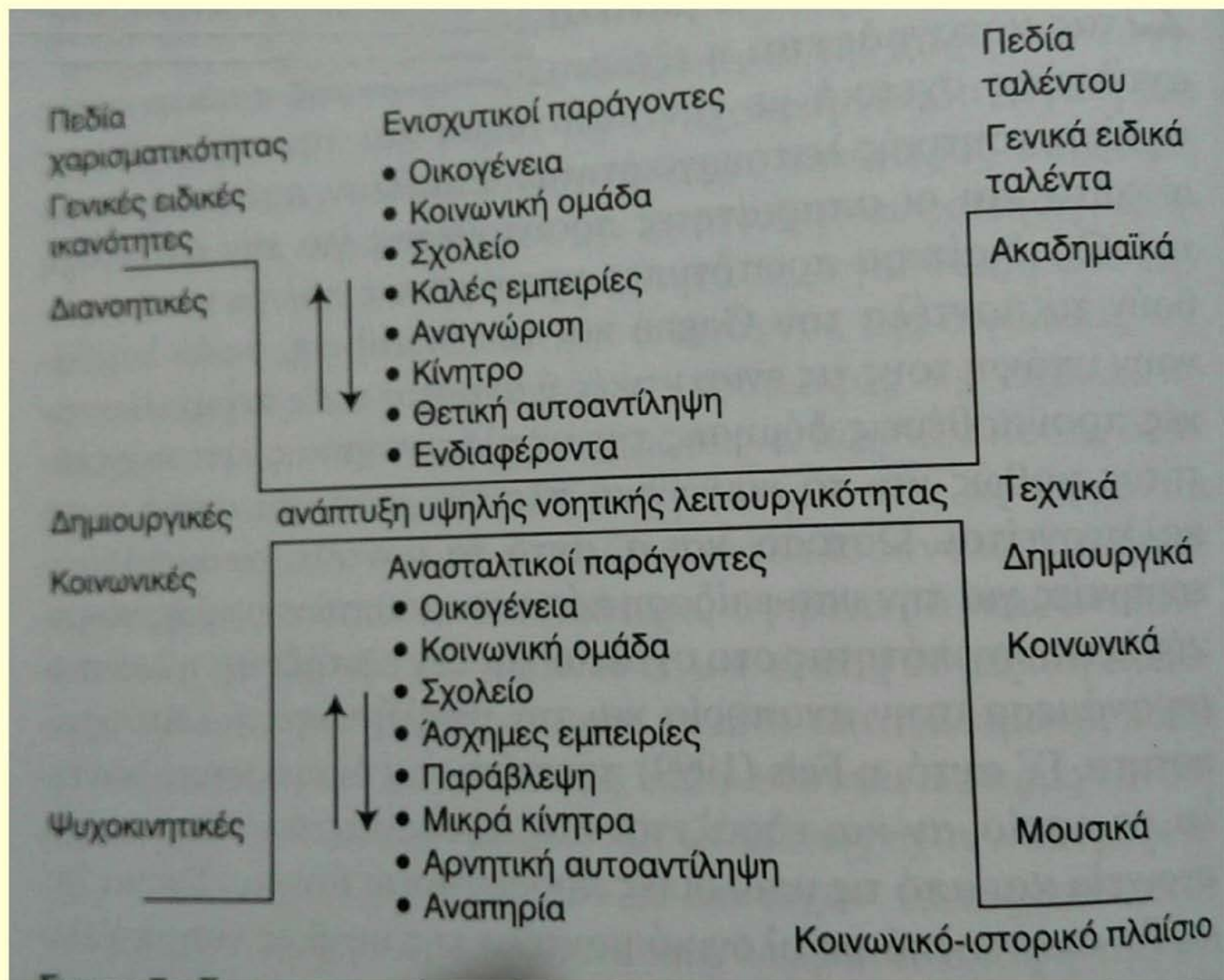

Το κοινωνικο-οικολογικό μοντέλο του Fels

Το κοινωνικο-οικολογικό μοντέλο το Fels εδράζεται στο μοντέλο του Gagne, έχει στοιχεία και από τις υπόλοιπες προσεγγίσεις και συμπεριλαμβάνει στους ανασταλτικούς παράγοντες

- Το φαινόμενο της μη-απόδοσης
- Την αναπηρία
- Το κοινωνικό-ιστορικό πλαίσιο

Το κοινωνικο-οικολογικό μοντέλο το Fels

Ποιος είναι χαρισματικός ? Πώς θα το βρούμε ?

Συχνά οι γονείς αναρωτιούνται για τις διαφορές που τα παιδιά τους εμφανίζουν και την σημασία που μπορεί να έχουν αυτές οι διαφορές.

Ξέρουν πως το παιδί τους είναι έξυπνο,
αλλά είναι χαρισματικό?

Σε τι ηλικία μπορούν να εντοπιστούν τα
χαρακτηριστικά της χαρισματικότητας?

Ποιος είναι χαρισματικός ?

Πώς θα το βρούμε ?

Μια συχνή παρανόηση για τα χαρισματικά παιδιά είναι πως η χαρισματικότητά τους δεν διαφαίνεται παρά μόνο αφού ξεκινήσουν το σχολείο.

Πολλοί γονείς και πάρα πολλοί εκπαιδευτικοί πιστεύουν πως ένα παιδί είναι χαρισματικό όταν μία αξιολόγηση αποδείξει πως είναι.

Η αξιολόγηση όμως μπορεί σε πολλές περιπτώσεις να αργήσει ή και να μη γίνει ποτέ

(ειδικά στο σύγχρονο περιβάλλον της εκπαίδευσης στη χώρα μας

και ιδιαίτερα αν τα προβλήματα που το χαρισματικό παιδί αντιμετωπίζει δεν είναι τόσο σοβαρά που να οδηγήσουν σε ανάγκη διάγνωσης).

Ποιος είναι χαρισματικός ? Πώς θα το βρούμε ?

Η αναγνώριση του χαρισματικού παιδιού πραγματοποιείται μέσω της απλής παρατήρησης της συμπεριφοράς του από τους γονείς, τους φίλους, τον παιδίατρο [?] ή τον δάσκαλο [?].

Για το εκπαιδευμένο μάτι, είναι εύκολη η αναγνώριση του χαρισματικού παιδιού.

Ακόμα και για το όχι πολύ εκπαιδευμένο μάτι, είναι σχετικά εύκολο να γίνει αντιληπτό πως το παιδί διαφέρει από τα άλλα παιδιά.

Ποιος είναι χαρισματικός ?

Τα χαρισματικά παιδιά (και αργότερα ως έφηβοι και ενήλικες) (αυτό-)προσδιορίζονται μέσα από τη συμπεριφορά τους.

Έχουν μια διαφοροποιημένη (πρώιμη ?) ανάπτυξη στα πρώτα χρόνια της ζωής τους, μια εγρήγορση στο βλέμμα, **περπατούν και μιλούν νωρίτερα απ' ότι τα αναπτυξιακά πρότυπα ορίζουν.**

Στον παιδικό σταθμό, σε άλλες ομαδικές δραστηριότητες, στο νηπιαγωγείο, το χαρισματικό παιδί είναι ικανό να **κάνει πολύ περισσότερα** από ότι τα παιδιά της ηλικίας του.

Στο σχολείο επιδεικνύουν μια εξαιρετική ευκολία στην **διεκπεραίωση εργασιών**, σε συνδυασμό με μία **απαίτηση για πρόκληση**, που αν δεν ικανοποιηθεί, γρήγορα αντικαθίσταται από **πλήξη** (έως ενήλικας).

Ποιος είναι χαρισματικός ? Πώς θα το βρούμε ?

Έτσι,

ένα παιδί που διαβάζει στην ηλικία των 4,
ένα 8χρονο που παίζει σκάκι,
ένα 12χρονο που ζωγραφίζει,

σαφώς διαφοροποιούνται από τα αναπτυξιακά ορόσημα της ηλικίας τους

και αυτό μεταφράζεται σε μια [νοητική] ικανότητα πέρα από αυτήν που αναμένεται για τη χρονολογική ηλικία τού παιδιού.

Ποιος είναι χαρισματικός ?

Πώς θα το βρούμε ?

Χαρακτηριστικά χαρισματικότητας μπορούν να είναι εμφανή από πολύ νωρίς.

Αν γνωρίζουμε τι να ανιχνεύσουμε, μπορούμε να αναγνωρίσουμε τη χαρισματικότητα ακόμα και σε **νεογνά**.

Ακόμη και σε εκείνους τους χαρισματικούς που τα εκπαιδευτικά, κοινωνικά ή/και προσωπικά περιβάλλοντα και διαδικασίες δεν τους έχουν επιτρέψει να *ευ-φυήσουσι*

[ευ-φυής=θετικά φυσικά χαρίσματα, έξυπνος, και με ηθική σημασία καλός, κατά Αριστοτέλη].

Πώς θα “μετρήσουμε” τα χαρακτηριστικά ?

Πώς γίνεται η αξιολόγηση

Τα χαρισματικά παιδιά που παρουσιάζουν **προβλήματα** (μαθησιακά ή/και συμπεριφοράς) που έχουν **επίπτωση** στην **επίδοσή** τους στα σχολικά τους μαθήματα, «οδηγούνται» στα ΚΕΔΔΥ, στα Ιατροπαιδαγωγικά Κέντρα ή στην Ειδική Διαγνωστική Επιτροπή Αξιολόγησης (ΕΔΕΑ) για αξιολόγηση και διάγνωση των ειδικών εκπαιδευτικών τους αναγκών.

Πώς θα “μετρήσουμε” τα χαρακτηριστικά ?

Πώς γίνεται η αξιολόγηση

Οι γονείς πρέπει να γνωρίζουν ότι
οι γνωματεύσεις ιδιωτικών φορέων
δεν έχουν ισχύ για τα δημόσια σχολεία
και σε κάθε περίπτωση αν κάποιος ιδιώτης ειδικός
διαγνώσει οποιαδήποτε διαφοροποίηση
είναι αναγκαίο να απευθυνθούν στο ΚΕΔΔΥ ή στο ΙΠΔ.

Πώς γίνεται η αξιολόγηση

Οι γονείς μπορούν να καταθέσουν αίτηση για παραπομπή στο ΚΕΔΔΥ, το οποίο είναι υποχρεωμένο να ακολουθήσει την διαδικασία διάγνωσης και αξιολόγησης των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών του μαθητή.

- να ζητήσει Περιγραφική Παιδαγωγική Έκθεση από το σχολείο,
- να ληφθεί συνέντευξη από τους γονείς για πλήρες οικογενειακό, κοινωνικό και αναπτυξιακό ιστορικό,
- να χορηγηθεί το τεστ νοητικών ικανοτήτων (WISC III),
- να γίνει μαθησιακή αξιολόγηση από εκπαιδευτικό της βαθμίδας του,
- να διαπιστωθεί το είδος και ο βαθμός διαφοροποίησής του
- και να συνταχθεί η αξιολογική έκθεση/γνωμάτευση που θα περιλαμβάνει και της προτάσεις της διεπιστημονικής ομάδας.

Η αξιολόγηση Τα προβλήματα

Τα ΚΕΔΔΥ και τα ΙΠΔ μπορούν να αρνηθούν αξιολόγηση για χαρισματικότητα – από το γράμμα του νόμου νομιμοποιούνται ως προς αυτό.

Η Λίστα των εκπαιδευτικών αναγκών δεν περιλαμβάνει την χαρισματικότητα ως διαγνωστική κατηγορία.

Οι προτάσεις της επιστημονικής ομάδας –εάν είναι δυνατόν να διατυπωθούν τέτοιες–, δεν έχουν και, λόγω της παντελούς απουσίας νομοθετικών προβλέψεων, δεν είναι δυνατόν να έχουν εφαρμογή στο σχολικό πλαίσιο.

Η αξιολόγηση Τα προβλήματα

Τα ΚΕΔΔΥ και τα ΙΠΔ

δεν αναφέρουν στην αξιολογική έκθεση τον ΔΝ
τείνουν να αγνοούν τον υψηλό ΔΝ
εστιάζουν στις δυσκολίες

Τα ΚΕΔΔΥ και τα ΙΠΔ θα εστιάσουν στα προβλήματα που
τυχόν αντιμετωπίζει το παιδί ή/και οι εκπαιδευτικοί του και
θα αγνοήσει τον παράγοντα χαρισματικότητα.

Τα εργαλεία και οι τεχνικές αξιολόγησης είναι ανεπαρκή
ή/και ακατάλληλα να μας βοηθήσουν να διαγνώσουμε την
χαρισματικότητα

Πώς θα “μετρήσουμε” τα χαρακτηριστικά ?

Τεχνικές και εργαλεία αξιολόγησης

Χρειαζόμαστε [?] Αξιολόγηση πέρα από τα Τεστ Ευφυΐας ?
Έχουμε κατάλληλα εργαλεία ?

Αντικειμενικά και υποκειμενικά κριτήρια ελέγχου

- Τεστ
- Κλίμακες
- Ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς & ετεροαναφοράς
- Λίστες ελέγχου
- και άλλες [άτυπες] διαδικασίες αξιολόγησης)

Πώς θα “μετρήσουμε” τα χαρακτηριστικά ?

Τεχνικές και εργαλεία αξιολόγησης

Τα «αντικειμενικά» κριτήρια (έχουν «σταθμιστεί»)
περιλαμβάνουν

- τεστ νοημοσύνης (κυρίως WISC III, RAVEN, WPSSI, WISC IV)
(μεγάλο κόστος αγοράς, πολύς χρόνος ως προς την διάρκεια χορήγησης, άρα και μεγάλο κόστος)
- τεστ δημιουργικότητας
(σχετικά νέα εργαλεία, η χρήση τους είναι αρκετά αμφιλεγόμενη, εξαιτίας των προβλημάτων που παρουσιάζουν στον ορισμό, την αξιοπιστία και την εγκυρότητά τους)

Πώς θα “μετρήσουμε” τα χαρακτηριστικά ?

Τεχνικές και εργαλεία αξιολόγησης

Μέτρηση με «αντικειμενικά» κριτήρια

- τεστ συναισθηματικής ωριμότητας (EQ Test, ερωτηματολόγια Baron, κ.ά.)
- τεστ ειδικών δεξιοτήτων (διευκολύνουν στην επισήμανση των διαφόρων ταλέντων, π.χ. μαθηματικά, γλώσσα, κ.λπ.,)
- τεστ ενδοπροσωπικής/διαπροσωπικής ωριμότητας (ΕΔΕΠΠΕ ή/και Σύστημα Achenbach για Εμπειρικά Βασισμένη Αξιολόγηση - ΣΑΕΒΑ)
- κ.ά.

Πώς θα “μετρήσουμε” τα χαρακτηριστικά ?

Τεχνικές και εργαλεία αξιολόγησης

Τα «υποκειμενικά» κριτήρια περιλαμβάνουν ερωτηματολόγια, κλίμακες, λίστες ελέγχου και λοιπά κριτήρια αυτοαναφοράς και ετεροαναφοράς

- τις εκτιμήσεις των εκπαιδευτικών
(αμφισβητούνται καθώς υποδεικνύουν ως χαρισματικά τα παιδιά που έχουν καλή σχολική επίδοση και γι' αυτό θεωρούνται εντελώς αναξιόπιστες)
εκτιμήσεις ως προς τα χαρακτηριστικά και όχι ως προς χαρακτήρισμό

Πώς θα “μετρήσουμε” τα χαρακτηριστικά ?

Τεχνικές και εργαλεία αξιολόγησης

- τις εκτιμήσεις των γονέων
(αποτελούν την πιο αξιόπιστη πηγή πληροφοριών)
εκτιμήσεις ως προς τα χαρακτηριστικά και όχι ως προς
χαρακτηρισμό
- εκτιμήσεις των συμμαθητών
(πολύτιμες
καθώς μπορεί να αποκαλύπτουν πληροφορίες για ικανότητες και
ταλέντα που δεν είναι με άλλο τρόπο διαθέσιμες)

Πώς θα “μετρήσουμε” τα χαρακτηριστικά ?

Τεχνικές και εργαλεία αξιολόγησης

Μέτρηση με «υποκειμενικά» κριτήρια

- αυτοαξιολόγηση των παιδιών
(πολύτιμες πληροφορίες
με ερωτηματολόγια, λίστες ελέγχου και κλίμακες
αυτοαναφοράς)

Πώς θα “μετρήσουμε” τα χαρακτηριστικά ?

Τεχνικές και εργαλεία αξιολόγησης

Μέτρηση με «υποκειμενικά» κριτήρια

- σχολική επίδοση
(πλήρως αναξιόπιστη πηγή αναφορικά με τους βαθμούς, ιδιαίτερα πολύτιμες πληροφορίες από δείγματα σχολικών εργασιών και δραστηριοτήτων
π.χ. ζωγραφιές, εκθέσεις, γιορτή του σχολείου, αθλήματα, κλπ.)

Πώς θα “μετρήσουμε” τα χαρακτηριστικά ?

Τεχνικές και εργαλεία αξιολόγησης

Πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη μας τους περιορισμούς των εργαλείων που χρησιμοποιούμε

Πρέπει να χρησιμοποιούμε όλα τα διαθέσιμα μέσα και τεχνικές για την εκτίμηση

Η καταλληλότερη μέθοδος για τον εντοπισμό των χαρισματικών παιδιών είναι μια προσέγγιση **πολυπαραγοντικής αξιολόγησης** που χρησιμοποιεί πληροφορίες από μια ποικιλία πηγών, όπως αυτές που παρατέθηκαν.

Αλλά και πάλι

όποια κριτήρια και όποια εργαλεία κι αν χρησιμοποιήσουμε, είναι γεγονός πως πάντα θα υπάρχουν κάποια χαρισματικά παιδιά που δεν θα καταφέρουμε να τα εντοπίσουμε.

Πώς θα “μετρήσουμε” τα χαρακτηριστικά ?

Τεχνικές και εργαλεία αξιολόγησης

Υπάρχουν εργαλεία και τεχνικές εκτίμησης που να μας δίνουν μια όσο το δυνατόν πιο ακριβή εκτίμηση ?

Παρατήρηση

Παρόλο που η εκτίμηση της χαρισματικότητας που βασίζεται στην παρατήρηση μπορεί να υπονομεύεται εξαιτίας της υποκειμενικότητας, ο προσδιορισμός με βάση τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα είναι [η πιο] ακριβής και αξιόπιστη μέθοδος.

Ποιος είναι χαρισματικός ?

Πώς θα “μετρήσουμε” τα χαρακτηριστικά ?

Παρατήρηση

Γιατί ?

Διότι μετατρέπει τα υποκειμενικά κριτήρια σε μετρήσιμα και αντικειμενικά.

Διότι

- η σύγκριση του παιδιού με τα άλλα παιδιά της ηλικίας του,
- θα μας δώσει το στοιχείο της διαφοροποίησης,
- τον βαθμό της διαφοροποίησης
- και το είδος της διαφοροποίησης

Παρατήρηση ΚΑΙ Μέτρηση

Μπορούμε να απαντήσουμε με βεβαιότητα πως η μέτρηση από μόνη της ΔΕΝ θα δώσει την πιο ακριβή εκτίμηση.

Η **παρατήρηση** μπορεί [και πρέπει] να αποτελεί [το πιο] σημαντικό κριτήριο καθώς μας δίνει **ακριβή εκτίμηση**

- για την **απόκλιση** από τα αναπτυξιακά ορόσημα
- και για την **σύγκλιση** με τα οικογενειακά μοτίβα.

Τι θα παρατηρήσουμε?

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΟΝΕΩΝ και ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΑΛΑΝΤΟΥΧΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Ερωτηματολόγια
εκτίμησης
χαρισματικότητας

Ερωτηματολόγιο: Είναι το παιδί μου χαρισματικό ?

<http://goo.gl/forms/5mEKFTHMrF>

Ερωτηματολόγιο: Είναι το παιδί μου χαρισματικό ?

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΟΝΕΩΝ και ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ
ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΩΝ και ΤΑΛΑΝΤΟΥΧΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ
<http://giftedchildrengri.blogspot.gr>
<http://www.facebook.com/GiftedChildrenGreece>

Το ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ αυτό είναι ένα άτυπο εργαλείο εκτίμησης της χαρισματικότητας και ΔΕΝ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΕΠΙΣΗΜΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ. Αποτελεί μια ευκαιρία προβληματισμού σχετικά με την ανάπτυξη του παιδιού σας σε σχέση με τα παιδιά της ηλικίας του και ενδεχομένως να δώσει μερικές ενδείξεις για το εάν το παιδί συγκεντρώνει κάποια χαρακτηριστικά που θα το κατέτασσαν στα χαρισματικά παιδιά.

Τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου θεωρούνται εγκυρότερα όταν αυτό χρησιμοποιείται για παιδιά του Νηπιαγωγείου και των πρώτων τάξεων του Δημοτικού -έως Δ' Δημοτικού.

Για κάθε ερώτηση επιλέξτε την απάντηση που νομίζετε ότι ταιριάζει περισσότερο στο δικό σας παιδί. Απαντήστε χωρίς να σκεφτείτε πολύ. Εάν υπάρχουν περισσότερες από μία απαντήσεις που πιστεύετε ότι ταιριάζουν, απλά -χωρίς να το σκεφτείτε πολύ- επιλέξτε αυτή που σας φαίνεται ότι ταιριάζει περισσότερο.

Ο Σύλλογος τηρεί απόλυτα την εμπιστευτικότητα και το απόρρητο των δεδομένων και σας διαβεβαιώνει ότι τα στοιχεία του παιδιού καθώς και τα δικά σας στοιχεία δεν θα κοινοποιηθούν σε τρίτους. Για να διασφαλιστεί η αυστηρή και αποτελεσματική τήρηση του απορρήτου, πρόσβαση στα δεδομένα έχει αυστηρά εξουσιοδοτημένο άτομο το οποίο έχει λάβει κάθε μέτρο διαφύλαξης και προστασίας του απορρήτου.

~~~~~
Βάσω Ανδρούτσου
Πρόεδρος του Συλλόγου

e-mail: vandrou@yahoo.gr
Τηλ.: 698 57 57 285

Τι «μετράμε»?

20 τομείς της ανθρώπινης συγκρότησης

1. Περιέργεια
2. Μνήμη
3. Συγκέντρωση.
4. Τελειομανία.
5. Λεξιλόγιο
- 6 Γλώσσα.
7. Σχέσεις με τους ενήλικες.
8. Αριθμοί και μαθηματικά.
9. Επίλυση προβλημάτων.
10. Φαντασία.
11. Αφηρημένη σκέψη.
12. Πλευρική (παράλληλη) σκέψη.
13. Ανάγνωση.
14. Γραφή.
15. Ερωτήσεις που υποβάλει και είναι δύσκολο να απαντηθούν
16. Ύπαρξη έντονων (όχι σε ένταση, αλλά σε βάθος) συναισθήματων ή/και έκφραση "πνευματωδών" απόψεων
- 17 Έχει μια ιδιότυπη αίσθηση του χιούμορ
18. Πρώιμη ομιλία
19. Πρώιμη κατάκτηση της βάδισης
20. Έλλειψη καλού φυσικού συντονισμού

Ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς εκτίμησης χαρισματικότητας ενηλίκων

<http://goo.gl/forms/kJBZmjXFcQ>

Ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς χαρισματικότητας ενηλίκων

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΓΟΝΕΩΝ και ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ
ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΩΝ και ΤΑΛΑΝΤΟΥΧΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ
<http://giftedchildrengre.blogspot.gr>
<http://www.facebook.com/GiftedChildrenGreece>

Εάν είστε ένας έξυπνος ενήλικας, γνωρίζετε ήδη ότι είστε διαφορετικός, αλλά ίσως δεν συνειδητοποιείτε γιατί. Εάν, λοιπόν, αναρωτιέστε για ποιο λόγο νοιώθετε συχνά «σαν ψάρι έξω από το νερό», με αυτό το ερωτηματολόγιο αυτό-αναφοράς θα ανακαλύψετε εάν είστε ενδεχομένως χαρισματικός και γνωρίζοντας ότι είστε χαρισματικός, μπορεί να σας βοηθήσει να κατανοήσετε και να αποδεχθείτε καλύτερα τον εαυτό σας.

Κατανοούμε απόλυτα πως ενδεχομένως να διστάζετε να συμπληρώσετε το ερωτηματολόγιο σκεπτόμενοι πως ίσως δεν ανήκετε τελικά σε αυτή την κατηγορία. Ωστόσο, το γεγονός ότι φτάσατε μέχρι εδώ αποτελεί ήδη επαρκή ένδειξη πως χρειάζεστε μια πρώτη απάντηση σχετικά με αυτό γι' αυτό και σας παροτρύνουμε ενθέρμως να "τολμήσετε" !

Αυτό το ερωτηματολόγιο δεν αποτελεί διαγνωστικό εργαλείο και η λίστα δεν είναι ούτε πλήρης, ούτε εξαντλητική. Η βασική ιδέα αυτής της αυτό-αξιολόγησης είναι να παρατηρήσετε εάν υπάρχει ένα μοτίβο χαρισματικότητας ώστε να σας δοθεί το έναυσμα να προχωρήσετε σε περαιτέρω προσωπική εξερεύνηση, να αναζητήσετε σχετικές πληροφορίες και να ανακαλύψετε περισσότερα πράγματα για εσάς.

Κανείς δεν θα απαντήσει με απόλυτη σιγουριά «ΝΑΙ» σε όλες τις ερωτήσεις και κάποιες φορές ένας καλός τρόπος για να απαντηθεί μια ερώτηση είναι να σκεφτείτε τι έχουν οι άλλοι να πουν για εσάς. Π.χ., ίσως δεν σκέφτεστε τον εαυτό σας ως έναν άνθρωπο με πολύ ενέργεια, αλλά οι άλλοι μπορεί να σας έχουν επισημάνει κάποια στιγμή για το πώς τα καταφέρνετε να μην «ησυχάζετε» ποτέ. Επιπλέον, εάν αναρωτιέστε τι να απαντήσετε και εάν σας ταιριάζει ή όχι μια απάντηση, απαντήστε ΝΑΙ - και μόνο το γεγονός ότι αναρωτιέστε, σημαίνει πως εκδηλώνετε αυτή τη συμπεριφορά, διαφορετικά θα απαντούσατε ΟΧΙ με απόλυτη σιγουριά.

Ο Σύλλογος τηρεί απόλυτα την εμπιστευτικότητα και το απόρρητο των δεδομένων και σας διαβεβαιώνουμε πως δεν θα κοινοποιηθούν σε τρίτους για κανέναν λόγο. Για να διασφαλιστεί η αυστηρή και αποτελεσματική τήρηση του απορρήτου, πρόσβαση στα δεδομένα έχει αυστηρά εξουσιοδοτημένο άτομο το οποίο έχει λάβει κάθε μέτρο διαφύλαξης και προστασίας του απορρήτου.

Τι «μετράμε»?

40 τομείς της ανθρώπινης συμπεριφοράς

1. Μπορώ εύκολα να βρίσκω λύσεις σε ποικίλα προβλήματα ή/και μου αρέσει να καταπιάνομαι με διάφορα προβλήματα για να βρω λύση *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

2. Μπορώ και συγκεντρώνομαι για μεγάλα διαστήματα ιδιαίτερα όταν μου αρέσει αυτό που κάνω *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

3. Είμαι τελειομανής. Βρίσκω πάντα κάτι να διορθώσω σε ό,τι κάνω *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

4. Μου αρέσει πολύ να διαβάζω. Είμαι «αδιδάκτος» αναγνώστης *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

5. Έχω έντονη και πλούσια φαντασία ή/και μια διαρκή ροή σκέψεων και ιδεών *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

6. Μου αρέσει να κάνω puzzles, να λύνω σταυρόλεξα, ευόκω, γρίφους, σπαζοκεφαλίες, κ.ά. (όχι κατ' ανάγκη με χαρτί και μολύβι) *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

7. Συχνά συσχετίζω ιδέες που φαίνονται άσχετες μεταξύ τους *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

8. Συχνά αντιλαμβάνομαι ήχους που οι άλλοι δεν μπορούν ή ενοχλούμαι από μυρωδιές ή μπορεί να έχω ιδιαίτερη ευαισθησία στη ζέση/κρύο, να παραπονιέμαι για την υγρασία, να δυσφορώ από το φως, κ.ά. *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

9. Θέτω υψηλά στάνταρντ για τον εαυτό μου αλλά και για τους άλλους και μπορεί να γίνωμαι άκαμπτος και πειστικός στις απαιτήσεις μου *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ
☐ ...

10. Έχω καλή μνήμη (όχι απαραίτητα σε όλους τους τομείς), θυμάμαι μέρη, ανθρώπους, καταστάσεις, γνώσεις, πληροφορίες *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

11. Είμαι ιδιαίτερα ευαίσθητος (είτε θετικά - είτε αρνητικά) ή/και ασυνήθιστα συμπεριφορικός *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

12. Έχω έντονη και επίμονη "περιέργεια" για πολλά διαφορετικά πράγματα ή/και μπορεί να γοητεύομαι με τα παράδοξα *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

13. Έχω μια ιδιαίτερη/ιδιότυπη/ασυνήθιστη αίσθηση του χιούμορ *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

14. Είμαι ιδιαίτερα παρατηρητικός και συνήθως προσέχω λεπτομέρειες που άλλοι δεν βλέπουν. Μπορεί να εντοπίσω εξαιρέσεις στα πρότυπα ή/και να παρατηρήσω διαφορές στα μοτίβα *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

15. Μιλώ πολύ, και μερικές φορές δεν είναι εύκολο για τους άλλους να με διακόψουν *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

16. Έχω ανάγκη από περιόδους απομόνωσης ή/και περισυλλογής *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

17. Αναζητώ πάντα «κάτι», αναζητώ το νόημα στη ζωή *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

18. Συχνά συμβαίνει να έχω γνώσεις που οι άλλοι δεν έχουν *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

19. Έχω πλούσιο/εκτεταμένο λεξιλόγιο ή/και μπορεί να χρησιμοποιώ εξεζητημένο ή/και «επίσημο» τρόπο όταν γράφω/μιλώ *

19. Έχω πλούσιο/εκτεταμένο λεξιλόγιο ή/και μπορεί να χρησιμοποιώ εξεζητημένο ή/και «επίσημο» τρόπο όταν γράφω/μιλώ *

20. Οι άλλοι συχνά με "κατηγορούν" για έλλειψη "κοινής λογικής" ή/και μπορεί να εκπλήσσονται για τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνομαι τα πράγματα *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

21. Έχω ισχυρές ηθικές/υπαρξιακές/φιλοσοφικές πεποιθήσεις και αξίες *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

22. Συχνά αισθάνομαι ότι δεν «συγχρονίζομαι», δεν «ταιριάζω» με τους άλλους και μερικές φορές μπορεί να έχω μια αίσθηση αποξένωσης ή μοναξιάς *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

23. Είμαι ιδιαίτερα εξυδερκής - διορατικός - διαισθητικός *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

24. Συχνά διαφωνώ/αμφισβητώ/ενοχλώ/αντιτίθεμαι σε όρια, σε κανόνες, στην εξουσία. Δεν εντυπωσιάζομαι εύκολα από τις αυθεντίες *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

25. Έχω/είχα διάφορες συλλογές. Μου αρέσει να μαζεύω πράγματα, δυσκολεύομαι να πεταξω ακόμη κι αν δεν τα χρειάζομαι πια *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

26. «Μεγαλουργώ» στις προκλήσεις (ανταποκρίνομαι καλύτερα όταν έχω προθεσμίες/πίση) *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

27. Έχω πολλές ικανότητες αλλά και αισθάνομαι ότι υστερώ και σε πολλά *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

28. Μαθαίνω γρήγορα ή/και μπορώ να κατανοήσω γρήγορα νέες ιδέες *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

29. Έχω πολλές -ιδιαιτέρως- ικανότητες ή/και

29. Έχω πολλές -ιδιαιτέρως- ικανότητες ή/και

29. Έχω πολλές -ιδιαιτέρως- ικανότητες ή/και

30. Έχω μεγάλα αποθέματα (πνευματικής ή/και σωματικής) ενέργειας και μπορεί να υπάρχουν περίοδοι που δυσκολεύομαι να «κατεβάσω τους διακόπτες» *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

31. Συχνά εναντιώνομαι/αγανακτώ/παίρνω θέση ενάντια στην αδικία ή/και αισθάνομαι υποχρεωμένος να κρίνω κάτι ή να κάνω κάτι για να βελτιωθεί η υπάρχουσα κατάσταση *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

32. Αισθάνομαι ότι καθοδηγούμαι ή/και παρασύρομαι από τη δημιουργικότητά μου *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

33. Μου αρέσουν οι συζητήσεις. Είμαι πνευματώδης και ένθερμος συζητητής *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

34. Ήμουν πιο ώριμο και πιο «προχωρημένο» για την ηλικία μου παιδί [με οποιονδήποτε τρόπο] *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

35. Έχω ασυνήθιστες ιδέες ή αντιλήψεις *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

36. Είμαι ένα πολύπλοκο άτομο *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

37. Αγανακτώ/Δυσανασχετώ/Δυσφορώ/Ενοχλούμαι με «τα κακώς κείμενα» που ο υπόλοιπος κόσμος φαίνεται να θεωρεί ασήμαντα και επουσιώδη *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

38. Έχω πάθος ή/και έντονα συναισθήματα *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

39. Έχω μία σχετική ευκολία με τους αριθμούς (μπορεί να βρίσκω εύκολα τα αποτελέσματα πράξεων, ή να κάνω με άνεση υπολογισμούς, θυμάμαι αριθμούς τηλεφώνων, κ.ά.) *

☐ ΝΑΙ
☐ ΟΧΙ

40. Συχνά πίνω τον εαυτό μου να μετράει πράγματα νοητά (π.χ. τα σκαλοπάτια καθώς τα ανεβαίνω) *

☐ ΝΑΙ

Παρατήρηση vs Μέτρηση ?

Όταν η διαδικασία της παρατήρησης αποτελέσει μέρος

- της αναπτυξιακής, αρχικά
- και της εκπαιδευτικής, κατόπιν, διαδικασίας εκτίμησης

πολύ περισσότερα χαρισματικά παιδιά θα αναγνωρίζονται έγκαιρα και θα έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν τα ταλέντα και τις ικανότητές τους στο έπακρο.

_____

Χαρακτηριστικά των χαρισματικών παιδιών

Μερικά χαρακτηριστικά

εφαρμόζει αναλυτική λογική και κάνει πολύπλοκους συλλογισμούς με έναν γραμμικό και δομημένο τρόπο.

έχει πρωτότυπη και ζωντανή **φαντασία** και μπορεί να εφαρμόζει ευφάνταστες ιδέες σε πραγματικές καταστάσεις.

έχει τη δυνατότητα να εξάγει συμπεράσματα και κατανοεί και διαχειρίζεται τις **αφηρημένες έννοιες**, ενώ συχνά υποβάλλει ερωτήσεις φιλοσοφικού, θρησκευτικού ή/και υπαρξιακού περιεχομένου (π.χ. δικαιοσύνη, θεό, θάνατο) που είναι δύσκολο να απαντηθούν.

έχει εντυπωσιακή μακροπρόθεσμη **μνήμη** που του επιτρέπει να συσχετίζει νέες γνώσεις και έννοιες με τις παλιές που έχει ήδη κατακτήσει, ενώ επινόει νέες, πρωτοφανείς και εξαιρετικές **ιδέες**

Μερικά χαρακτηριστικά

χειρίζεται τους αριθμούς με μεγαλύτερη ακρίβεια από τα παιδιά της ηλικίας του, χρησιμοποιεί με ευκολία **αριθμητικές έννοιες** και του αρέσει να ανακαλύπτει και να δημιουργεί **αριθμητικές σχέσεις**.

παρουσιάζει πρώιμο ενδιαφέρον για τα ρολόγια και τα ημερολόγια, και έχει την ικανότητα κατανόησης της λειτουργίας τους.

αντιλαμβάνεται το νόημα μετά από μια ή δυο φορές που θα ακούσει κάτι
συχνά πριν καν το ακούσει

χάνει το ενδιαφέρον του όταν του ζητηθεί να επαναλάβει πολλές φορές μια εργασία ή μια δραστηριότητα.

απεχθάνεται την αποστήθιση και την επανάληψη, και αποστρέφεται οτιδήποτε αφορά μηχανιστική απαρίθμηση και παπαγαλία.

Μερικά χαρακτηριστικά

έχει **ευρείες γενικές γνώσεις** και ενδιαφέρον για τον κόσμο, θυμάται **μεγάλο όγκο πληροφοριών**, επιδεικνύει **εξαιρετική παρατηρητικότητα** και δείχνει **έντονο ενδιαφέρον** για ένα ευρύ, αλλά μεταβαλλόμενο, φάσμα θεμάτων ή μπορεί να ασχολείται με ένταση και σε βάθος με ένα μόνο αντικείμενο

του αρέσει να **κάνει υποθέσεις** και να θέτει νέα ερωτήματα, συχνά κάνοντας **πρωτότυπους συσχετισμούς** **επιλύει προβλήματα** χωρίς βοήθεια, με αυστηρά σειριακό και δομημένο τρόπο, ή παραλείποντας τα ενδιάμεσα στάδια.

είναι ικανό να συγκεντρωθεί για μεγάλο χρονικό διάστημα σε θέματα που το ενδιαφέρουν.

Μερικά χαρακτηριστικά

Αισθάνεται πιο άνετα με μεγαλύτερα παιδιά και ενήλικες και κάνει **πνευματώδεις συζητήσεις** μαζί τους, ενώ τα παιδιά της – χρονολογικής– ηλικίας του το θεωρούν “περίεργο” ενώ το ίδιο τα χαρακτηρίζει «ανόητα».

Έχει αυξημένη, ασυνήθιστη, ιδιότυπη αίσθηση του **χιούμορ** που συχνά εκλαμβάνεται ως ειρωνεία ή σαρκασμός

Έχει **έντονα** (σε ένταση μα και σε βάθος) **συναισθήματα**, **αντιδράσεις** και **απόψεις** και διαθέτει αυξημένη ικανότητα έντονης **κριτικής σκέψης** και αυτοκριτικής.

Θέτει **υψηλούς στόχους**, επικρίνει την εργασία του επιδιώκοντας το τέλειο
ή μπορεί να τα παρατήσει μόλις πετύχει το μίνιμουμ απαραίτητο

**γιατί υπάρχουν
τόσο αντιφατικά μεταξύ τους
χαρακτηριστικά ?**

... υπάρχουν δύο κύριες κατηγορίες έκφρασης της χαρισματικότητας

Ο “ορθολογιστής” χαρισματικός
«γραμμικός», σειριακός, λογικο-
μαθηματικός στοχαστής,
με βαθιά διεισδυτική σκέψη,
με συγκεκριμένα ενδιαφέροντα,
προσγειωμένος,
άκαμπτος,
τελειομανής,
με βασανιστική επιμονή στην
κυριολεξία,
με αυτοππειθαρχία,
απόμακρος,
εσωστρεφής,
με μεγάλη συναισθηματική
ωριμότητα, ιδιαίτερες δυσκολίες
στην κοινωνική επικοινωνία και
την φαντασιακή προβολή,
εκείνος "ο συμπαθής, ήσυχος,
ντροπαλός τύπος".

Ο "δημιουργικός" χαρισματικός
έχει μεγάλη περιέργεια,
πολλά και διαφορετικά ενδιαφέροντα,
πλούσια φαντασία και μια αδιάκοπη
ροή σκέψης,
δυσκολεύεται να “κατεβάσει τους
διακόπτες”,
περιπετειώδης,
αμελής,
παρορμητικός και ριψοκίνδυνος,
ανοργάνωτος,
αναβλητικός,
πάντα αργοπορημένος,
πολύ εξωστρεφής,
πολύ ομιλητικός και πολύ κοινωνικός,
“είρωνας” και σαρκαστικός,
εκείνος "ο ανήσυχος, αγαπητός,
χαοτικός ταραξίας".

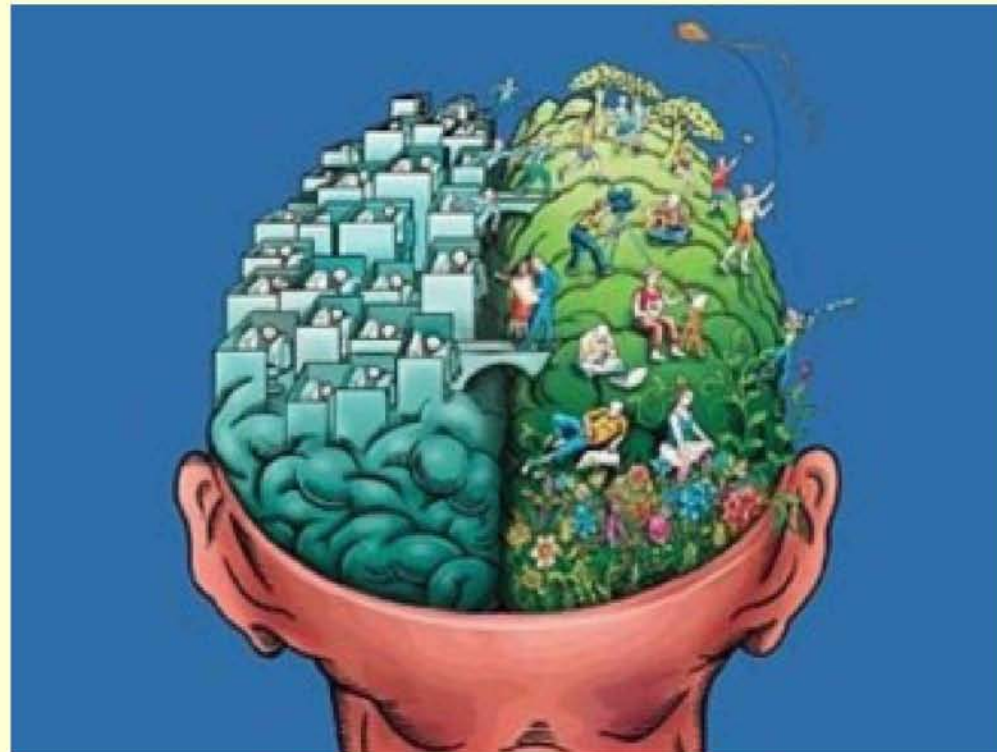
και ο εξαιρετικά «δυστυχής» και «άτυχος» μικτός τύπος

... υπάρχουν δύο κύριες κατηγορίες έκφρασης της χαρισματικότητας

αφορά την ημισφαιρική κυριαρχία

(ή εγκεφαλική κυριαρχία, ή υπεροχή ημισφαιρίου
ή κυριαρχία εγκεφαλικού ημισφαιρίου)

και τις λειτουργίες που κάθε ημισφαίριο επιτελεί.

... υπάρχουν δύο κύριες κατηγορίες έκφρασης της χαρισματικότητας

το αριστερό ημισφαίριο

Ελέγχει το δεξί ήμισυ του σώματος αισθητικά και κινητικά, ενώ σε αυτό γίνονται κυρίως οι λεκτικές, αναλυτικές και λογικές νοητικές διεργασίες.

Είναι υπεύθυνο για την αντίληψη του χρόνου, την ομιλία, τη γραφή, την αντίληψη του λόγου, τον συμβολισμό, τη λεκτική μνήμη, την αναλυτική σκέψη.

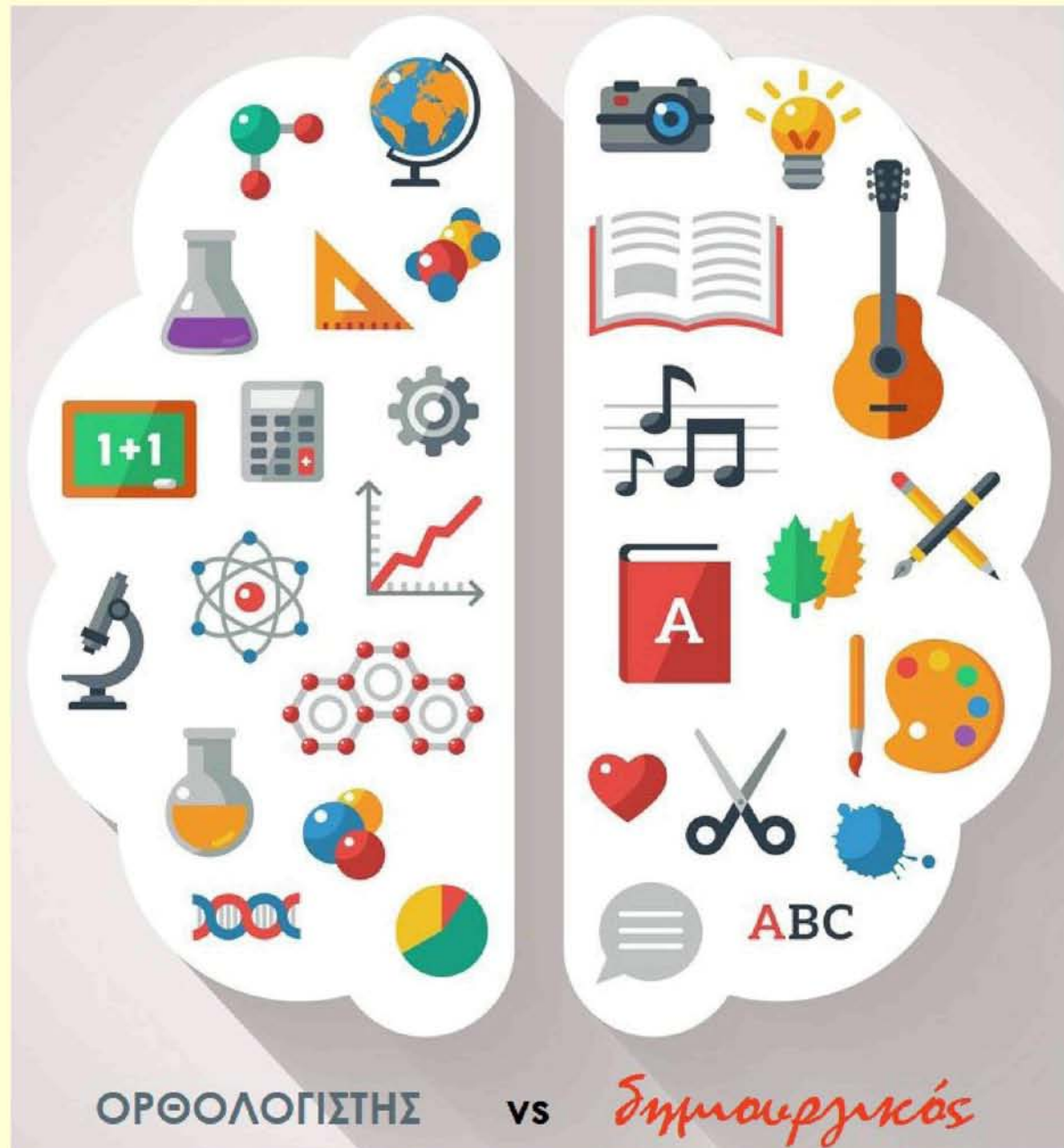
Επίσης για την επικοινωνία με λέξεις κατά κυριολεξία, την επεξεργασία των ακουστικών ερεθισμάτων και της αφηρημένης πληροφορίας, την πρόκληση ελεγχόμενης συμπεριφοράς και τη δευτερογενή ερμηνεία συμπεριφοράς. Σε αυτό εκτελούνται διαδικασίες σχετικές με τα μαθηματικά και τη γραμματική.

το δεξί ημισφαίριο

Ελέγχει το αριστερό ήμισυ του σώματος αισθητικά και κινητικά και είναι υπεύθυνο για την οπτική αντίληψη του χώρου, την κατανόηση των μεταφορικών εννοιών και του χιούμορ, συσχέτιση, σύνθεση λεγομένων, συναισθηματική φόρτιση και μελωδία λόγου, οπτική μνήμη, την επικοινωνία, τόσο με τόνο φωνής όσο και με εκφράσεις του προσώπου και εξωλεκτική κινησιολογία («γλώσσα του σώματος»).

Επίσης για την προσοχή, την διάκριση πολύπλοκων ακουστικών τόνων, την πρόκληση παρορμητικής συμπεριφοράς, τα συναισθήματα, τις συγκινήσεις, την δημιουργικότητα, την φαντασία και την καλλιτεχνική έκφραση.

... υπάρχουν δύο κύριες κατηγορίες έκφρασης
της χαρισματικότητας

... υπάρχουν δύο κύριες κατηγορίες έκφρασης
της χαρισματικότητας

κανένα παιδί
δεν θα συγκεντρώνει
όλα τα χαρακτηριστικά

Χαρακτηριστικά της χαρισματικότητας

Υπάρχουν πολλές θεωρήσεις των χαρακτηριστικών των χαρισματικών παιδιών,
και ανάλογα με τις θεωρήσεις και τις προσεγγίσεις
υπάρχουν διάφορες ομαδοποιήσεις και λίστες

διαμορφωμένες για γονείς,
για εκπαιδευτικούς,
για ψυχολόγους,
για παιδιάτρους

...

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Γνωστικά χαρακτηριστικά

- Έντονη παρατηρητικότητα
- Υπερβολική (νοητική) περιέργεια
- Εξαιρετική μνήμη
- Αδιάλειπτη για μεγάλα διαστήματα ικανότητα συγκέντρωσης όταν το ενδιαφέρει κάτι
- Εξαιρετικές ικανότητες ανάλυσης
- Καλά αναπτυγμένες δυνατότητες αφαίρεσης, θεώρησης σε πλαίσια και σύνθεσης
- Εύκολη και γρήγορη αντίληψη των συσχετισμών σε ιδέες, πράγματα και γεγονότα
- Γρήγορη και ευέλικτη σκέψη
- Εμπλουτισμένη και πρωτότυπη σκέψη
- Εξαιρετικές ικανότητες επίλυσης προβλημάτων
- Γρήγορη μάθηση με λιγότερες ασκήσεις και επαναλήψεις
- Ασυνήθιστη ή/και ζωηρή φαντασία

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Κοινωνικά και συναισθηματικά χαρακτηριστικά

- Έντονο ενδιαφέρον για φιλοσοφικά, υπαρξιακά, θεολογικά, και κοινωνικά θέματα
- Μεγάλη συναισθηματική –αλλά και αισθητηριακή– ευαισθησία
- Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη δικαιοσύνη και την αδικία
- Τελειομανία
- Με πολύ ενέργεια και δραστηριότητα ή πολύ ήσυχο και σιωπηλό
- Καλά αναπτυγμένη αίσθηση του χιούμορ
- Με ισχυρά εσωτερικά κίνητρα που μπορεί να χάσει γρήγορα
- Σχετίζεται και συνδέεται καλά με γονείς, δασκάλους και άλλους ενήλικες και μεγαλύτερα παιδιά

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Γλωσσικά χαρακτηριστικά

- Εκτεταμένο και πλούσιο λεξιλόγιο
- Μπορεί και διαβάζει από πολύ νωρίς
- Διαβάζει γρήγορα και ευρέως –αδηφάγος αναγνώστης
- Κάνει υποθετικές ερωτήσεις –ΑΝ ...

Άλλα επιπρόσθετα χαρακτηριστικά

- Απολαμβάνει την καινούρια γνώση
- Απολαμβάνει την νοητική δραστηριότητα –του αρέσουν τα παζλ, οι γρίφοι, οι σπαζοκεφαλιές
- Προτιμά βιβλία και περιοδικά, που αρμόζουν σε μεγαλύτερα παιδιά
- Σκεπτικιστής, κριτικός (συχνά επικριτικός) και αξιολογητικός
- Ασύγχρονη ανάπτυξη

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Χαρακτηριστικά στη δημιουργικότητα

- Αποκλίνουσα, πρωτότυπη σκέψη
- Ερευνητικότητα, περιέργεια, τάση για πειραματισμό και καινοτομία
- Κριτική σκέψη
- Τόλμη, αυτοπεποίθηση, επιμονή, αποφασιστικότητα
- Μπορούν να επινοήσουν πιθανότητες, συνέπειες, ή να συσχετίσουν ιδέες.
- Έχουν ευέλικτη σκέψη, μπορούν να χρησιμοποιήσουν εναλλακτικές λύσεις στην επίλυση ενός προβλήματος.
- Έχουν πρωτοτυπία στη σκέψη τους, αναζητώντας μη συμβατικές ιδέες και συνδυασμούς.
- Μπορούν να δούνε σχέσεις ακόμα και ανάμεσα σε άσχετα αντικείμενα ή ιδέες.
- Τα πάνε καλά με την εξεύρεση πιθανών απαντήσεων και με την κατασκευή υποθέσεων.
- Έχουν υψηλά επίπεδα φαντασίας.
- Έχουν ευαισθησία στην αισθητική.

**Από πόσο νωρίς
μπορούμε να παρατηρήσουμε χαρακτηριστικά
που να μας κινητοποιήσουν ?**

Χαρακτηριστικά χαρισματικότητας σε νεογνά

Το πιο αναγνωρίσιμο χαρακτηριστικό –και το πιο τυπικό σχόλιο που γίνεται για τα μωρά, τα οποία αργότερα αναγνωρίζονται ως χαρισματικά παιδιά–, είναι η αυξημένη εγρήγορση.

Αν κοιτάξει κάποιος τα μάτια τους, μπορεί σχεδόν να παρατηρήσει ότι «σκέφτονται» και θα αναρωτηθεί αν όντως συμβαίνει αυτό.

Στα χαρισματικά παιδιά, από την μέρα της γέννησής τους ακόμη, παρατηρούμε υπερβολική **εγρήγορση** –συνέχεια κοιτάει τριγύρω, ακολουθεί με τα μάτια αντικείμενα ή ανθρώπους, στρέφει το κεφάλι προς τα φώτα ή τους ήχους

Χαρακτηριστικά χαρισματικότητας σε νεογνά

- Χρειάζεται συνεχή διέγερση όταν είναι ξύπνιο ή μπορεί να κάθεται για ώρες πολύ ήσυχο
- Μπορεί να γίνεται κάπως «ιδιοτροπο», όταν δεν του δίνεται η δυνατότητα εγρήγορσης ή όταν τα ερεθίσματα είναι πολύ έντονα και δυσάρεστα.

Η ιδιοτροπία μπορεί να καταλήγει σε κλάματα.

Οι γονείς μπορεί να εκνευρίζονται γιατί τίποτα δε δείχνει να μπορεί να το κάνει να σταματήσει την ιδιοτροπία και τα κλάματα, ακόμη κι αν είναι ταϊσμένο και αλλαγμένο.

Χαρακτηριστικά χαρισματικότητας σε νεογνά

Οι γονείς μερικές φορές είναι σίγουροι πως πρόκειται για κολικούς. Όμως το μωρό μπορεί να ηρεμήσει και να είναι χαρούμενο με μια αλλαγή σκηνικού (όταν το πάνε βόλτα με το αυτοκίνητο για παράδειγμα)

Τα μωρά δε μπορούν να κινηθούν μόνα τους, οπότε το μόνο που μπορούν να δουν είναι ακριβώς μπροστά τους. Μπορεί να αναστατώνονται όταν βαρεθούν να βλέπουν αυτό που είναι στο οπτικό τους πεδίο.

Πώς ξέρουμε πως αυτά τα μωρά αναστατώνονται από έλλειψη ερεθισμάτων? σταματάνε το κλάμα ή την γκρίνια μόλις αλλάξουν πλευρά ή προσανατολισμό ή αν τους δοθεί κάτι διαφορετικό για να βλέπουν.

Χαρακτηριστικά χαρισματικότητας σε νεογνά

Οι γονείς χαρισματικών παιδιών συχνά αναφέρουν πως όταν τα παιδιά τους ήταν νεογνά, εξοικειώνονταν πιο σύντομο διάστημα με το ερέθισμα και γύριζαν το κεφάλι, όπως και έδειχναν μια σαφή προτίμηση βλέμματος στο άγνωστο αντικείμενο σε σχέση με το γνωστό και γι' αυτό έπρεπε να τα μετακινούν πολύ συχνά, ακόμα και κάθε 20 λεπτά, προκειμένου να σταματήσουν να κλαίνε.

Η χαρισματικότητα δεν είναι απλά το αποτέλεσμα ενός πλούσιου σε αισθητηριακά ερεθίσματα περιβάλλοντος,

**τα χαρισματικά παιδιά γεννιούνται με την
ανάγκη πνευματικής κινητοποίησης και
διέγερσης**

Χαρακτηριστικά χαρισματικότητας σε νεογνά

- Μπορεί να χρειάζεται λιγότερο ύπνο από τα άλλα μωρά ή μπορεί να κοιμάται πολλές ώρες
- Μπορεί να είναι εξαιρετικά ευαίσθητο σε ήχους, μυρωδιές, χρώματα, γεύσεις και μπορεί να κλαίει έντονα σε απάντηση έντονων ή μη ευχάριστων ερεθισμάτων (πρώιμες ενδείξεις των υπερ-ευαισθησιών του Dabrowski)
ή μπορεί να μην ενοχλείται καθόλου, για παράδειγμα, από δυνατούς ήχους
—κάποιοι γονείς μπορεί να ανησυχούν ότι δεν ακούει καλά
- Μπορεί να εμφανίζει δυσανεξίες ή/και αλλεργίες
—δερματικές ή/και γαστρεντερολογικές

Χαρακτηριστικά χαρισματικότητας

Τα χαρισματικά παιδιά
θα κατακτήσουν νωρίς
τα περισσότερα αναπτυξιακά ορόσημα,
αν και μπορεί να υπάρχουν χαρισματικά παιδιά
που θα κατακτήσουν κάποια αναπτυξιακά ορόσημα
με [μεγάλη] καθυστέρηση.

Συχνά οι γονείς δεν «κινητοποιούνται» από τις αποκλίσεις
στην κατάκτηση των αναπτυξιακών οροσήμων.

Οι ίδιοι, ως νέοι γονείς, ειδικά στο πρώτο παιδί, θεωρούν πως
όλα τα μωρά κάνουν το ίδιο

Οι ίδιοι, από τις αφηγήσεις των δικών τους γονιών, έχουν
παρουσιάσει ως παιδιά την ίδιο μοτίβο
οπότε θεωρούν πως τα παιδιά τους δεν είναι κάτι
ξεχωριστό

_____

Συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες των χαρισματικών παιδιών

Τα χαρισματικά παιδιά μπορούν διανοητικά να κατανοήσουν αφηρημένες έννοιες, αλλά μπορεί να έχουν δυσκολίες να διαχειριστούν αυτές τις έννοιες συναισθηματικά.

Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε έντονη ανησυχία για το θάνατο, το μέλλον, το σεξ, όπως και πολλά άλλα

[το παράδειγμα της Χ.]

Συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες των χαρισματικών παιδιών

Η σωματική ανάπτυξη των χαρισματικών παιδιών μπορεί να προκαλέσει μια αδυναμία ολοκλήρωσης μιας εργασίας, την οποία μπορούν όμως διανοητικά να συλλάβουν

η τελειομανία μπορεί επίσης να έχει κάποια συμμετοχή σε αυτή την αναστάτωση

Η τελειομανία μπορεί επίσης να οδηγήσει στο φόβο της αποτυχίας. Ως συνεπακόλουθο, το χαρισματικό παιδί προκειμένου να αποφύγει την αποτυχία μπορεί να αρνηθεί ακόμα και να δοκιμάσει να κάνει κάτι (συμπεριλαμβανομένης και της σχολικής προετοιμασίας στο σπίτι!)

Συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες των χαρισματικών παιδιών

Η έντονη παρατηρητικότητα, η φαντασία και η ικανότητα να αντιλαμβάνονται πέραν του προφανούς μπορεί να κάνουν ένα χαρισματικό παιδί να γίνεται παρορμητικό και ριψοκίνδυνο

ή μπορεί να χαρακτηρίζεται ως ντροπαλό, ή ως διστακτικό σε νέες καταστάσεις, ενώ απλά χρειάζεται χρόνο να εκτιμήσει όλες τις συνεκδοχές και επιπτώσεις.

Συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες των χαρισματικών παιδιών

Ένα χαρισματικό παιδί

μπορεί να χρειάζεται ή/και να απαιτεί όλες τις
λεπτομέρειες

πριν απαντήσει σε ερωτήσεις ή πριν κάνει αυτό που του
ζητήσουν,

το οποίο μπορεί να το κάνει να φαίνεται ντροπαλό,
απρόθυμο να συμμετάσχει

ή ακόμη και ανυπάκουο και απείθαρχο καθώς μπορεί
να αρνείται επίμονα και “πεισματικά”.

Συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες των χαρισματικών παιδιών

Ένα χαρισματικό παιδί

μπορεί να είναι ικανό να συμμετέχει σε συζητήσεις
ενηλίκων για θέματα όπως η υπερθέρμανση του
πλανήτη ή η πείνα σε παγκόσμιο επίπεδο, τη μια στιγμή

και μια επόμενη στιγμή

να αρχίσει να κλαίει και να παραπονιέται γιατί ο
αδερφός του τού πήρε το παιχνίδι.

Συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες των χαρισματικών παιδιών

Μπορεί να είναι ενοχλητικό, εριστικό ή/και χειριστικό στην προσπάθειά του να «πείσει» με λογικά επιχειρήματα τον λόγο για τον οποίο δεν θέλει να κάνει αυτό που του ζητούν (γονείς και δάσκαλοι συχνά επισημαίνουν πως αυτά τα παιδιά είναι “μικροί δικηγόροι”!)

Ωστόσο, αυτή η ικανότητα να «πείθουν», ανεξάρτητα από το πόσο έξυπνη ή χαριτωμένη μπορεί να δείχνει, μπορεί να τα κάνει να νιώθουν ιδιαίτερα ανασφαλή.

Συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες των χαρισματικών παιδιών

Ένα χαρισματικό παιδί μπορεί να είναι εξυπνότερο από γονείς και δασκάλους, Αν η δυναμική του μέσα στην τάξη αποτελέσει απειλή για το ίδιο, το χαρισματικό παιδί μπορεί να θελήσει να περάσει απαρατήρητο και θα απαντά συνεχώς «δεν ξέρω» προκειμένου να αποφύγει την **απόρριψη** και τη συνεχή **ταπείνωση** (εκτός κι αν ο δάσκαλος δείξει υπερβολική κατανόηση).

Από την άλλη, το ότι γνωρίζει τις απαντήσεις ή ακόμα όταν αντιλαμβάνεται ανακολουθίες ή αμφισβητεί το σκοπό μιας δραστηριότητας μπορεί να λειτουργήσει αρνητικά για το ίδιο, μπορεί να θεωρηθεί ότι προκαλεί αναταραχή στην τάξη.

Σε αυτές τις περιπτώσεις τα ταλέντα μπορεί να παραμείνουν άδηλα ακριβώς γιατί το χαρισματικό παιδί δεν θέλει να γίνει «αντιπαθητικό» και δεν θέλει να απορριφθεί από την κοινότητα του σχολείου.

Συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες των χαρισματικών παιδιών

Το πλούσιο και συχνά εξεζητημένο λεξιλόγιο και η αναπτυγμένη αίσθηση του χιούμορ του χαρισματικού παιδιού μπορεί να προκαλέσουν παρεξηγήσεις, οι οποίες με τη σειρά τους μπορούν να το κάνουν να νιώσει κατώτερο και πως έχει απορριφθεί.

Αυτός είναι ένας από τους λόγους που τα χαρισματικά παιδιά προτιμούν να συναναστρέφονται παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας και ενήλικες

Αλλά το ότι συναναστρέφονται με παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας και ενήλικες, τα θέτει σε κίνδυνο να πέσουν θύματα εκμετάλλευσης, απειλών, επιθετικότητας, βίας και σεξουαλικής παρενόχλησης/κακοποίησης

Συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες των χαρισματικών παιδιών

Το ώριμο και οξύ χιούμορ του χαρισματικού παιδιού μπορεί να εκληφθεί από τους ενήλικες ως ειρωνεία, κοροϊδία και εμπαιγμός.

Αυτός είναι ένας από τους λόγους που κάποιοι εκπαιδευτικοί μπορεί να αντιπαθούν –ακόμη και να εχθρεύονται και να μισούν– ένα χαρισματικό παιδί.

Η έντονη ευαισθησία τους μπορεί να κάνει τα χαρισματικά παιδιά να αντιλαμβάνονται την κριτική ή ένα γενικό θυμό ως ένα θέμα που τα αφορά προσωπικά. Ακόμα και τα ελάχιστης σημασίας συμβάντα της παιδικής ηλικίας δεν αφήνουν τα χαρισματικά παιδιά ανεπηρέαστα.

Συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες των χαρισματικών παιδιών

Η ευαισθησία για κοινωνική δικαιοσύνη και η καλά αναπτυγμένη αίσθηση του σωστού και του λάθους μπορεί να οδηγήσουν σε ανησυχία για θέματα, όπως οι πόλεμοι, τα παιδιά που πεινάνε, η μόλυνση, η αδικία και η βία.

Αν τα χαρισματικά παιδιά υπερεκτίθενται σε εικόνες και συζητήσεις με την προαναφερθείσα θεματολογία, μπορεί να γίνουν εσωστρεφή και να αποσυρθούν

μπορεί να υποφέρουν από κατάθλιψη λόγω της ίδιας της δικής τους ύπαρξης (*υπαρξιακή κατάθλιψη*)

μπορεί να αναπτύξουν υπερβολικό άγχος και φόβο που μπορεί να τους προκαλέσει νευρικότητα και συνεχή διέγερση

Συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες των χαρισματικών παιδιών

Η υψηλή ικανότητα ενσυναίσθησης και δικαιοσύνης μπορεί να οδηγήσει ένα χαρισματικό παιδί να «παρέμβει» όταν πιστεύει πως ένα παιδί αδικείται, αλλά μπορεί να εισπράξει αποδοκιμασία και απόρριψη από το ίδιο το παιδί που θα θελήσει να υπερασπιστεί.

Η ανεπτυγμένη ικανότητα ηγεσίας μπορεί να δημιουργήσει συγκρούσεις με τα άλλα παιδιά καθώς δύσκολα θα παραιτηθεί από την ανάγκη του να καθοδηγεί και να βάζει τους κανόνες

Συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες των χαρισματικών παιδιών

Η πλήξη και η ανία από την έλλειψη ερεθισμάτων, μπορεί να οδηγήσει ένα χαρισματικό παιδί στην απόσυρση, την μοναξιά και την κατάθλιψη

ή μπορεί, αντίθετα, να **προκαλεί αναστάτωση στην τάξη** (γίνονται ο κλόουν της τάξης ή επιθετικά)

Συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες των χαρισματικών παιδιών

Προκειμένου να προσαρμοστούν στο επίπεδο της τάξης, τα
χαρισματικά παιδιά
μπορεί να **κρύβουν τις ικανότητές τους** για να μην
ξεχωρίζουν
ή μπορεί να **θυσιάζουν την αληθινή τους φύση** για να
ενταχθούν στην ομάδα

Τα χαρισματικά παιδιά έχουν δυσκολίες στο να επιλέξουν
σπουδές ή επάγγελμα
μπορεί να τους ενδιαφέρουν πολλά πράγματα και να τα
καταφέρνουν καλά σε όλα με αποτέλεσμα να μην είναι σε
θέση να διαλέξουν
μπορεί όμως και να έχουν αφοσιωθεί σε ένα μόνον
αντικείμενο από πολύ νωρίς και να «χάνουν» με αυτόν τον
τρόπο πολύτιμες εμπειρίες

Συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες των χαρισματικών παιδιών

Τα χαρισματικά παιδιά συχνά αναφέρουν:

«βαριέμαι στο σχολείο, όλα είναι εύκολα»

«με κοροϊδεύουν τα παιδιά»

«κανείς δε με καταλαβαίνει στην τάξη»

«όλοι περιμένουν πολλά από μένα»

«νιώθω διαφορετικός»

«τι είμαι τελικά;»

Εμπειρικά δεδομένα έχουν δείξει ότι τα χαρισματικά παιδιά/έφηβοι/ενήλικες συνήθως αντιμετωπίζουν προβλήματα που σχετίζονται με:

- Ακραία ευαισθησία και υψηλές ηθικές αξίες (δικαιοσύνη, ισότητα, δημοκρατία)
- Έντονες υπαρξιακές αναζητήσεις
- Επιλογές που σχετίζονται με την πορεία ζωής
- Κυκλοθυμία/Κατάθλιψη/Αυτοκτονικός ιδεασμός/Απόπειρες αυτοκτονίας
- Διαταραχές προσαρμογής (και δυστυχώς όχι μόνον όταν σχετίζονται με δύσκολα γεγονότα της ζωής)
- Διαταραχές Σκέψης (Δυσπιστία, Καχυποψία, Φιλυποψία ...)
- Θέματα ταυτότητας φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού
- Αισθητηριακή υπερευαισθησία

- Χαμηλή επίδοση στο σχολείο, στο πανεπιστήμιο, στη δουλειά
- **Χαμηλή αυτοεκτίμηση/αυτοπεποίθηση**
- **Υψηλή αυτοεκτίμηση/αυτοπεποίθηση -στα όρια της αλαζονείας**
- Χιούμορ που μπορεί να εκλαμβάνεται ως ειρωνεία
- Εμμονές/Φοβίες/Έντονη προσκόλληση
- Έντονο άγχος
- Κοινωνικές δυσκολίες, συμπεριλαμβανομένης της απομόνωσης ή της επιθετικότητας
- **Επίπεδο συναίσθημα/μικρή κλίμακα στην έκφραση συναισθήματος**
- **Έντονο συναίσθημα/έντονη έκφραση συναισθήματος**
- Τελειομανία

- Διπλή διαφοροποίηση, (χαρισματικότητα και ΔΕΠ/Υ, χαρισματικότητα και μαθησιακές δυσκολίες)
- Χαρακτηριστικά Asperger
- Σεξουαλική ασυδοσία/σεξουαλική πενία
- Κλοπές, Διαταραχές συμπεριφοράς, Εναντιωτική/προκλητική συμπεριφορά
- Κοπάνες
- Σωματική κακοποίηση και σεξουαλική κακοποίηση
- Χρήση ουσιών και άλλες εξαρτήσεις (αλκοόλ, internet, τυχερά παιχνίδια, συναισθηματικές εξαρτήσεις)
- Διατροφικές διαταραχές (βουλιμία/νευρική ανορεξία –δύσκολα διαγιγνώσκεται στα αγόρια)

_____

υπερ-ευαισθησίες/υπο-ευαισθησίες/υπαισθησίες Dabrowski

Το χαρισματικό παιδί μπορεί
να μην θέλει να φάει συγκεκριμένα φαγητά,
να μην θέλει να πιάνει συγκεκριμένα αντικείμενα,
να παραπονιέται ότι ζεσταίνεται ή ότι κρυώνει ενώ δεν θα
έπρεπε,
να πονάει όταν το αγγίζουν ή να μην νιώθει πόνο όταν
χτυπήσει ...

Τι συμβαίνει ?

Το χαρισματικό παιδί παρουσιάζει υπερ-ευαισθησία, υπο-
ευαισθησία ή και υπαισθήσια,
κάποιους τύπους «εντάσεων», οι οποίοι παρατηρούνται
έντονα στα χαρισματικά παιδιά

Ο Πολωνός ψυχολόγος Kamiriez Dabrowski αναγνώρισε πέντε
τύπους «εντάσεων».

υπερ-ευαισθησίες/υπο-ευαισθησίες/υπαισθησίες

Dabrowski

Τα χαρισματικά παιδιά τείνουν να έχουν παραπάνω από έναν από αυτούς τους τύπους εντάσεων, αν και συνήθως ένα τύπος είναι κυρίαρχος

Η κατανόηση τού τι κρύβεται πίσω από τη συμπεριφορά ενός χαρισματικού παιδιού θα βοηθήσει τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς και όλους τους εμπλεκόμενους ειδικούς να ανταποκριθούν καλύτερα σε αυτήν τη συμπεριφορά

Το να πει κανείς σε ένα παιδί

-με συναισθηματική υπερευαισθησία- για παράδειγμα, να αγνοήσει ένα πείραγμα ή να μην αφήνει το πείραγμα να το ενοχλεί

είναι μια συμβουλή που δεν έχει κανένα νόημα για το χαρισματικό παιδί.

υπερ-ευαισθησίες/υπο-ευαισθησίες/υπαισθησίες Dabrowski

Ψυχοκινητική υπερ-ευαισθησία/υπο-ευαισθησία

Η κύρια ένδειξη αυτής της έντασης είναι μια περίσσεια ενέργειας.

Το παιδί μπορεί να έχει δυσκολία να κάθεται ακίνητο,
μπορεί να εμφανίζει έλλειψη καλού φυσικού συντονισμού,
μπορεί να περπατά στις μύτες των ποδιών,
μπορεί να μην μπορεί να συντονιστεί στη γυμναστική και τα
αθλήματα ...

Στα παιδιά με ψυχοκινητική υπερευαισθησία συχνά δίνεται η
λανθασμένη διάγνωση συνδρόμου Υπερκινητικότητας και
Ελλειμματικής Προσοχής (ADHD), μιας και τα χαρακτηριστικά είναι
κοινά.

Στα παιδιά με ψυχοκινητική υπο-ευαισθησία δίνεται λανθασμένα η
διάγνωση ψυχοκινητικής επιβράδυνσης ή ψυχοκινητικής
ανωριμότητας

υπερ-ευαισθησίες/υπο-ευαισθησίες/υπαισθησίες Dabrowski

Αισθητηριακή υπερ-ευαισθησία/υπαισθησία

Η κύρια ένδειξη αυτής της έντασης είναι μια αυξημένη αντίληψη και ευαισθησία των αισθήσεων: όραση, όσφρηση, γεύση, αφή και ακοή.

Το παιδί με αισθητηριακή υπερευαισθησία μπορεί
να παραπονιέται για τις ραφές στα ρούχα,
να βάζει τα χέρια του στα αυτιά του όταν ξεκινάει η ταινία στον
κινηματογράφο,
να πιάνει το φαγητό με τα χέρια ή μπορεί να μην αντέχει να αγγίξει
ορισμένα αντικείμενα,
να φορά φούτερ και μπουφάν το καλοκαίρι ή κοντό παντελονάκι το
καταχείμωνο,
ξέρει τι έχετε μαγειρέψει από τη μυρωδιά ή μπορεί να βρωμάνε τα
σκουπίδια και να μην το αισθάνεται,
μπορεί να χτενίζει τα μαλλιά και να ουρλιάζει από τον πόνο ή μπορεί
να σπάσει το χέρι του και να μην το καταλάβει

υπερ-ευαισθησίες/υπο-ευαισθησίες/υπαισθησίες Dabrowski

Αισθητηριακή υπερ-ευαισθησία/υπαισθησία

Στα παιδιά με αισθητηριακή υπερευαισθησία συχνά δίνεται η λανθασμένη διάγνωση συνδρόμου Υπερκινητικότητας και Ελλειμματικής Προσοχής (ADHD), ή συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες, ή προβλήματα συμπεριφοράς

Στα παιδιά με υπαισθησία δίνεται λανθασμένα η διάγνωση “διαταραχές αισθητηριακής ολοκλήρωσης” ή διάχυτες αναπτυξιακές διαταραχές στο φάσμα του αυτισμού ή asperger

υπερ-ευαισθησίες/υπο-ευαισθησίες/υπαισθησίες Dabrowski

Διανοητική υπερ-ευαισθησία/υπο-ευαισθησία

Χαρακτηρίζεται από έντονες νοητικές δραστηριότητες και μια διαρκή ροή σκέψης. Τα παιδιά που διαθέτουν αυτήν την υπερευαισθησία φαίνονται να σκέφτονται συνεχώς και επιζητούν απαντήσεις στις βαθιές τους σκέψεις.

Μερικές φορές η ανάγκη τους για απαντήσεις μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα στο σχολείο, όταν για παράδειγμα οι ερωτήσεις που απευθύνουν προς το δάσκαλο μπορεί να φαίνονται αγενείς ή/και προκλητικές.

Ή μπορεί να περνούν πολύ χρόνο ήσυχα και σιωπηλά κάνοντας μικροσκοπικά σχεδιάκια στο τετράδιό τους ή στο θρανίο τους

υπερ-ευαισθησίες/υπο-ευαισθησίες/υπαισθησίες Dabrowski

Φαντασιακή υπερ-ευαισθησία/υπο-ευαισθησία

Η κύρια ένδειξη αυτής της έντασης έχει σχέση με τον αυθορμητισμό, το ελεύθερο παιχνίδι και με τη φαντασία.

Η ζωηρή φαντασία μπορεί να προκαλέσει πολύ μεγάλη περιέργεια και να οδηγήσει σε ριψοκίνδυνες ενέργειες.

Ή μπορεί να οδηγήσει σε μεγάλο στρες επειδή μπορεί να αντιλαμβάνεται την χειρότερη πιθανή έκβαση και αυτό μπορεί να κρατάει τα παιδιά μακριά από το να ρισκάρουν ή να συμμετέχουν σε δραστηριότητες ή νέες καταστάσεις.

υπερ-ευαισθησίες/υπο-ευαισθησίες/υπαισθησίες Dabrowski

Συναισθηματική υπερ-ευαισθησία/υπο-ευαισθησία

Η κύρια ένδειξη αυτής της έντασης είναι η εξαιρετικά υψηλή συναισθηματική ευαισθησία

μπορεί να κλαίνε με το παραμικρό,
είναι πρόθυμα να βοηθήσουν ακόμη κι αν δεν τους
ζητηθεί,
νοιάζονται και ρωτούν τους άλλους αν είναι καλά

μπορεί ωστόσο κάποια παιδιά να εμφανίζονται με μια
πολύ μικρή κλίμακα έκφρασης συναισθήματος –στα όρια
της “αναισθησίας”.

υπερ-ευαισθησίες/υπο-ευαισθησίες/υπαισθησίες Dabrowski

Υπαρξιακή υπερ-ευαισθησία/υπο-ευαισθησία

Φιλοσοφικού, θεολογικού, θρησκευολογικού, υπαρξιακού περιεχομένου ζητήματα μπορεί να απασχολούν έντονα το χαρισματικό παιδί

τόσο που να του δημιουργούνται έντονοι φόβοι και σκέψεις γύρω από τον θάνατο, τη ζωή, τον θεό και την τιμωρία, την επιστήμη, τον πολιτισμό, και τον άνθρωπο

εύκολα ολισθαίνουν σε μεταφυσικές προσεγγίσεις, υπερβατικές θεωρήσεις, συνομωσιολογικές εικασίες, δοξασίες και προκαταλήψεις

γίνονται επιρρεπή σε απόπειρες αυτοκτονίας ή στην εμφάνιση ψυχικών και ψυχιατρικών διαταραχών

Ειδικά θέματα

Τα τελευταία χρόνια έχει δοθεί ιδιαίτερη προσοχή σε θέματα που αφορούν τους χαρισματικούς **ανάπτυξη** σε αυτόν τον πληθυσμό.

Ωστόσο, εξακολουθεί να δίδεται **έμφαση στα επιτεύγματα** (επίδοση), ενώ υποτιμούνται όλα τα άλλα σημαντικά θέματα, όπως η “ευτυχία”, η ευεξία, και η ικανοποίηση από τη ζωή στα οποία μπορεί να συμβάλει η παροχή συμβουλευτικής.

Πολύ λίγη συζήτηση γίνεται σε ότι αφορά την **καθοδήγηση** εκπαιδευτικών και των ειδικών παιδαγωγών προκειμένου να είναι πιο αποτελεσματικοί.

Υπάρχει αρκετή θεωρία και πολλές ερευνητικές/ακαδημαϊκές εργασίες που αφορούν τους χαρισματικούς, αλλά ελάχιστη ή καθόλου εμπειρική εφαρμοσμένη γνώση και πρακτική.

αναπτυξιακές προκλήσεις

Η αναπτυξιακή πορεία ενός χαρισματικού παιδιού μπορεί να είναι ακόμη και θεαματικά γρήγορη, μπορεί να συνεχίσει να επιταχύνεται μεγαλώνοντας, μπορεί όμως και επιβραδυνθεί ή και να καθυστερήσει, αλλά στα πρώτα χρόνια η επιτάχυνση είναι πιο συνηθισμένη.

Υπάρχει μια σειρά τυπικών και άτυπων αναπτυξιακών ζητημάτων που αντιμετωπίζουν οι χαρισματικοί.

Τα **τυπικά αναπτυξιακά θέματα** είναι τα ίδια που αντιμετωπίζουν όλα τα άλλα παιδιά. Όπως όλα τα παιδιά, τα χαρισματικά θα περπατήσουν, θα μιλήσουν, και θα κοινωνικοποιηθούν[?] καθώς μεγαλώνουν. Αλλά τα χαρισματικά παιδιά θα το κάνουν **σε διαφορετικό χρόνο και με διαφορετικό τρόπο από τους συνομηλίκους τους**, και αυτό δημιουργεί μια άτυπη αναπτυξιακή πρόκληση.

Τι είναι η Ασύγχρονη Ανάπτυξη;

Ο όρος ασύγχρονη ανάπτυξη αναφέρεται στην διανοητική, σωματική και ψυχολογική ανάπτυξη με διαφορετικούς μεταξύ τους ρυθμούς.

Σε ένα παιδί τυπικής ανάπτυξης, η διανοητική, σωματική και συναισθηματική ανάπτυξη εξελίσσεται με περίπου κοινούς ρυθμούς. Υπάρχει ένας συγχρονισμός ανάπτυξης, λοιπόν. Σε ένα παιδί τυπικής ανάπτυξης ηλικίας τριών ετών, οι διανοητικές και σωματικές ικανότητές του, όπως και η συναισθηματική του ωρίμανση βρίσκονται περίπου στο αναμενόμενο επίπεδο για ένα παιδί ηλικίας τριών ετών.

Όμως, στα χαρισματικά παιδιά, η ανάπτυξη αυτών των διαστάσεων είναι ασύγχρονη, δεν εξελίσσεται συγχρονισμένα. Για παράδειγμα, ένα παιδί ηλικίας 3 ετών μπορεί να έχει διανοητικές ικανότητες που αντιστοιχούν σε παιδί ηλικίας 6 ετών, σωματικές ανάπτυξη που αντιστοιχεί σε ένα παιδί ηλικίας 3 ετών και συναισθηματική ωρίμανση που αντιστοιχεί σε ένα παιδί ηλικίας 4 ετών.

Κάθε συνδυασμός αντίστοιχων ηλικιών είναι πιθανός, η διανοητική ωστόσο ικανότητα είναι πάντα αναπτυγμένη. **Όσο υψηλότερο είναι το IQ του παιδιού, τόσο πιο ασύγχρονη είναι πιθανό να είναι η ανάπτυξή του.**

Στην εξέλιξη της νοημοσύνης σύμφωνα με το Piaget διακρίνουμε τέσσερις διαφορετικές περιόδους:

Περίοδος της αισθησιοκινητικής νοημοσύνης
(από τη γέννηση ως τα 2 χρόνια)

Περίοδος της προσυλλογιστικής σκέψης
(2 – 7 χρονών)

Περίοδος της συλλογιστικής σκέψης
(7 – 11 χρονών)

Περίοδος της αφαιρετικής σκέψης ή των τυπικών
συλλογισμών
(11 – 15 χρονών)

Ένα χαρισματικό παιδί δύο χρονών μπορεί να έχει κατακτήσει γνωστικά και γνωσιακά χαρακτηριστικά παιδιού 3 ή 4 χρόνων, και ως εκ τούτου περνάει, για παράδειγμα, στην φάση της **ανεξάρτητης βούλησης** νωρίτερα.

Αυτό σημαίνει ότι ένα παιδί 2 χρόνων μπορεί να αρνείται να κοιμηθεί το μεσημέρι, πράγμα που ωστόσο αναπτυξιακά είναι αναγκαίο για ένα δίχρονο παιδί.

Αντίστοιχα, όταν το χαρισματικό παιδί εξελιχθεί πιο γρήγορα στα στάδια ανάπτυξης της **φιλίας**, έχει δυσκολίες να δημιουργήσει φιλίες με παιδιά της «ηλικίας» του, επειδή οι χρονολογικά συνομήλικοι δεν είναι σε θέση να ανταποκριθούν στο είδος της φιλίας που τα χαρισματικά παιδιά περιμένουν και επιθυμούν («δεν έχουν τι να συζητήσουν»).

Ομοίως, το χαρισματικό παιδί που βρίσκεται σε ένα πιο προχωρημένο αναπτυξιακό στάδιο σε ότι αφορά το **παιχνίδι**, θα δυσκολευτεί πολύ να παίξει με ένα παιδί που βρίσκεται ένα έτος –ή/και περισσότερο– πίσω (playmobil).

Από την άλλη, η **ανεξαρτησία από τους γονείς** μπορεί να καθυστερήσει, επειδή οι γονείς μπορεί να νοιώθουν την ανάγκη να «υποστηρίζουν» το χαρισματικό παιδί, είτε συναισθηματικά και ψυχολογικά, είτε και οικονομικά δαπανώντας περισσότερα χρήματα και χρόνο για εκπαίδευση.

Το χαρισματικό παιδί βιώνει μια τυπική αναπτυξιακή ακολουθία σε ένα διαφορετικό χρονοδιάγραμμα από τους συνομηλίκους του και αυτή η διαφορά στο χρονοδιάγραμμα προκαλεί **άτυπες αναπτυξιακές τροχιές** [ασυγχρονίες].

Αυτές οι αναπτυξιακές προκλήσεις μπορεί να δημιουργήσουν πολλές «**συγκρούσεις**», οι οποίες συνήθως μπορούν να επιλυθούν από τα ίδια τα χαρισματικά άτομα και τις οικογένειές τους χωρίς επαγγελματική βοήθεια.

Αλλά υπάρχουν και **αναπτυξιακές προκλήσεις** που μπορεί να δημιουργήσουν σοβαρά **προβλήματα** και να απαιτήσουν **επαγγελματική παρέμβαση**.

Τα χαρισματικά παιδιά και οι οικογένειές τους έχουν να αντιμετωπίσουν **προβλήματα** που προκύπτουν **από την ασύγχρονη ανάπτυξη με τους χρονολογικά συνομηλίκους**

- **ενδογενή**, που αφορούν το ίδιο το παιδί και τον τρόπο που αντιλαμβάνεται τον εαυτό του και τη χαρισματικότητά του
- **εξωγενή**, που προκύπτουν από τα περιβάλλοντα στα οποία ζουν τα χαρισματικά παιδιά.

Δυσλειτουργικά περιβάλλοντα

Όλα τα περιβάλλοντα είναι δυσλειτουργικά για τον
χαρισματικό:

το σχολείο,

η γειτονιά,

στις εξωσχολικές δραστηριότητες,

με τους φίλους,

με τους εκπαιδευτικούς,

στο Πανεπιστήμιο,

στο στρατό,

στο εργασιακό περιβάλλον,

ακόμη και η ίδια η οικογένεια ...

Το «σύνδρομο του Έβερεστ» πλήττει τον χαρισματικό όλη
του τη ζωή.

Η Λειτουργία της Οικογένειας επηρεάζει την ανάπτυξη όλων των παιδιών και ξέρουμε πως όλα τα παιδιά αναπτύσσονται καλύτερα όταν οι οικογένειές τους είναι δημοκρατικές, και όχι αυταρχικές ή αδιάφορες –πολύ δε περισσότερο τα χαρισματικά παιδιά.

Όμως, οι γονείς των χαρισματικών παιδιών και εφήβων αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα **στρεσογόνους παράγοντες**, λόγω των γνωστικών και γνωσιακών χαρακτηριστικών των παιδιών τους.

Οι **επιπτώσεις στην δυναμική της οικογένειας** είναι αρκετά ισχυρές (προβλήματα προσαρμογής, προβλήματα συμπεριφοράς, έντονος ανταγωνισμός μεταξύ των αδελφών και έλλειψη συνεργασίας, μεγάλη αβεβαιότητα σχετικά με το γονεϊκό ρόλο).

Και δυστυχώς, αυτές οι επιδράσεις όχι μόνο δεν μετριάζονται με το χρόνο, αλλά γίνονται όλο και πιο έντονες και ανησυχητικές.

Οι σχέσεις με τους συνομηλίκους αποτελούν έναν από τους πιο σημαντικούς παράγοντες με έντονη επιρροή στην ανάπτυξη των χαρισματικών μαθητών επειδή αλληλεπιδρούν με τα ατομικά χαρακτηριστικά των μαθητών, ιδιαίτερα στην εφηβεία, όπου **απειλείται η θεμελιώδης ανάγκη του ανήκειν.**

Οι συμπεριφορές των χαρισματικών τείνουν να παρερμηνεύονται από τους χρονολογικά συνομηλίκους τους, με αποτέλεσμα την απόρριψη.

Έτσι, μπορεί να βιώσουν ακραία επίπεδα απογοήτευσης και απόρριψης που μπορεί να συμβάλλουν στην **εμφάνιση συναισθηματικών διαταραχών ή/και διαταραχών συμπεριφοράς.**

Οι χαρισματικοί έφηβοι μπορεί, ενδεχομένως, να επιλέξουν να «κρύψουν» ή/και να «αρνηθούν» τη χαρισματικότητά τους προκειμένου να ενταχθούν.

Θα επιλέξουν να ενταχθούν σε ομάδες χρονολογικά συνομηλίκων που ελάχιστα κοινά έχουν μαζί τους, ή θα επιλέξουν να εμπλακούν με δραστηριότητες που ελάχιστα τους ενδιαφέρουν, μόνο και μόνο για να πετύχουν ένα **minimum κοινωνικοποίησης**.

Επιπλέον, μπορεί να «επιλέξουν» να ρίξουν την επίδοσή τους [=υποεπίδοση] που είναι ένα **μοτίβο ψυχολογικής άμυνας** προκειμένου να γίνουν αποδεκτοί και να αποφύγουν τη μοναξιά και την απόρριψη.

Ομοίως, πειράγματα ή/και εκφοβισμός που σχετίζονται με την χαρισματικότητα μπορεί να δημιουργήσουν σοβαρές συναισθηματικές διαταραχές σε ορισμένα χαρισματικά παιδιά.

Ο εκφοβισμός είναι ένα πολύ σοβαρό, πολύ συχνό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν τα χαρισματικά παιδιά και οι χαρισματικοί έφηβοι.

Η παρατεταμένη έκθεση στην απόρριψη, τον κοινωνικό αποκλεισμό και τον «εξοστρακισμό» οδηγεί στην **βίωση** μια συνεχούς **ψυχολογικής, σωματικής και διαπροσωπικής αγωνίας** που απηχεί σε όλους τους τομείς της ζωής του χαρισματικού και της οικογένειάς του. Και δυστυχώς, έστω και ένα περιστατικό εκφοβισμού, είναι ιδιαίτερα **οδυνηρό** για κάποια χαρισματικά παιδιά.

Το ακατάλληλο μαθησιακό πλαίσιο αποτελεί μία από τις πιο κοινές αλλά και τις πιο σοβαρές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι χαρισματικοί μαθητές –διδασκτέα ύλη και απλός τρόπος/αργός ρυθμός/επαναλαμβανόμενη διδασκαλία, ακατάλληλα για το μαθησιακό τους στυλ.

Η κοινή αιτία που οι γονείς ζητούν τις υπηρεσίες των ΚΕΔΔΥ είναι η ανησυχία για την «επάρκεια» [=ανεπάρκεια] της **σχολικής εκπαίδευσης**, που κάνει «δύσκολο να σταθεί» το παιδί στην τάξη.

Τα εμπειρικά δεδομένα δείχνουν ότι τα κοινωνικά/συναισθηματικά προβλήματα που εμφανίζονται στους χαρισματικούς μαθητές αντανακλούν την αλληλεπίδραση μεταξύ των προσωπικών χαρακτηριστικών και του ακατάλληλου σχολικού πλαισίου.

η εθνικότητα και η κουλτούρα μπορεί να επηρεάσει τη γνωστική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη των χαρισματικών και μπορεί να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα για την αποτυχία των χαρισματικών μαθητών, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της εφηβείας.

Η εθνικότητα και η κουλτούρα, σε συνάρτηση με την αυξημένη ευαισθησία των χαρισματικών ατόμων, μπορεί επίσης να επηρεάσουν την ανάπτυξη της ταυτότητας, ιδιαίτερα σε θέματα που σχετίζονται με την ταυτότητα φύλου.

Ο πολιτισμός επηρεάζει επίσης ενδογενή χαρακτηριστικά των χαρισματικών μαθητών, όπως τα κίνητρα για ακαδημαϊκή επιτυχία.

απώλεια εσωτερικών κινήτρων/δυσπροσαρμοστικά κίνητρα.

Το χαρισματικό άτομο μπορεί να μη βρίσκει ότι έχει κάποιο νόημα να συνεχίσει για παράδειγμα σπουδές στο πανεπιστήμιο, ή να μάθει μια ξένη γλώσσα, τελειομανία –τίποτα λιγότερο από το τέλειο.

Άλλα δυσλειτουργικά περιβάλλοντα/δυσπροσαρμοστικότητα στο περιβάλλον. Π.χ.

άκαμπτο/αυταρχικό/υπερβολικά θρησκευόμενο περιβάλλον ανατροφής (κακός προγνωστικός παράγοντας για εκδήλωση ψυχωτικής κρίσης),
περιβάλλον ανατροφής με υπερβολικά υψηλές προσδοκίες που δεν «συγχωρεί» την «αποτυχία»,
περιβάλλοντα με μηδενικά ερεθίσματα και μηδενικές προκλήσεις (σχολείο/φτωχό κοινωνικό περιβάλλον, μικρή πόλη διαμονής),
περιβάλλοντα όπου καθίσταται υποχρεωτική η ανοχή (=αντοχή) της ψευδοαυθεντίας (αυστηρό οικογενειακό πλαίσιο, σχολείο, κλπ.)
περιβάλλοντα εξουσιαστικά όπου καθίσταται αδύνατη η εναντίωση (στρατός).

Άλλες συνθήκες που μπορεί να δημιουργήσουν αναπτυξιακές προκλήσεις για τους χαρισματικούς περιλαμβάνουν:

χαρισματικότητα που δεν αναγνωρίζεται, δεν γίνεται αποδεκτή ή/και τιμωρείται. Π.χ. η δημιουργικότητα: τα δημιουργικά άτομα μπορεί να αναγκάζονται να αλληλεπιδρούν με περιβάλλοντα (οικογένεια ή/και σχολείο) που δεν αναγνωρίζουν την αξία της δημιουργικότητας (π.χ. *κάνε σπουδές που θα σου αποδώσουν βιοποριστικά και έχει την τέχνη για χόμπυ*).

το φύλο. Τα χαρισματικά αγόρια «πιέζονται» περισσότερο να ακολουθήσουν σταδιοδρομία, «πιέζονται» περισσότερο να ακολουθήσουν σταδιοδρομία παραδοσιακά «ανδρική», ή μπορεί να «πιέζονται» πολύ όταν προτιμούν μια σταδιοδρομία σε παραδοσιακά «γυναικείους» επαγγελματικούς χώρους.

Χαρισματικά κορίτσια

Τα χαρισματικά κορίτσια αγωνίζονται περισσότερο να «κατακτήσουν» αναγνώριση.

Πολιτισμικά εμπόδια,
μεροληψία των τεστ και της κοινωνίας,
οργανωτικά συστήματα αμοιβών,
στερεότυπα του ρόλου του φύλου και συγκρούσεις μεταξύ
καριέρας, γάμου και οικογένειας

αποτελούν παράγοντες που εμποδίζουν την πρόοδο των
χαρισματικών γυναικών.

Τα κορίτσια ακόμη και σήμερα διδάσκονται να είναι
παθητικά, δεκτικά και ευαίσθητα (στερεοτυπικά
χαρακτηριστικά του ρόλου τους).

Χαρισματικά κορίτσια

Τα χαρισματικά κορίτσια έχουν λιγότερες ευκαιρίες να αναγνωριστούν από τους γονείς, τους δασκάλους και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Γενικά, η ανατροφή των κοριτσιών είναι τις περισσότερες φορές προσανατολισμένη στην κοινωνικοποίηση και στην απόκτηση δεξιοτήτων που θα τους φανούν χρήσιμες όταν αποκτήσουν δική τους οικογένεια.

Έτσι, πολλές γυναίκες καταλήγουν να πιστεύουν ότι η νοητική επίτευξη ισοδυναμεί με απώλεια της θηλυκότητάς τους και με μελλοντική μοναξιά ενώ παράλληλα βιώνουν το «φόβο της επιτυχίας» και ό,τι αυτό συνεπάγεται, που τις οδηγεί να κρύβουν τις δυνατότητές τους ή και να τις αμφισβητούν.

Συχνά μπαίνουν στο δίλημμα να επιλέξουν ανάμεσα στην ακαδημαϊκή καριέρα και να φανούν έξυπνες ή να κρύψουν τα προσόντα τους για να είναι κοινωνικά αποδεκτές.

Ωστόσο, δύο υπο-ομάδες χαρισματικών ατόμων βρίσκονται σε κίνδυνο για πολύ σοβαρά προβλήματα:

- τα **εξαιρετικά-χαρισματικά** παιδιά
(ακραία χαρισματικότητα)

και

- τα **παιδιά με διπλή διαφοροποίηση**
–παιδιά που είναι χαρισματικά αλλά έχουν και μια αναπηρία ή άλλη δυσκολία
  - αναπηρία –π.χ. εγκεφαλική παράλυση
  - αισθητηριακές διαταραχές –τυφλοί/κωφοί
  - ειδικές μαθησιακές δυσκολίες
–δυσλεξία, δυσαριθμησία, δυσαναγνωσία
  - ΔΕΠ/Υ
  - Asperger
  - ΔΑΦ
  - Δυσπραξίες, ...)

Και οι δύο αυτές υπο-ομάδες χαρισματικών βρίσκονται σε κίνδυνο για **προβλήματα** λόγω της δυσκολίας τους **με την ψυχοκοινωνική προσαρμογή**, που μπορεί να οδηγήσει σε **διαταραχές ψυχικής υγείας**, όπως η κατάθλιψη, αγχώδεις διαταραχές, ή/και αργότερα ψυχιατρικές διαταραχές (κυρίως όταν δεν υπάρχει υποστηρικτικό οικογενειακό περιβάλλον ή/και όταν δεν έχουν τις μαθησιακές ευκαιρίες που χρειάζονται).

Επιπλέον, βιώνουν **ακραίες συγκρούσεις** και λόγω των ενδογενών και εξωγενών *ασυγχρονιών* τους. Θα πρέπει να διαχειριστούν το γεγονός ότι έχουν μεγάλες δυνατότητες και ταυτόχρονα αισθάνονται και ανεπαρκείς.

Τα **εξαιρετικά-χαρισματικά παιδιά** (150+) είναι γνωστικά και γνωσιακά τόσο πολύ διαφορετικά από τους χρονολογικά συνομηλίκους τους που καθίσταται πολύ δύσκολο –έως και αδύνατον– να εναρμονιστούν ως προς τις δεξιότητες κοινωνικοποίησης ώστε να χτίσουν κανονικές σχέσεις. Επιπλέον, χρησιμοποιούν λεξιλόγιο που οι συνομήλικοί τους δεν καταλαβαίνουν, αναζητούν πιο ώριμες σχέσεις φιλίας, έχουν διαφορετικά ενδιαφέροντα.

πολλά εξαιρετικά-χαρισματικά παιδιά μπορεί να έχουν **«ελλείμματα» σε κοινωνικές δεξιότητες επικοινωνίας** ή να παρουσιάζουν πολλές **ενοχλητικές συμπεριφορές** που οδηγούν σε κοινωνική απόρριψη.

- Αδιάκοπη ομιλία
- αδυναμία να καθίσουν ήσυχα
- δυσκολία να μείνουν εστιασμένα,
- ή πολύ «αποσυρμένα»
- με ακατάλληλους τρόπους επικοινωνίας/αγγίγματος/συμμετοχής/εμπλοκής, αναγκάζουν τα άλλα παιδιά να αποστασιοποιηθούν.

Τα εξαιρετικά-χαρισματικά παιδιά βιώνουν ακραία απομόνωση και μοναξιά καθώς η απόσταση που τους χωρίζει από τους άλλους χαρισματικούς, είναι όση η απόσταση που χωρίζει τους χαρισματικούς από τα άτομα με μέση νοημοσύνη.

Διπλή διαφοροποίηση εννοείται

η παρουσία νοητικών ικανοτήτων άνω του μέσου όρου που συνοδεύεται από

μία ή περισσότερες φυσικές **αναπηρίες** ή/και άλλες **δυσκολίες**

—όπως Δυσλεξία, ΔΕΠ/Υ, Σύνδρομο Asperger, Διαταραχές Αισθητηριακής Επεξεργασίας, Διαταραχές Άγχους ή Κατάθλιψης, ακόμη και Ιδεο- ψυχαναγκαστική Διαταραχή—,

που παρεμβαίνουν στην ικανότητα του μαθητή να μάθει αποτελεσματικά σε ένα παραδοσιακό περιβάλλον.

Τα διπλά-διαφοροποιημένα παιδιά,

βιώνουν μια ιδιαίτερη απειλή

επειδή συχνά αγνοείται η χαρισματικότητά τους

—αφού η αναπηρία ή η δυσκολία τους την «καλύπτει»—,
ενώ εντάσσονται είτε στις κοινές τάξεις,
είτε σε τάξεις υποδοχής/ειδικά σχολεία
με βάση τη αναπηρία/δυσκολία.

Φαίνονται να είναι μέτριοι/συνηθισμένοι

ή/και συχνά κακοί μαθητές,

ιδιαίτερα εάν η δυσκολία τους επηρεάζει την ικανότητά
τους να διαβάζουν και να γράφουν.

Λανθασμένες διαγνώσεις.

Τα χαρισματικά άτομα ενώ διαφέρουν από το μέσο όρο, συνήθως κρίνονται από ένα σύνολο προτύπων που βασίζονται σε δεδομένα που αφορούν τον γενικό πληθυσμό.

Οι **δυσκολίες** που σαφώς ανακύπτουν, σχετίζονται με τα ιδιαίτερα πολύπλοκα ασύγχρονα –ενδογενή και εξωγενή– αναπτυξιακά χαρακτηριστικά τους και **αποτελούν δευτερογενή εγγενή χαρακτηριστικά της χαρισματικότητας**. Συχνά εκλαμβάνονται λανθασμένα ως ενδείξεις παθολογίας –ακόμη και από τους ειδικούς, οι οποίοι δεν έχουν την ειδική εκπαίδευση που απαιτείται για την διάγνωση, αντιμετώπιση και θεραπεία των χαρισματικών ατόμων.

Λανθασμένες διαγνώσεις.

Αυτό που χαρακτηρίζεται ως παθολογικό στο γενικό πληθυσμό αποτελεί «φυσιολογικό» για το χαρισματικό άτομο·

έτσι, μερικές συμπεριφορές που θα υποδήλωναν κάποιου είδους διαταραχή στον υπόλοιπο πληθυσμό, γι' αυτά τα παιδιά είναι απλώς τυπικά χαρακτηριστικά της χαρισματικότητας.

Έτσι, ο χαρισματικός καθίσταται διαρκώς ευάλωτος στις σχέσεις του

- στην οικογένεια,
- στο σχολείο,
- στο εργασιακό περιβάλλον
- και στην κοινότητα

Λανθασμένες διαγνώσεις.

Η έλλειψη γνώσης και ικανότητας χρήσης των εργαλείων εκείνων αξιολόγησης που παρέχουν εναλλακτικές προσεγγίσεις της χαρισματικότητας και των δυσκολιών της

και η απουσία κατανόησης από τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς αλλά και τους ειδικούς,

σε συνδυασμό με προβληματικές καταστάσεις (π.χ. έλλειψη διαφοροποιημένων προγραμμάτων εκπαίδευσης)

οδηγεί σε πολλά **ενδογενή και εξωγενή δυσεπίλυτα προβλήματα** τα οποία όταν αρχίσουν να γίνονται εμφανή, οδηγούν με τη σειρά τους σε λανθασμένες διαγνώσεις.

Λανθασμένες διαγνώσεις.

Υπάρχουν τέσσερις τουλάχιστον διακριτές υπο-ομάδες διάγνωσης/[διαφοροδιάγνωσης] των χαρισματικών:

- Να αναγνωριστεί η χαρισματικότητα, να αναγνωριστούν οι δευτερογενείς εμφανείς αλλά και άδηλες δυσκολίες τους, και να τους παρασχεθεί καθολική υποστήριξη,
- Να αναγνωριστεί η χαρισματικότητα αλλά να μην αναγνωριστούν οι δυσκολίες τους –η χαρισματικότητα προεξάρχει και καλύπτει τις δυσκολίες,
- Να διαγνωστούν ως ΑμεΑ ή ΑμΕΕΑ αλλά όχι ως χαρισματικοί –η αναπηρία ή η δυσκολία προεξάρχει και καλύπτει τη χαρισματικότητα,
- Να μην εντοπιστεί ούτε η χαρισματικότητα, ούτε οι δυσκολίες –χαρισματικότητα και δυσκολίες αντισταθμίζουν η μία την άλλη και δεν γίνονται άμεσα εμφανείς.

Ποιες είναι οι πιο συχνές μορφές διπλής διαφοροποίησης που μπορεί να οδηγήσουν σε λανθασμένες διαγνώσεις?

Λανθασμένες διαγνώσεις.

Χαρισματικοί και Ειδικές Μαθησιακές Δυσκολίες

Αποτελεί την μεγαλύτερη υποομάδα των διπλά διαφοροποιημένων. Οι μαθητές αυτοί, παρά τη χαρισματικότητα –ή ακριβώς εξαιτίας της– εμφανίζουν σημαντικά διαφοροποιημένα επίπεδα μαθησιακών ικανοτήτων που μπορεί να εκφράζονται ως μαθησιακές δυσκολίες, όπως δυσλεξία, δυσγραφία, δυσαριθμσία, κλπ.

Ο κακός γραφικός χαρακτήρας για παράδειγμα, συχνά εκλαμβάνεται ως ένδειξη δυσλεξίας³ αλλά πολλά –και ενδεχομένως τα πιο– χαρισματικά παιδιά, έχουν κακό γραφικό χαρακτήρα και αυτό απλά δηλώνει ότι οι σκέψεις τους «τρέχουν» πολύ γρηγορότερα από ό,τι το χέρι τους μπορεί να ακολουθήσει

έτσι, μπορεί να παγιδευτούν στην επιλογή μεταξύ τού να γράψουν καλά και να χάσουν τον ειρμό τους ή να εστιάσουν στο να επικοινωνήσουν τις σκέψεις τους οπότε θα δώσουν ελάχιστη σημασία στη γραφή τους.

Οι περισσότεροι χαρισματικοί με αυτόν τον τύπο προφίλ διαγιγνώσκονται ως μαθητές με ΕΔΜ ή μπορεί να παραμείνουν χωρίς διάγνωση –οι ικανότητές τους αλλά και τα αδύναμα σημεία τους τούς επιτρέπουν να κινούνται στη μέση επίδοση και μπορεί να μην εντοπιστούν ούτε ως χαρισματικοί, ούτε ως άτομα με ΕΔΜ.

Λανθασμένες διαγνώσεις.

Χαρισματικοί και ΔΕΠΥ

Πολλά χαρισματικά παιδιά διαγιγνώσκονται λανθασμένα με Διάσπαση Προσοχής/Υπερκινητικότητα. Οι δυσκολίες τους να επικεντρώσουν την προσοχή τους, να ολοκληρώσουν εργασίες, να ακολουθήσουν οδηγίες ή/και στην οργάνωση των προσωπικών τους αντικειμένων, καθώς και η υψηλή ενεργητικότητά τους, η ανυπομονησία τους και η παρόρμηση που μπορεί να τους χαρακτηρίζει, μπορεί εύκολα να εκληφθούν ως ΔΕΠΥ, ιδιαίτερα εάν αγνοηθούν δύο σημαντικές παράμετροι που το DSM ορίζει:

“... ασύμβατη με την ηλικία τους” και

“τα συμπτώματα να εμφανίζονται σε δύο ή περισσότερα περιβάλλοντα”.

Οι ειδικοί χρειάζεται να λαμβάνουν σοβαρά υπόψην τους πως το αναπτυξιακό επίπεδο των χαρισματικών παιδιών είναι ασύγχρονο της χρονολογικής τους ηλικίας και αυτής των χρονολογικά συνομηλίκων τους και χρειάζεται επίσης να είναι σε θέση να αποσαφηνίζουν και να κάνουν διάκριση των συμπτωμάτων/συμπεριφορών που εμφανίζονται κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες και χώρους και όχι κάτω από άλλους (π.χ. στο σχολείο, αλλά όχι στο σπίτι)

Λανθασμένες διαγνώσεις.

Χαρισματικοί και Σύνδρομο Asperger

Το Σύνδρομο Asperger θεωρείται γενικά ότι είναι μια διαταραχή που εντάσσεται στο φάσμα του αυτισμού και χαρακτηρίζεται από γλωσσικές και κοινωνικές διαταραχές (συχνά αναφέρεται ως Αυτισμός Υψηλής Λειτουργικότητας).

Πολλοί χαρισματικοί είναι τελειομανείς και θέλουν να τηρείται με συνέπεια και ακρίβεια κάποιο πρόγραμμα.

Επιπλέον η χαμηλή ανεκτικότητα τους στα λάθη,
η ευαισθησία τους σε ήχους/μυρωδιές/γεύσεις,
το πάθος τους για απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων σε
συγκεκριμένους τομείς,

η ασύγχρονη ανάπτυξη

και η απομόνωση μπορεί εύκολα να οδηγήσουν σε διάγνωση
συνδρόμου Asperger, ιδιαίτερα όταν τα χαρακτηριστικά αυτά
λογίζονται ως ελλείμματα στην κοινωνική τους λειτουργία.

Λανθασμένες διαγνώσεις.

Χαρισματικοί και Συναισθηματικές Διαταραχές, Διαταραχές Διάθεσης ή/και Συμπεριφοράς

Οι χαρισματικοί βιώνουν έντονα συναισθηματικά ή/και ψυχοκοινωνικά προβλήματα. Ξεσπάσματα θυμού ή/και επιθετική συμπεριφορά ως απάντηση σε πιθανή απόρριψη, η ευαισθησία, η φτωχή ανοχή και δεκτικότητα σε άλλους λιγότερο ικανούς, η αυστηρή κριτική τους σε άτομα «εξουσίας» μπορεί να κάνει τους άλλους να τους βλέπουν ως ισχυρογνώμονες, είρωνες και αλαζόνες.

Πολλά χαρισματικά παιδιά είναι εσωστρεφή, κρίνουν αυστηρά τον εαυτό τους, επειδή νιώθουν ότι δεν «ταιριάζουν», απομονώνονται και μπορεί να είναι πολύ μοναχικά. Συνήθως απογοητεύονται εύκολα, βιώνουν συχνά αισθήματα ματαίωσης όταν συνειδητοποιούν ότι ακολουθώντας τα υψηλά ιδανικά τους δεν είναι δυνατόν να αλλάξουν την πραγματικότητα γύρω τους, συχνά βιώνουν κατάθλιψη που σχετίζεται με υπαρξιακά ερωτήματα και αγωνίες.

Σε πολλές περιπτώσεις, η χαρισματικότητά τους δεν αναγνωρίζεται καθώς η προσοχή εστιάζεται μόνο στις διασπαστικές συμπεριφορές τους, ενώ οι έντονες εναλλαγές διάθεσης μπορεί να παρερμηνευτούν ως στοιχεία διπολικής διαταραχής

Λανθασμένες διαγνώσεις.

Χαρισματικοί με Αισθητηριακά ελλείμματα και Χαρισματικοί με Κινητικές Αναπηρίες

Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, τα αισθητηριακά ελλείμματα ή η σωματική αναπηρία δεν σχετίζονται με την γνωστική, αντιληπτική και αφομοιωτική ικανότητα. Ακόμη και άτομα με βαριά σωματική αναπηρία μπορεί να έχουν μία ή περισσότερες νοητικές ικανότητες ανεπτυγμένες πέραν των προσδοκώμενων για τη χρονολογική τους ηλικία και να ανήκουν στους χαρισματικούς.

Τα χαρισματικά άτομα με αναπηρία έρχονται αντιμέτωπα με διπλό αποκλεισμό. Τα χαρισματικά χαρακτηριστικά μπορεί να αγνοούνται καθώς καταλαμβάνει εξέχουσα σημασία η κάλυψη των λειτουργικών αναγκών του ατόμου, που μπορεί να οδηγήσει έναν χαρισματικό ανάπηρο σε ειδικό σχολείο όπου το εκπαιδευτικό περιβάλλον είναι κατώτερο των νοητικών αναγκών του.

Η αλληλεπίδραση των χαρακτηριστικών χαρισματικότητας και αναπηρίας προκαλεί έντονες αντιθέσεις, οι οποίες καταγράφονται τόσο στην προσωπικότητα όσο και στην κοινωνική συμπεριφορά τους. Η συνύπαρξη των φαινομένων “αναπηρία” και “χαρισματικότητα” τους προσδίδει ένα αίσθημα ακόμη πιο έντονης περιθωριοποίησης και κοινωνικής απομόνωσης.

Λανθασμένες διαγνώσεις.

Χαρισματικοί με Αισθητηριακά ελλείμματα και Χαρισματικοί με Κινητικές Αναπηρίες

Παράγοντα έντονων εσωτερικών συγκρούσεων αποτελεί και το γεγονός ότι η χαρισματικότητα τα ωθεί να θέτουν υψηλούς στόχους, η αναπηρία ωστόσο δεν τους επιτρέπει τα ανάλογα «υψηλά» προσδοκώμενα αποτελέσματα.

Η χαρισματικότητα συντελεί στο να έχουν αυξημένες ανάγκες και επιθυμίες για αυτονομία και αυτοδιαχείριση που ωστόσο η αναπηρία δεν επιτρέπει να πραγματοποιθούν, με αποτέλεσμα να βιώνουν καθημερινά αισθήματα ανικανότητας και αναξιότητας.

Μερικές αναπηρίες μπορεί να έχουν επιπτώσεις στην επικοινωνία. Για παράδειγμα, ένα άτομο μπορεί να χρειάζεται κάποιο χρόνο για να ολοκληρώσει μια φράση ή μία πρόταση και πρέπει να του δίνεται η δυνατότητα γι' αυτό. Τέτοιας φύσης δυσκολίες μπορεί να κάνουν το χαρισματικό άτομο με αναπηρία να απομονώνεται ακόμη περισσότερο και να στερείται κοινωνικές επαφές που έχει ανάγκη.

Χαρισματικοί μαθητές και υποεπίδοση

Μια άλλη ενδιαφέρουσα ομάδα, μεταξύ των χαρισματικών, αφορά στα παιδιά με **επιδόσεις χαμηλότερες από τις αναμενόμενες**. Η ασυμφωνία ανάμεσα στο δυνητικό και στο πραγματικό επίπεδο ακαδημαϊκής κατάκτησης, είναι γνωστή ως «υποεπίδοση».

Το φαινόμενο αυτό δείχνει εντελώς αντιφατικό, κυρίως επειδή οι έννοιες της χαρισματικότητας και των χαμηλών επιδόσεων θεωρούνται ως εξ' ολοκλήρου αντίθετες.

Χαρισματικοί μαθητές και υποεπίδοση

η έλλειψη ενδιαφέροντος,
η έλλειψη κινήτρων,
η πλήξη και η ανία,
η δυσκολία να ανταποκριθεί στο στυλ των εξετάσεων και στην
αποστήθιση και τον παπαγαλισμό,
η ασυμφωνία μεταξύ μαθησιακού στυλ και εξεταστικής
διαδικασίας,
η δυσκολία τους να επιλέξουν την σωστή απάντηση καθώς
μπορεί να «βλέπουν» περισσότερες από μία απαντήσεις να
ταιριάζουν,
η ανάγκη να μην «ξεχωρίζει» από τα άλλα παιδιά και η ανάγκη
να ταιριάζει και να ανήκει,
η «αντιπάθεια» εκ μέρους του εκπαιδευτικού απέναντι στο
χαρισματικό παιδί,

αποτελούν κυρίαρχους παράγοντες για την υποεπίδοση των
χαρισματικών μαθητών.

πώς αντιμετωπίζει τον χαρισματικό το
εκπαιδευτικό σύστημα ?

πώς αντιμετωπίζει τον χαρισματικό το εκπαιδευτικό σύστημα ?

πώς αντιμετωπίζει τον χαρισματικό το εκπαιδευτικό σύστημα ?

Χαρισματικοί μαθητές και σχολική διαρροή (drop out)

Παρόλο που το θέμα της εγκατάλειψης του σχολείου έχει λάβει μεγάλη προσοχή, το θέμα της εγκατάλειψης από τους χαρισματικούς μαθητές δεν έχει αντιμετωπιστεί επαρκώς σε ερευνητικές μελέτες.

Επιπλέον, οι έρευνες για τα χαρισματικά παιδιά που εγκατέλειψαν το σχολείο, επικεντρώθηκαν μόνον στα παιδιά που είχαν προσδιοριστεί ως χαρισματικά με βάση το IQ.

Η χρήση ενός τέτοιου περιοριστικού ορισμού του χαρισματικού θα αγνοήσει τους χαρισματικούς που δεν εμπίπτουν σε αυτή την κατηγορία. Χρειαζόμαστε πληρέστερη πληροφόρηση σχετικά με τα χαρισματικά παιδιά που εγκαταλείπουν το σχολείο και για τους παράγοντες που σχετίζονται με τη συμπεριφορά των χαρισματικών μαθητών που εγκαταλείπουν το σχολείο χρησιμοποιώντας έναν πιο ευέλικτο ορισμό των χαρισματικών.

Χαρισματικοί μαθητές και σχολική διαρροή (drop out)

Ωστόσο, υπάρχει μεγάλη συνάφεια μεταξύ της σχολικής διαρροής και της χαρισματικότητας και αυξημένος κίνδυνος τα χαρισματικά παιδιά να εγκαταλείψουν το σχολείο[*] που εδράζεται σε παράγοντες όπως:

- τα τεστ προσδιορισμού του δείκτη νοημοσύνης εντοπίζουν μόνο το 50% των χαρισματικών
- ένα 3,5% από τους μαθητές που εγκαταλείπουν το σχολείο έχουν δείκτη νοημοσύνης μεταξύ 120 και 130, και τυπικά δεν θα θεωρηθούν χαρισματικοί
- τα χαρισματικά παιδιά στην πραγματικότητα βρίσκονται σε μια διαρκή στέρηση, μια διαρκή πενία, και μπορεί να υποστούν ψυχολογικές βλάβες και μόνιμη αποδυνάμωση των ικανοτήτων τους.

[*] αυτή η θέση αποτυπώθηκε επίσημα το 1972 στις ΗΠΑ στην έκθεση Marland

Χαρισματικοί μαθητές και σχολική διαρροή (drop out)

οι κίνδυνοι που αφορούν στην Κοινωνική και Συναισθηματική Ανάπτυξη των χαρισματικών παιδιών και συμπορεύονται με την σχολική αποτυχία:

- απογοήτευση, ευερεθιστότητα, άγχος, πλήξη και ανία, κοινωνική απομόνωση
- δυσκολία στην δημιουργία φίλων και δυσκολία στις σχέσεις τους με τους χρονολογικά συνομήλικους
- απώλεια κινήτρων, αποθάρρυνση, χαμηλή αυτοεκτίμηση, κοινωνική απόρριψη, φτωχή κοινωνική αποδοχή
- συναισθηματική ευαισθησία πέραν της ικανότητά τους ελέγχου
- μοναξιά, ανησυχίες, φόβοι και φοβίες, διαπροσωπικά προβλήματα, φόβος αποτυχίας, τελειομανία
- φτωχή ανθεκτικότητα στις αποτυχίες που ενισχύεται από την ευκολία των εργασιών και τον καλοπροαίρετο, αλλά λανθασμένο έπαινο
- όξυνση της τελειομανίας προϊόντος του χρόνου –ιδίως μεταξύ κοριτσιών
- φόβος αποτυχίας και αποφυγή κινδύνων λόγω τελειομανίας
- κατάθλιψη, αγχώδεις διαταραχές, εναλλαγές συναισθήματος, –ιδιαίτερα των δημιουργικά χαρισματικών

Χαρισματικοί μαθητές και σχολική διαρροή (drop out)

Υπάρχει μια σχέση αιτίου-αποτελέσματος μεταξύ των ανεκπλήρωτων μαθησιακών αναγκών των χαρισματικών μαθητών και των παραπάνω κινδύνων.

Οι έρευνες δείχνουν ότι πολλές από τις συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες που βιώνουν οι χαρισματικοί μαθητές εξαφανίζονται όταν το εκπαιδευτικό κλίμα προσαρμόζεται στο δικό τους επίπεδο και ρυθμό της μάθησης.

Πρόσθετοι κίνδυνοι:

- άρνηση να κάνουν «ρουτινιάρικες», επαναλαμβανόμενες εργασίες
- ακατάλληλη κριτική των άλλων
- φτωχή συνειδητοποίηση των επιπτώσεων στον εαυτό και στους άλλους
- δυσκολία αποδοχής κριτικής
- «αποσιώπηση» της χαρισματικότητας για να ταιριάζουν με τους συνομηλίκους
- μη συμμόρφωση και αντίσταση στην εξουσία
- φτωχές συνήθειες μελέτης

Χαρισματικοί μαθητές και σχολική διαρροή (drop out)

τα μεγαλύτερα προβλήματα για τα χαρισματικά παιδιά δημιουργούνται στο νηπιαγωγείο και στις πρώτες τάξεις του δημοτικού σχολείου. **Μέχρι την Δ' Δημοτικού τα μισά περίπου χαρισματικά παιδιά έχουν νοητικά εγκαταλείψει το σχολείο ήδη.**

στις τελευταίες τάξεις του Γυμνασίου και τις δύο πρώτες τάξεις του Λυκείου το 20% των χαρισματικών παιδιών θα έχει εγκαταλείψει το σχολείο και φυσικά.

Χαρισματικά παιδιά που προέρχονται από μειονότητες

Ιδιαίτερα περίπλοκο φαινόμενο καθώς τα χαρισματικά παιδιά που προέρχονται από θρησκευτικές και πολιτισμικές μειονότητες, ή ακόμα και από οικογένειες κοινωνικά αποκλεισμένες, συχνά αισθάνονται απομόνωση, θεωρώντας ότι δεν ανήκουν στην ευρύτερη κοινωνική ομάδα, ότι είναι υποδεέστερα και ότι οι άλλοι δεν τα καταλαβαίνουν.

Εξάλλου, η εικόνα για τον εαυτό τους διαμορφώνεται συνήθως μέσα σε ένα εχθρικό ή απαθές περιβάλλον, έχοντας βιώσει εμπειρίες ρατσισμού και διακρίσεων ή ζώντας σε ένα φτωχό από ερεθίσματα περιβάλλον, γεγονότα που επηρεάζουν την έκφραση της χαρισματικότητας

Χαρισματικοί και εργασία

Πώς μπορεί ένας άνθρωπος με μη-συμβατικούς τρόπους να εργαστεί σε συμβατικά επαγγέλματα?

Ποιες μπορεί να είναι κάποιες μη συμβατικές δουλειές για μη συμβατικούς ανθρώπους?

Για πολλούς χαρισματικούς ανθρώπους, η ιδέα μιας δουλειάς από τις 9 έως τις 5 σε ένα γραφείο είναι απογοητευτική. Η ιδέα τού να δουλεύουν για κάποιον άλλον να είναι δυσάρεστη. Ή μπορεί να μην αντέχουν στην ιδέα του εσωτερικού περιορισμού.

Μπορεί να μην μπορούν να αποφασίσουν σε ποιο από τα ενδιαφέροντά τους να επενδύσουν και μπορεί να επιζητούν έναν τρόπο να συνδυάσουν όλα τα ενδιαφέροντά τους.

Η αναζήτηση της κατάλληλης επαγγελματικής επιλογής δεν είναι πάντα εύκολη για τους χαρισματικούς εφήβους και μερικές φορές απαιτούνται μερικοί μη συμβατικοί τρόποι προσέγγισης.

Όταν οι ενδογενείς ή/και οι εξωγενείς παράγοντες δημιουργούν **υψηλά επίπεδα κινδύνου** για τους χαρισματικούς, η **παραπομπή** σε έναν επαγγελματία είναι επιβεβλημένη.

Που, όμως, θα αναζητήσει βοήθεια μια οικογένεια για την αντιμετώπιση των ζητημάτων που σχετίζονται με τη λειτουργικότητά της και οφείλονται στη χαρισματικότητα των παιδιών?

Οι ειδικοί δεν γνωρίζουν πώς να εργάζονται εστιασμένοι στη χαρισματικότητα. Απουσιάζει ο ιδιαίτερος και κατάλληλος για τα χαρισματικά και τις οικογένειές τους τρόπος παρέμβασης.

Οι χαρισματικοί –ενήλικες, έφηβοι, παιδιά και οι οικογένειές τους– μπορεί να έχουν **ανάγκη καθοδήγησης, συμβουλευτικής υποστήριξης ή/και ψυχοθεραπείας** για την διαχείριση των προκλήσεων που συνεπάγεται η χαρισματικότητα.

Οι χαρισματικοί βιώνουν τη ζωή με τρόπους που είναι ποιοτικά διαφορετικοί από τους υπόλοιπους. Διαθέτουν **ασυνήθιστες δημιουργικές, διανοητικές, αντιληπτικές και αφομοιωτικές ικανότητες και ευαισθησίες** που συχνά τους οδηγούν σε συναισθηματικές εντάσεις.

Όχι μόνο σκέφτονται διαφορετικά αλλά και αισθάνονται διαφορετικά. Σε μια κοινωνία ωστόσο που εκτιμά ιδιαίτερα την “ομοιγένεια”, οι χαρισματικοί μπορεί να αισθάνονται ότι δεν γίνεται αποδεκτή και κατανοητή η ίδια τους η ύπαρξη, η περιέργειά τους, ο αντισυμβατικός και “αιρετικός” τρόπος που μπορεί να σκέφτονται και να λειτουργούν, η εμμονή στην τελειότητα, η ανάγκη για δικαιοσύνη και νόημα στη ζωή, και αυτό μπορεί να έχει ως συνέπεια, τα χαρισματικά άτομα να αμφιβάλλουν για τον εαυτό τους και να αμφισβητούν την αληθινή τους φύση:

Τι συμβαίνει με μένα;

Γιατί δεν μπορώ να είμαι σαν τους άλλους;

Γιατί δεν μπορώ να είμαι ποτέ ευτυχισμένος ή έστω ικανοποιημένος;

Πώς θα γίνω αποδεκτός;

Θα νιώσω ποτέ “φυσιολογικός”;

Οι χαρισματικοί, για χρόνια –συχνά για όλη τους τη ζωή–, ζουν σε **δυσλειτουργικά** για αυτούς **πλαίσια**, και είναι αναγκασμένοι να “αρνηθούν” την χαρισματικότητά τους, να “αποσιωπούν” τις φυσικές τους κλίσεις και ανάγκες για έκφραση της δημιουργικότητας και του διανοητικού δυναμικού τους, και “θυσιάζουν” την αληθινή τους φύση για να γίνουν αποδεκτοί από το περιβάλλον τους.

Συνήθως, εκείνα τα χαρακτηριστικά που κάνουν κάποιον χαρισματικό, είναι και εκείνα που οι άλλοι ζητούν από το χαρισματικό άτομο να αλλάξει ή/και να απαρνηθεί.

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των χαρισματικών ατόμων, συχνά θεωρούνται εσφαλμένα μαθησιακές δυσκολίες, ΔΕΠΥ, ανωριμότητα, αυτιστικά χαρακτηριστικά, Asperger, συναισθηματικές διαταραχές/διαταραχές διάθεσης, προβλήματα συμπεριφοράς.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα διαρκή αισθήματα απογοήτευσης και ματαίωσης, έλλειψη πληρότητας, μοναξιά, έντονη δυσαρέσκεια και δυσφορία, χαμηλή αυτοεκτίμηση, άγχος, κατάθλιψη, προβλήματα σχέσεων ή/και άλλα σοβαρά ψυχιατρικά προβλήματα.

Όποιος εργάζεται με χαρισματικά άτομα είναι αναγκαίο να έχει μελετήσει και να γνωρίζει καλά, να κατανοεί, και να αποδέχεται ως τέτοιες, τις ιδιαίτερες κοινωνικές και συναισθηματικές ανάγκες των χαρισματικών ατόμων, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, και τις ιδιαίτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν, ώστε να είναι σε θέση να επιλέξει κατάλληλες στρατηγικές κατανόησης, διαχείρισης και αποδοχής της ιδιαίτερης και μοναδικής φύσης τους που συγκροτεί την ίδια τους την ταυτότητα.

Για να είναι αποτελεσματική η επικοινωνία με τα χαρισματικά παιδιά και τους εφήβους και τις οικογένειές τους, όσοι εμπλέκονται -με τον έναν ή τον άλλο τρόπο- πρέπει έχουν μια πλήρη κατανόηση των τρόπων που το ακατάλληλο σχολικό περιβάλλον μπορεί να εμποδίσει ή/και να αναστείλει την ανάπτυξη των χαρισματικών μαθητών.

Επιπλέον, πρέπει να είναι σε θέση να χρησιμοποιούν εργαλεία αξιολόγησης ώστε να μπορούν να διερευνήσουν τις πιθανές επιπτώσεις της εκπαίδευσης στην εμφάνιση προβλημάτων.

Είναι επίσης σημαντικό να γνωρίζουν τους πολλούς τρόπους που η χαρισματικότητα και η κουλτούρα μπορούν να αλληλεπιδρούν και να επηρεάσουν την ανάπτυξη των χαρισματικών ατόμων.

Πάντως, κανενός είδους επικοινωνία δεν μπορεί να είναι αποτελεσματική εάν δεν γνωρίζουμε τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες των χαρισματικών ατόμων.

Επιπλέον, πρέπει να γνωρίζουμε ότι ανεπίλυτα μετατραυματικά στρες από εκφοβισμούς μπορεί να κρύβονται πολύ καλά, και ότι οι χαρισματικοί μαθητές μπορεί να είναι απρόθυμοι να αποκαλύψουν τα περιστατικά εκφοβισμού. Και θα χρειαστεί μια ποικιλία στρατηγικών για την φανέρωσή τους και την αντιμετώπισή τους.

Γενικά, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να βρίσκονται σε εγρήγορση, επειδή πίσω από έναν ικανό, όμορφο νεαρό, με αυτοπεποίθηση, αξιοπρόσεκτο λεξιλόγιο, ωριμότητα και ευχάριστη προσωπικότητα που εντυπωσιάζει, μπορεί να υποκρύπτονται ανησυχητικές σκέψεις, ανασφάλειες, υψηλό άγχος, και σοβαρά ζητήματα αυτοπροσδιορισμού και ταυτότητας.

Στην ιδανική περίπτωση, όσοι εμπλέκονται με χαρισματικούς πρέπει να έχουν τις κατάλληλες δεξιότητες επικοινωνίας/παρέμβασης στο σχολείο, αλλά και κατάλληλης [ψυχο-]«εκπαίδευσης» των γονιών ώστε να γίνονται αποτελεσματικοί συνήγοροι για τις ανάγκες τους.

Όπως και σε κάθε άλλη περίπτωση, η οικοδόμηση μιας ειλικρινούς σχέσης είναι πάρα πολύ σημαντική όταν αφορά τα χαρισματικά άτομα. Καθώς επίσης και η ασφάλεια και η εμπιστοσύνη, τα στοιχεία της ενσυναίσθησης, της ταύτισης, της γνησιότητας και της άνευ όρων αποδοχής που είναι πολύ σημαντικά για τη δημιουργία και της διατήρηση της σχέσης.

Ο εκπαιδευτικός, ο ειδικός παιδαγωγός, ο Ψυχολόγος, ο Κοινωνικός Λειτουργός, ο Παιδοψύχιατρος, ο Λόγο/Εργο-θεραπευτής, ο ειδικός, πρέπει να γνωρίζει τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες των χαρισματικών ατόμων.

... πρέπει να γνωρίζει ότι ...

Οι χαρισματικοί δεν είναι μια ομοιογενείς ομάδα πληθυσμού, είναι αρκετά διαφορετικοί μεταξύ τους. Μόνο το κριτήριο της χαρισματικότητας δεν είναι αρκετό για να τους φέρει κοντά.

Τα χαρισματικά παιδιά ΔΕΝ είναι καλοί μαθητές, και ΔΕΝ έχουν καλή επίδοση στο σχολείο.

Πολλά χαρισματικά παιδιά είναι αυτό που πολύ συχνά χαρακτηρίζονται από τους δασκάλους ως “άτακτοι μαθητές”, “δύσκολα παιδιά”.

Τα χαρισματικά παιδιά **πλήττουν** όταν δεν γίνονται αποδέκτες υψηλών απαιτήσεων και προκλήσεων. Ως επακόλουθο, μπορεί να “**κλείνουν τους διακόπτες**”, (ονειροπόληση), να **αποφεύγουν το σχολείο** (πλασματικές ασθένειες), ή **προκαλούν αναστάτωση στην τάξη** (γίνονται ο κλόουν της τάξης ή επιθετικά) ενώ πολλές φορές, προκειμένου να προσαρμοστούν στο επίπεδο της τάξης, **κρύβουν τις ικανότητές τους** για να μην ξεχωρίζουν ή, ακόμη χειρότερα, **θυσιάζουν την αληθινή τους φύση** για να ενταχθούν στην ομάδα.

Τα χαρισματικά παιδιά πολύ συχνά κάνουν λάθη απροσεξίας ή μπορεί να κάθονται πολύ ήσυχα και να απαντούν απλώς “δεν ξέρω”.

Οι γραπτές τους εργασίες μπορεί να είναι ανεπαρκείς ή μπορεί να είναι υπέρ-επαρκείς για τα στάνταρ της τάξης στην οποία φοιτούν.

Το χαρισματικό παιδί μπορεί να είναι τεμπέλης και αντιδραστικός ή να ονειροπολεί και να φαίνεται αφηρημένο.

Μπορεί να δαπανά πολύ χρόνο κάνοντας σχέδια στα τετράδιά του και τα βιβλία του.

Μπορεί να χαζολογάει, να «πετάγεται», να διακόπτει, να ρωτά «άσχετα» πράγματα, να προκαλεί αναστάτωση στην τάξη.

Μπορεί να μην είναι συνεργάσιμο, να μην είναι εύκολο να παρακινηθεί και να είναι επικριτικό προς τους δασκάλους του και προς τα άλλα παιδιά της τάξης του.

Ένα χαρισματικό παιδί μπορεί να απουσιάζει συχνά από το σχολείο.

Καλός μαθητής vs Χαρισματικός μαθητής

Αναπαράγει με ακρίβεια και πιστότητα τις εργασίες και τα project

Είναι εφευρετικός και συχνά δημιουργεί νέο επινοητικό υλικό

Αποστηθίζει εύκολα τις πληροφορίες

Εμβαθύνει και αφοσιώνεται με θέρμη σε αυτό που τον ενδιαφέρει

Γνωρίζει τις απαντήσεις και απαντά με ακρίβεια στις ερωτήσεις

Κάνει ερωτήσεις και διατυπώνει απορίες
–γνωρίζει ήδη τις απαντήσεις

Είναι ο καλύτερος μαθητής της τάξης

Είναι ο μαθητής που υπερτερεί, όχι όμως ο καλύτερος

Ενδιαφέρεται και προσέχει στο μάθημα

Δείχνει μεγάλη περιέργεια και μπορεί να ασχολείται συνεχώς με κάτι άλλο

Καλός μαθητής vs Χαρισματικός μαθητής

Εργάζεται έντονα και προσπαθεί πολύ	Μπορεί να “χαζεύει” ή να φαίνεται ότι είναι αφηρημένος και ότι δεν προσέχει
Έχει καλές ιδέες και βρίσκει καλές λύσεις	Έχει «ανατρεπτικές» ιδέες και βρίσκει λύσεις με «αιρετικούς» τρόπους
Ευχαριστείται με την καθορισμένη συγκεκριμένη μάθηση	Μεγαλουργεί με τις σύνθετες πολύπλοκες έννοιες, προβλήματα και ιδέες
Ευχαριστείται να μαθαίνει και να συμμετέχει στην τάξη	Απολαμβάνει να μαθαίνει αλλά μπορεί να μην τον ενδιαφέρει να συμμετέχει
Καταλαβαίνει το νόημα	Κάνει πρωτότυπους συσχετισμούς και εξάγει συμπεράσματα

Καλός μαθητής vs Χαρισματικός μαθητής

Μαθαίνει εύκολα νέες πληροφορίες	Έχει εκτεταμένες, αναλυτικές και λεπτομερείς γνώσεις σε ένα ευρύ πεδίο ενδιαφερόντων
Παρακολουθεί με ενδιαφέρον	Μπορεί να συμμετέχει εκφράζοντας έντονα συναισθήματα και απόψεις
Τα «πάει» καλά με τους συνομηλίκους	Προτιμά τα μεγαλύτερα παιδιά και τους μεγάλους
Του αρέσει το σχολείο	Μπορεί να «μισεί» το σχολείο και να απουσιάζει συχνά
Χρειάζεται 6 – 8 επαναλήψεις για να μάθει κάτι καλά	“Πιάνει” το νόημα αμέσως ή μετά από 1 – 2 φορές που θα ακούσει κάτι

**όλοι μας έχουμε να αντιπαλέψουμε
με τους ΜΥΘΟΥΣ
... αλλά και τα προσωπικά μας
αποπροσανατολιστικά διλήμματα ...**

ΜΥΘΟΙ και ΑΛΗΘΕΙΕΣ

Οι χαρισματικοί μπορούν να πετύχουν οτιδήποτε βάλουν στο μυαλό τους. Το μόνο που έχουν να κάνουν είναι συγκεντρωθούν σ' αυτό.

ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΝ

Οι χαρισματικοί έχουν λιγότερα προβλήματα από τους άλλους, επειδή η ευφυΐα τους και οι ικανότητές τους τούς επιτρέπουν να μην χρειάζεται να αφιερώσουν επιπλέον χρόνο ή προσοχή και τους απαλλάσσουν από τα καθημερινά μικροπροβλήματα.

ΕΧΟΥΝ ΠΟΛΛΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗΣ ΦΥΣΗΣ

Οι χαρισματικοί είναι αυτό-καθοδηγούμενοι. Ξέρουν τι πρέπει να κάνουν στη ζωή τους και το μέλλον τους προδιαγράφεται λαμπρό, αφού ένας κόσμος ευκαιριών απλώνεται μπροστά τους.

ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ ΣΥΧΝΑ ΚΑΠΟΙΟΝ ΑΛΛΟΝ ΝΑ ΑΠΟΦΑΣΙΣΕΙ ΓΙΑ ΕΚΕΙΝΟΥΣ

ΜΥΘΟΙ και ΑΛΗΘΕΙΕΣ

Η πραγματική αξία του χαρισματικού βρίσκεται στη δύναμη του μυαλού του.	Η ΑΞΙΑ ΤΟΥ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΟΥ, ΟΠΩΣ ΚΑΙ ΚΑΘΕ ΑΝΡΩΠΟΥ, ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΣΤΟΝ ΙΔΙΟ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ
Η οικογένεια του χαρισματικού μπορεί πάντα να αναγνωρίσει, να εκτιμήσει και να επιβραβεύσει τις ικανότητές του και να τον ενθαρρύνει στο να θέσει υψηλούς στόχους και να τους πετύχει.	ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ, ΚΑΙ ΟΤΑΝ ΜΠΟΡΕΙ, ΔΕΝ ΞΕΡΕΙ ΠΩΣ ΝΑ ΤΟ ΚΑΝΕΙ
Όλοι οι χαρισματικοί διαπρέπουν στο σχολείο, στο Πανεπιστήμιο, στο χώρο δουλειάς. Δεν χρειάζεται να προσπαθήσουν πολύ για να πετύχουν υψηλά αποτελέσματα.	ΣΥΧΝΑ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΑΔΥΝΑΤΟΥΝ ΝΑ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΘΟΥΝ ΣΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗ
Οι χαρισματικοί είναι μια ομοιογενής ομάδα ατόμων με υψηλές επιδόσεις.	ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΜΟΤΙΒΑ ΠΟΥ ΕΠΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ, ΜΑ ΚΑΘΕ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΟΣ ΕΙΝΑΙ ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ

ΜΥΘΟΙ και ΑΛΗΘΕΙΕΣ

Οι χαρισματικοί δεν χρειάζονται καμία βοήθεια.	ΟΙ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΟΙ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ ΒΟΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΝΑ ΜΕΛΕΤΗΣΟΥΝ, ΤΟ Ο,ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΟΙ ΔΕΝ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΠΩΣ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΤΑ ΚΑΤΑΦΕΡΟΥΝ ΜΟΝΟΙ ΤΟΥΣ.
Η συναισθηματική και κοινωνική ωριμότητα των χαρισματικών είναι στο ίδιο επίπεδο με τη νοητική τους ωριμότητα.	Η ΑΣΥΓΧΡΟΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΙΝΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΥΝΗΘΙΣΜΕΝΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ
Τα χαρισματικά άτομα είναι πληκτικά, ανόητα, αφελή άτομα, κοινωνικά απομονωμένα.	ΕΙΝΑΙ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΕΧΟΥΝ ΠΟΛΛΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΝΑ ΠΟΥΝ, ΑΡΚΕΙ ΝΑ ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΤΟΥΣ ΑΚΟΥΣΟΥΜΕ
Συμμαθητές, εκπαιδευτικοί, φίλοι και συνεργάτες επιθυμούν διακαώς να ενσωματώσουν στο πλαίσιό τους ένα χαρισματικό άτομο.	ΔΕΝ ΘΕΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ, ΣΤΗΝ ΠΑΡΕΑ, ΣΤΟ ΔΙΠΛΑΝΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΟΝ “ΞΕΡΟΛΑ”, ΤΟΝ “ΠΕΡΙΕΡΓΟ”, ΤΟΝ “ΑΛΛΟΚΟΤΟ”

ΜΥΘΟΙ και ΑΛΗΘΕΙΕΣ

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν πολύ εύκολα να αναγνωρίσουν ένα χαρισματικό παιδί και κάνουν ότι μπορούν για να υποστηρίξουν τα δικαιώματα και να ικανοποιήσουν τις ανάγκες του.

ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΝ, ΚΑΘΩΣ
ΥΠΟΠΙΠΤΟΥΝ ΣΤΗΝ ΚΥΡΙΑΡΧΗ
ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΤΩΝ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΩΝ

Τα χαρισματικά άτομα τα συναντά κανείς μόνο στις οικογένειες με υψηλό κοινωνικό και οικονομικό προφίλ.

ΤΑ ΣΥΝΑΝΤΑ ΣΕ ΚΑΘΕ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ,
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ, ΣΕ ΚΑΘΕ ΓΩΝΙΑ
ΤΟΥ ΠΛΑΝΗΤΗ

η πραγματικότητα για τα χαρισματικά άτομα

- Οι χαρισματικοί είναι συχνά τελειομανείς και ιδεαλιστές. Συχνά η αυτό-εκτίμηση και η αυτό-αξία τους εξαρτάται από τα επιτεύγματά τους, και συχνά καταλαμβάνονται από το φόβο ότι θα αποτύχουν.
- Η συναισθηματική και κοινωνική τους ανάπτυξη μπορεί να μην συμβαδίζει με την νοητική τους. Έτσι, για παράδειγμα, ένα 15χρονος έφηβος μπορεί να έχει διανοητική ηλικία 30χρονου και συναισθηματική ηλικία 5χρονου.
- Μπορεί να βιώνουν με υπερευαισθησία τις προσδοκίες τις δικές τους και των άλλων, με αποτέλεσμα ενοχές για φτωχά επιτεύγματά τους.

- Χρειάζονται πραγματικές προκλήσεις και προβλήματα για να εργαστούν και να πετύχουν υψηλές επιδόσεις. Οι χαρισματικοί μαθητές συχνά αρνούνται να εργαστούν μόνο και μόνο για να επιτύχουν καλούς βαθμούς.
- Μια κατηγορία χαρισματικών μαθαίνουν “δομημένα”, θα υποδείξουν με ακρίβεια τα βήματα αλλά μπορεί να κάνουν λάθος στην τελική απάντηση. Άλλοι μαθαίνουν αισθητηριακά, μπορεί να παραλείψουν τα ενδιάμεσα στάδια και να μην είναι σε θέση να εξηγήσουν πως έφτασαν στη σωστή απάντηση.
- Οι χαρισματικοί μαθητές μπορεί να είναι τόσο προχωρημένοι σε σχέση με τους χρονολογικούς συμμαθητές τους, ώστε να γνωρίζουν τη μισή και παραπάνω ύλη πριν αρχίσει καν το σχολικό έτος. Η πλήξη και η ανία μπορεί να έχει σαν αποτέλεσμα χαμηλές επιδόσεις και κακούς βαθμούς.

- Οι χαρισματικοί συχνά σκέφτονται αφαιρετικά και με τέτοια πολυπλοκότητα που μπορεί να χρειάζονται βοήθεια με την ύλη και τα διαγωνίσματα ή με τα project. Μπορεί να μην είναι σε θέση να επιλέξουν μία μόνον απάντηση σε μια ερώτηση πολλαπλών επιλογών επειδή βλέπουν ότι όλες οι απαντήσεις μπορεί να ισχύουν.
- Τα χαρισματικά άτομα, μπορεί να ορίζουν ως επιτυχία το Άριστα και ως αποτυχία οτιδήποτε λιγότερο από Άριστα. Σταδιακά, μπορεί να γίνονται απρόθυμοι να δοκιμάσουν οτιδήποτε αν δεν είναι βέβαιοι για την επιτυχία.
- Χαρισματικούς συναντά κανείς σε όλες τις κοινωνικές ομάδες. Όμως ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι πολύ υψηλός στις οικογένειες με χαμηλό κοινωνικό-οικονομικό προφίλ και εξαιρετικά υψηλός για τα χαρισματικά κορίτσια.

Το διεθνές και ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο

Το άρθρο 26 της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα της Διαρκούς Επιτροπής (10.12.1948 υ' αριθμ. 217 Α(III) του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών) προβλέπει:

«καθένας έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση, η οποία πρέπει να είναι ανοικτή σ' όλους, υπό ίσους όρους, ανάλογα με τις ικανότητές τους

[...]

Οι γονείς έχουν, κατά προτεραιότητα, το δικαίωμα να επιλέγουν το είδος της παιδείας που θα δοθεί στα παιδιά τους».

Το διεθνές και ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο

Το άρθρο 13 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά δικαιώματα, που υπογράφηκε στη Νέα Υόρκη στις 19.12.1966, με τη φροντίδα των Ηνωμένων Εθνών (ν. 1532/1985, που έχει Συνταγματική υπερνομοθετική ισχύ)

«Καθιδρύεται άμεσα το δικαίωμα μόρφωσης, που αποβλέπει στην πλήρη ανάπτυξη της ανθρώπινης προσωπικότητας και του αισθήματος της αξιοπρέπειας και ενισχύει τον σεβασμό προς τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες.

Η μόρφωση πρέπει να καθιστά κάθε πρόσωπο ικανό να διαδραματίσει ένα χρήσιμο ρόλο σε μία ελεύθερη κοινωνία και πρέπει να παρέχεται σ' όλους, ισότιμα, ανάλογα με τις ικανότητές τους, με όλα τα κατάλληλα μέσα».

Το διεθνές και ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο

Το άρθρο 2 του πρώτου (πρόσθετου) πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ν.δ. 53/1974, που έχει κατ' άρθρο 28 παρ. 1 συνταγματική υπερνομοθετική ισχύ)

«ουδείς δύναται να στερηθεί του δικαιώματος όπως εκπαιδευτεί».

Το άρθρο 126 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση ορίζει ότι

«η παροχή παιδείας υψηλού επιπέδου αποτελεί κοινοτικό σκοπό, που υλοποιείται και εξειδικεύεται, κατ' αρχήν, από τα κράτη-μέλη, σύμφωνα με τις κοινοτικές δικαιοτικές αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας (όσο βέβαια δεν υφίσταται και δεν αναλαμβάνεται κοινή δράση από τα κοινοτικά όργανα, ειδικά ανατιθέμενη σ' αυτά)»

Το διεθνές και ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο

Στο άρθρο 14 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το άρθρο 7 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη που αποτελεί το προσχέδιο του Ευρωπαϊκού Συντάγματος επιβεβαιώνεται το θεμελιώδες δικαίωμα στην εκπαίδευση, υπό την έννοια των διατάξεων που προεκτέθησαν –ως ατομικά θεμελιώδη δικαιώματα.

Το άρθρο 7 της Διακήρυξης της Σαλαμάνκα της UNESCO για το πλαίσιο δράσης στην Ειδική Εκπαίδευση και το θεμελιώδες κείμενο για την Άρση του Αποκλεισμού στην Εκπαίδευση

«η εκπαίδευση πρέπει να παρέχεται σε όλα ανεξαιρέτως τα παιδιά περιλαμβανομένων και των χαρισματικών»

Το διεθνές και ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο

Η 1248/1994 RECOMMENDATION On education for gifted children του Συμβουλίου της Ευρώπης όπου, μεταξύ άλλων, υποδεικνύει σε όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε.:

Να ψηφίσουν και να θέσουν σε εφαρμογή νομοθεσίες που να προωθούν τη στήριξη αυτών των παιδιών.

Να προωθήσουν ερευνητικά προγράμματα για την εις βάθος διερεύνηση της φύσης και της συμπεριφορά των χαρισματικών παιδιών, καθώς και τους λόγους που προκαλούν τις χαμηλές επιδόσεις στο σχολείο.

Να παράσχουν συμπληρωματικά εκπαιδευτικά, ενισχυτικά προγράμματα τόσο σε μαθητές, όσο και σε εκπαιδευτικούς.

Να διαμορφώσουν το κατάλληλο έδαφος για την προσαρμογή των χαρισματικών παιδιών στο νέο εκπαιδευτικό κλίμα που επιχειρείται να καθιερωθεί (ένταξη συμπληρωματικού – ενισχυτικού κύκλου μαθημάτων στο ευρύτερο εκπαιδευτικό σύστημα).

Να λάβουν τα απαιτούμενα μέτρα, ώστε να αποφευχθεί ο στιγματισμός κάποιου μαθητή εξαιτίας της χαρισματικής του φύσης αποζητώντας την εποικοδομητική αξιοποίηση ενός τέτοιου χαρίσματος και όχι την πρόκληση αρνητικών συνεπειών για τον ίδιο τον μαθητή.

Τέλος, να προωθήσουν μία εποικοδομητική συνεργασία (μέσω συμβουλίων, διαλέξεων και δικτύου συνεργασιών) μεταξύ εκπαιδευτικών, γονιών, ψυχολόγων και όλων των σχετιζόμενων ειδικοτήτων, με σκοπό την επιτυχή πραγμάτωση μιας τέτοιας παρέμβασης.

Το Διεθνές και Ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό πλαίσιο

Εφαρμόζονται νομοθεσίες που προωθούν τη στήριξη των χαρισματικών παιδιών.

Εντάσσεται η εκπαίδευση των χαρισματικών παιδιών, είτε ως συμπληρωματικό - είτε ως αυτόνομο πρόγραμμα στο ευρύτερο εκπαιδευτικό σύστημα.

Προωθούνται ερευνητικά προγράμματα για την εις βάθος διερεύνηση της φύσης και της συμπεριφορά των χαρισματικών παιδιών, καθώς και τους λόγους που προκαλούν τις χαμηλές επιδόσεις στο σχολείο.

Παρέχονται κύρια και συμπληρωματικά εκπαιδευτικά – ενισχυτικά προγράμματα και κύκλοι μαθημάτων, τόσο σε μαθητές, όσο και σε εκπαιδευτικούς.

Λαμβάνονται τα απαιτούμενα μέτρα, ώστε να αποφεύγεται ο στιγματισμός κάποιου μαθητή εξαιτίας της χαρισματικής του φύσης αποζητώντας την εποικοδομητική αξιοποίηση ενός τέτοιου χαρίσματος και όχι την πρόκληση αρνητικών συνεπειών για τον ίδιο τον μαθητή.

Προωθούνται συνεργασίες (μέσω συμβουλίων, διαλέξεων και δικτύου συνεργασιών) μεταξύ εκπαιδευτικών, γονιών, ψυχολόγων και όλων των σχετιζόμενων ειδικοτήτων, με σκοπό την επιτυχή πραγμάτωση μιας τέτοιας παρέμβασης.

Το νομοθετικό πλαίσιο στην Ελλάδα

Το νομοθετικό πλαίσιο στην Ελλάδα

ΔΕΝ υπάρχει νομοθετικό
πλαίσιο στην Ελλάδα

Το νομοθετικό πλαίσιο στην Ελλάδα

Στις διατάξεις των παρ. 2 και 4 του άρθρου 16 του Συντάγματος αναφέρεται πως «η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του κράτους και έχει ως σκοπό την αγωγή των Ελλήνων και την διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες και ενισχύει (το Κράτος) τους διακρινόμενους ως και τους δεόμενους αρωγής ή ειδικής προστασίας, ανάλογα με τις ικανότητές τους».

Παρά τις Συνταγματικές επιταγές και από τους κανόνες δικαίου καθιδρυόμενα δικαιώματα η Ελλάδα δεν έχει ψηφίσει και δεν έχει εφαρμόσει καμία ρύθμιση για την εκπαίδευση των χαρισματικών παιδιών.

Οι ελάχιστες νομοθετικές προβλέψεις, γενικής διατύπωσης, παραμένουν ανεφάρμοστες στην πράξη.

Η κατάσταση στην Ελλάδα

Ιστορικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο προβληματισμός και η χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής για την ιδιαίτερη κατηγορία των χαρισματικών και ταλαντούχων μαθητών στο Νεοελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, άρχισε όταν τα Πρότυπα Σχολεία (τύπου Μαρασλείου, Βαρβακείου, Ιωννιδείου Σχολής, κλπ), λειτουργούσαν με ένα είδος «φιλτραρίσματος» των μαθητών, ως προς τις ακαδημαϊκές τους ικανότητες, προκειμένου να μπορούν να φοιτήσουν σε αυτά.

Η εγγραφή των μαθητών γινόταν κατόπιν απαιτητικών εξετάσεων, λόγω του μεγάλου αριθμού των υποψηφίων.

Η κατάσταση στην Ελλάδα

Είναι ενδιαφέρον που την περίοδο του Μεσοπολέμου ήταν θεσμοθετημένη η εκπαίδευση κατ' οίκον

και είναι ιδιαίτερα αξιοπρόσεκτη η πρόβλεψη στο Ωρολόγιο Πρόγραμμα του Γυμνασίου του 1931, για «Μαθήματα Ειδικής Επιδόσεως κατά τα απογεύματα», τα οποία αποσκοπούσαν να προσφέρουν ευκαιρίες για επέκταση και εμβάθυνση της διδακτέας ύλης σε μαθητές με υψηλές επιδόσεις και ταλέντα.

Η κατάσταση στην Ελλάδα

Στη συνέχεια, με τον νόμο 1566/85 τα Πρότυπα Σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης μετατράπηκαν σε Πειραματικά, στα οποία οι μαθητές εγγράφονται μετά από κλήρωση, με βάση την αρχή της παροχής ίσων [?] ευκαιριών σε όλους τους μαθητές, προκειμένου να μην δίδουν τροφή στο επιχείρημα μιας ελιτίστικης εκπαίδευσης, εκπαίδευσης για λίγους.

Οι λίγοι εισακτέοι μαθητές έχουν την ευκαιρία να εκπαιδεύονται με τις πλέον σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους.

Η κατάσταση στην Ελλάδα

Από το 1980 μέχρι το 2000 (1143/1981, 1566/1985, 2817/2000) που έχουμε τους νόμους για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και τους νόμους για την Ειδική Αγωγή, πουθενά δεν γίνεται λόγος για τα χαρισματικά παιδιά.

Για αρκετά χρόνια, δεν αναπτύσσεται κάποιος ιδιαίτερος προβληματισμός εκπαιδευτικής πολιτικής ή εκπαιδευτικής εφαρμογής.

Η κατάσταση στην Ελλάδα

Τη δεκαετία του 1990 ιδρύονται Μουσικά και Αθλητικά Γυμνάσια με σκοπό την ενθάρρυνση και στήριξη του ενδιαφέροντος μαθητών που έχουν ιδιαίτερες κλίσεις σε αυτούς τους τομείς.

Στα σχολεία αυτά η εγγραφή γίνεται κατόπιν εξετάσεων, μέτρο το οποίο θεωρείται αποδεκτό και δεν χαρακτηρίζεται ελιτίστικο, όπως γίνεται στην περίπτωση των παιδιών που εμφανίζουν ιδιαίτερες κλίσεις και επιδόσεις στον ακαδημαϊκό τομέα.

Το νομοθετικό πλαίσιο στην Ελλάδα

Το 2000, ο νόμος 2817 στο Άρθρο 1, παράγραφος 3 αναφέρει ότι

«Στα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες περιλαμβάνονται [επίσης] πρόσωπα νηπιακής, παιδικής και εφηβικής ηλικίας που [...] έχουν ανάγκη από ειδική εκπαιδευτική προσέγγιση και φροντίδα για ορισμένη περίοδο ή για ολόκληρη την περίοδο της σχολικής ζωής τους»

Η κατάσταση στην Ελλάδα

Η εφαρμογή της «Ευέλικτης Ζώνης», από το 2002, της δράσης που στηρίζεται στην ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και τη διαθεματική προσέγγιση, καθώς και η λειτουργία «Ολοήμερου Σχολείου», δίνει τη δυνατότητα –σε θεωρητικό επίπεδο συνήθως– στον εκπαιδευτικό, τόσο χρονικά όσο και μεθοδολογικά, να δημιουργήσει υποστηρικτικά παιδαγωγικά πλαίσια για τους χαρισματικούς και ταλαντούχους μαθητές.

Το 2003, με υπουργική απόφαση, ιδρύονται πέραν των μουσικών και αθλητικών γυμνασίων που ήδη λειτουργούν, και Καλλιτεχνικά Γυμνάσια, με σκοπό την καλλιέργεια των δεξιοτήτων και κλίσεων των μαθητών που επιθυμούν να ακολουθήσουν την κατεύθυνση του θεάτρου, του κινηματογράφου, του χορού και των εικαστικών, χωρίς να υστερούν σε γενική παιδεία.

Το νομοθετικό πλαίσιο στην Ελλάδα

Για πρώτη φορά στον νόμο 3194/2003 για την Ειδική Αγωγή αναφέρεται ρητά ότι

*«Ειδικής εκπαιδευτικής μεταχείρισης **μπορεί** να τύχουν τα άτομα που έχουν ιδιαίτερες νοητικές ικανότητες και ταλέντα»*

και αναγνωρίζονται οι χαρισματικοί και ταλαντούχοι μαθητές ως ομάδα του μαθητικού πληθυσμού με ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες.

Η κατάσταση στην Ελλάδα

Είναι σαφές ότι ο νόμος αυτός έρχεται να συμπληρώσει και να διευρύνει[?]/διευκρινίσει τον προηγούμενο.

Στην ίδια λογική κινούνται και το νέο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και τα νέα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) στο πλαίσιο των οποίων γίνεται το 2004 η έκδοση του «Οδηγού για τους Μαθητές με ιδιαίτερες Ικανότητες και Ταλέντα»

Το νομοθετικό πλαίσιο στην Ελλάδα

Ο νόμος 3699/2008 για την Ειδική Αγωγή ορίζει με μεγαλύτερη σαφήνεια την ανάγκη ύπαρξης διαφοροποιημένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τους χαρισματικούς και τους ταλαντούχους μαθητές. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 3 παρ. 3 αναφέρει ότι *«Μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες είναι οι μαθητές που έχουν μία ή περισσότερες νοητικές ικανότητες και ταλέντα ανεπτυγμένα σε βαθμό που υπερβαίνει κατά πολύ τα προσδοκώμενα για την ηλικιακή τους ομάδα»*.

Ωστόσο δεν εφαρμόστηκε ποτέ αφού στο τέλος της παραγράφου αναφέρεται ότι *"Στους μαθητές αυτούς δεν έχουν εφαρμογή οι λοιπές διατάξεις του παρόντος νόμου"* στερώντας τους με αυτό τον τρόπο το δικαίωμα από μία σειρά επιλογών και παροχών που τις έχουν πραγματικά ανάγκη, όπως για παράδειγμα παράλληλη στήριξη, ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα, εξατομικευμένη διδασκαλία.

Το νομοθετικό πλαίσιο στην Ελλάδα

Επιπλέον, στο ίδιο άρθρο προβλέπεται ότι

«Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κατόπιν εισήγησης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, ανατίθεται η ανάπτυξη προτύπων αξιολόγησης και ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τους συγκεκριμένους μαθητές σε Σχολές ή Τμήματα Α.Ε.Ι. που, κατόπιν πρόσκλησης που τους απευθύνει το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, εκδηλώνουν ενδιαφέρον...».

Επί της ουσίας η Πολιτεία εκχωρεί την δικαιοδοσία και παραχωρεί τις αρμοδιότητές της στα ΑΕΙ να καταρτίσουν εθνική πολιτική για το θέμα και να ορίσουν το περιεχόμενο της ειδικής μέριμνας που απαιτείται.

Ενέργεια η οποία δεν είναι μόνον κατεξοχήν αντισυνταγματική, αλλά και προεχόντως κινδυνώδης.

Η κατάσταση στην Ελλάδα

Και βεβαίως, ουδέποτε εκδόθηκε από οποιονδήποτε εκ των εφεξής υπηρετησάντων Υπουργών Παιδείας πρόσκληση ή/και απόφαση ανάθεσης σε Σχολές ή Τμήματα ΑΕΙ για την ανάπτυξη προτύπων αξιολόγησης και ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

10 χρόνια μετά την έκδοση του ν. 3699/2008, δεν έχουν ληφθεί οι αναγκαίες και επιβεβλημένες νομοθετικές ρυθμίσεις.

δεν έχει ληφθεί καμία μέριμνα

το θέμα είναι ακόμη “στην κατάψυξη”.

Η κατάσταση στην Ελλάδα

Η Πολιτεία παραβιάζει εκ προθέσεως και με προκλητική συνέπεια τα δικαιώματα των χαρισματικών και ταλαντούχων παιδιών, αγνοώντας επιδεικτικά τις επιταγές του Συντάγματος και τους κανόνες και τις Αρχές της Κοινοτικής και διεθνούς εννόμου τάξεως που εγγυώνται και διασφαλίζουν το δικαίωμα κάθε γονέα και κάθε μαθητή σε παροχή παιδείας υψηλού επιπέδου, με όρους ισότητας και ανάλογα με τις ικανότητές τους.

Όλες οι νομοθετικές εξελίξεις αποτελούν θετικά, αλλά μάλλον άτολμα βήματα, προς την παροχή της εκπαίδευσης που αρμόζει στις ανάγκες των χαρισματικών μαθητών

Η κατάσταση στην Ελλάδα

Η εμπειρία μέχρι τώρα έχει καταστήσει ξεκάθαρο ότι όσοι ασχολούνται με τα χαρισματικά δεν το κάνουν πάντα από αγαθή πρόθεση ή με ανιδιοτελή σκοπό και δεν είναι πάντα ανυστερόβουλες οι επιδιώξεις τους.

Έχουμε δει “ειδήμονες” που στοχεύουν να οικοδομήσουν καριέρα ασχολούμενοι με αυτό το θέμα,

έχουμε δει “εμπειρογνώμονες” που αποβλέπουν σε χρηματοδοτήσεις και επιχορηγήσεις,

έχουμε δει “ειδικούς” που προβάλλουν ή/και επενδύουν τις δικές τους προσδοκίες, ανασφάλειες ή/και αποτυχίες πάνω στα χαρισματικά παιδιά.

Νομοθετικές και Διοικητικές μεταρρυθμίσεις για την Εκπαίδευση των Χαρισματικών μαθητών

Χρειάζεται

να υπογραφούν συγκεκριμένες διατάξεις,
να εφαρμοστούν όλες οι ήδη υπάρχουσες
και κυρίως να αλλάξει η νοοτροπία απέναντι στους χαρισματικούς
μαθητές
και να δείξουμε ως κοινωνία πραγματική βούληση να καλύψουμε τις
ανάγκες τους.

Είναι **συνταγματική υποχρέωση της Πολιτείας** να ασκήσει άμεσα
την παρεχόμενη από το νόμο δευτερογενή νομοθετική
λειτουργία, και να διαμορφώσει το κατάλληλο κανονιστικό
πλαίσιο και για την κατηγορία των χαρισματικών και
ταλαντούχων μαθητών και φοιτητών, ώστε το αμέσως
παρεχόμενο από τους κανόνες δικαίου δικαίωμα στη μάθηση να
είναι πραγματικό, αποτελεσματικό, αξιοκρατικό και αναλογικό,
σύμφωνα με τις ιδιαίτερες ικανότητες, κλίσεις και ανάγκες των
μαθητών αυτών.

Νομοθετικές και Διοικητικές μεταρρυθμίσεις για την Εκπαίδευση των Χαρισματικών μαθητών

Η Πολιτεία οφείλει να προχωρήσει άμεσα την κατάρτιση νομοθετικών ρυθμίσεων για τη λήψη μέτρων και την παροχή υπηρεσιών που αφορούν:

- Δωρεάν δημόσια **εκπαίδευση** από το κράτος που η μορφή της προσδιορίζεται από το **είδος** και το **βαθμό** των ειδικών εκπαιδευτικών **αναγκών** των χαρισματικών μαθητών.
- Ρύθμιση όλων των θεμάτων **ένταξης, κατάταξης, φοίτησης και αποφοίτησης** –σύμφωνα με τις **ικανότητες/ανάγκες** και τη **νοητική ηλικία**–, για όλους τους τύπους σχολικών μονάδων και για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης –από το Νηπιαγωγείο έως την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Νομοθετικές και Διοικητικές μεταρρυθμίσεις για την Εκπαίδευση των Χαρισματικών μαθητών

- Λειτουργία κατάλληλων σχολικών μονάδων, τμημάτων φοίτησης, επί μέρους τάξεων και παροχή κατ' οίκον και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, on-line προγραμμάτων και εκπαίδευση μορφής mentoring.
- Κατάρτιση εξειδικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, διάρθρωση κατάλληλα προσαρμοσμένων αναλυτικών προγραμμάτων και εφαρμογή κατάλληλων μεθόδων και εργαλείων διδασκαλίας.
- Έγκαιρη και έγκυρη διάγνωση και αξιολόγηση των ψυχολογικών και ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών καθώς και παιδαγωγική, ψυχολογική και συμβουλευτική παρέμβαση και υποστήριξη.

Νομοθετικές και Διοικητικές μεταρρυθμίσεις για την Εκπαίδευση των Χαρισματικών μαθητών

- Παροχή κοινωνικού έργου και κάθε είδους διευκολύνσεων και διευθετήσεων.
- Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών (ψυχολογική και συμβουλευτική υποστήριξη) στους χαρισματικούς μαθητές και τις οικογένειές τους αλλά και στους εκπαιδευτικούς που εμπλέκονται με την εκπαίδευση των χαρισματικών μαθητών.
- Επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού
- Διαρκής αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων που εφαρμόζονται και των μέτρων που λαμβάνονται

Νομοθετικές και Διοικητικές μεταρρυθμίσεις για την Εκπαίδευση των Χαρισματικών μαθητών

Τα χαρισματικά παιδιά είναι μια πολύτιμη φυσική **πηγή πνευματικού πλούτου** για κάθε κοινωνία και καμία χώρα δεν είναι δυνατόν να επιθυμεί την «απώλεια» τους. Όμως, ακόμη κι αν υποθέσουμε ότι η Ελλάδα δεν ενδιαφέρεται να διασφαλίσει και να αξιοποιήσει το ευρύ φάσμα των ικανοτήτων, των ενδιαφερόντων, των κλίσεων και των ταλέντων των μαθητών αυτών και επιθυμεί να απολέσει την πλέον αποδοτική επένδυση, δεν νομιμοποιείται να το κάνει.

Πρέπει να δημιουργήσουμε περιβάλλοντα που
θα «υποστηρίζουν» τη χαρισματικότητα?

Θα πρέπει ο καθένας να μπορεί να διατυπώσει πλήθος
επιφυλάξεων,

αλλά δεν θα έπρεπε να υπάρχει ούτε ένας ειδικός που να
μην απαντήσει **ΝΑΙ** σε αυτό το ερώτημα.

Πρέπει να δημιουργήσουμε περιβάλλοντα που θα «υποστηρίζουν» τη χαρισματικότητα?

Δεν είναι λίγοι, εκείνοι που αντιτίθενται στις προσπάθειες συγκρότησης ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τα χαρισματικά παιδιά προβάλλοντας διάφορα επιχειρήματα.

Ένα από αυτά είναι ότι η ύπαρξη τέτοιων προγραμμάτων θα οδηγήσει αναγκαστικά σε άνισες εκπαιδευτικές ευκαιρίες. Γι' αυτό, ισχυρίζονται, είναι προτιμότερο να βοηθήσουμε τα παιδιά που μειονεκτούν έτσι ώστε να φτάσουν όλα σχεδόν στο ίδιο επίπεδο.

Η κοινωνία φαίνεται ότι αντιμετωπίζει με **σκεπτικισμό** και ίσως με **φόβο** μερικές φορές την άποψη ότι η ιδιαίτερη εκπαιδευτική μεταχείριση των χαρισματικών παιδιών θα έχει σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας ελίτ που μακροπρόθεσμα θα αποκτήσει ισχυρή δύναμη.

Άλλοι αναπαράγουν με μεγάλη ευχέρεια τους **μύθους** υποστηρίζοντας ότι τα χαρισματικά παιδιά, χάρη στις εξαιρετικές τους δυνατότητες θα τα καταφέρουν είτε τους προσφερθεί ειδική εκπαίδευση είτε όχι.

Πρέπει να δημιουργήσουμε περιβάλλοντα που θα «υποστηρίζουν» τη χαρισματικότητα?

Τα χαρισματικά άτομα –σε αντίθεση με τα άτομα (παιδιά και ενήλικες) με δυσκολίες, που απολαμβάνουν με νομικές διατάξεις, ουσιαστική προστασία–, **δεν απολαμβάνουν κανενός είδους προστασία** από το Πολιτεία και **δεν έχουν εφαρμοστεί** για τους χαρισματικούς **ειδικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες**, πολιτική για την απασχόληση και την εργασία και άλλα ατομικά δικαιώματα.

Οι γονείς, οι εκπαιδευτικοί και όσοι εμπλέκονται με τον έναν ή τον άλλο τρόπο με χαρισματικά παιδιά, γνωρίζουν ότι **δεν υπάρχει κανενός είδους μέριμνα για την προστασία των ατομικών και των συνταγματικών δικαιωμάτων των χαρισματικών** παιδιών σχετικά με την εκπαίδευσή τους αλλά ούτε και με άλλες σχετικές, επ' ωφελεία τους, υπηρεσίες, και πολύ περισσότερο η εφαρμογή ενός προγράμματος ή σχεδίου προστασίας και παροχής πρόσβασης στα νόμιμα δικαιώματά τους.

Πρέπει να δημιουργήσουμε περιβάλλοντα που θα «υποστηρίζουν» τη χαρισματικότητα?

Οι ανάγκες των χαρισματικών παιδιών αγνοούνται συστηματικά και **δεν τους παρέχονται κατάλληλες εκπαιδευτικές ευκαιρίες** από το δημόσιο σχολείο.

Ωστόσο, ακόμη κι αν οι οικογένειές τους είναι σε θέση να τους προσφέρουν ευκαιρίες εκτός του δημοσίου σχολικού συστήματος, δεν υπάρχει καμία δυνατότητα, λόγω του νομικού κενού.

Κάθε μαθητής έχει δικαίωμα να αναπτύξει το δυναμικό του και είναι υποχρέωση του εκπαιδευτικού συστήματος να παρέχει σε όλους τους εκπαιδευόμενους στήριξη για την ολόπλευρη ανάπτυξή τους. Ισότητα, εξάλλου, σημαίνει στήριξη των ατομικών αναγκών όλων των μαθητών.

Πρέπει να δημιουργήσουμε περιβάλλοντα που θα «υποστηρίζουν» τη χαρισματικότητα?

Όσοι εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα με την εκπαίδευση, συμφωνούν ότι **το σχολείο οφείλει να λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες και ικανότητες τού κάθε παιδιού** και καλείται να αναπτύσσει εξατομικευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα σύμφωνα με τις κλίσεις και τις ιδιαιτερότητες τού κάθε μαθητή.

Πρέπει να δημιουργήσουμε περιβάλλοντα που θα «υποστηρίζουν» τη χαρισματικότητα?

Ωστόσο, αποτελεί κοινή πεποίθηση, αλλά και διαπίστωση, ότι, στην πραγματικότητα, **το σχολείο** σήμερα, εστιάζει στο προφίλ που εμφανίζει ο «μέσος όρος» των μαθητών που φοιτούν σ' αυτό και **αγνοεί τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες των χαρισματικών και ταλαντούχων μαθητών, οι οποίοι φαίνεται να μην έχουν στο σημερινό σχολείο καμία θέση.**

Όμως, όπως και άλλες ομάδες μαθητών με ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες, έτσι και οι χαρισματικοί **έχουν δικαιώματα**, τα οποία πρέπει να υποστηριχθούν, ώστε να αναπτύξουν τις ιδιαίτερες δεξιότητες και ικανότητες που έχουν. Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν επωφελούνται μόνο οι χαρισματικοί και ταλαντούχοι μαθητές από τα ειδικά υποστηρικτικά προγράμματα που προορίζονται για αυτούς, αλλά και οι υπόλοιποι μαθητές.

Πρέπει να δημιουργήσουμε περιβάλλοντα που θα «υποστηρίζουν» τη χαρισματικότητα?

Όσο άδικη, αντιπαιδαγωγική και άνιση υπήρξε η ομοιόμορφη παιδαγωγική και μαθησιακή μεταχείριση και αντιμετώπιση ειδικών κατηγοριών μαθητών (ΑΜΕΑ, τσιγγανόπαιδες, παλιννοστούντες, κλπ.) για τους οποίους η Πολιτεία έχει μεριμνήσει να θεραπεύσει,

άλλο τόσο άνιση, αντιπαιδαγωγική και άδικη είναι η ομοιόμορφη παιδαγωγική και μαθησιακή μεταχείριση των χαρισματικών για τους οποίους η Πολιτεία δεν έχει να επιδείξει κανενός είδους μέριμνα.

Η ομοιόμορφη, άνιση και ισοπεδωτική παιδαγωγική και μαθησιακή αντιμετώπιση και μεταχείριση, που υφίστανται τα χαρισματικά παιδιά στο σχολείο, καθιστά, για την ειδική αυτή κατηγορία μαθητών, το δικαίωμα στη μόρφωση "χάρτινο", "τυπικό", αναποτελεσματικό και "εικονικό", κατά παραβίαση βεβαίως, των αυξημένης τυπικής ισχύος διατάξεων περί ισότητας, αξιοκρατίας, αναλογικότητας και μη αποκλεισμού.

Πρέπει να δημιουργήσουμε περιβάλλοντα που θα «υποστηρίζουν» τη χαρισματικότητα?

Στην Ελλάδα, η **Ειδική Εκπαίδευση** αφορά, και είναι **προσανατολισμένη, αποκλειστικά** στα άτομα με **υστέρηση/ανεπάρκειες** (νοητικές ή σωματικές) παραβλέποντας, παραγνωρίζοντας και αγνοώντας πλήρως τα παιδιά με ιδιαίτερη, αυξημένη ή/και υψηλή ευφυΐα, τα οποία, παρόλο που ο αριθμός τους δεν είναι μικρός, αυτός, δε λαμβάνεται υπόψη από το εκπαιδευτικό σύστημα.

Ωστόσο, η εκπαίδευση των χαρισματικών παιδιών, αποτελεί διεθνώς αντικείμενο της Ειδικής Αγωγής, αφού τα χαρισματικά παιδιά έχουν ανάγκη ειδικών χειρισμών και μεθόδων, ειδική εκπαίδευση δηλαδή.

Πρέπει να δημιουργήσουμε περιβάλλοντα που θα «υποστηρίζουν» τη χαρισματικότητα?

Αναφερόμενοι στην ελληνική πραγματικότητα, και επιχειρώντας μια εφαρμογή στατιστικής αναγωγής, το ποσοστό του 3% του μαθητικού πληθυσμού με Δ.Ν. 130+, μεταφράζεται αριθμητικά σε πάνω από **65.000 χαρισματικούς μαθητές** και φοιτητές, στους οποίους απαιτείται να παρασχεθεί ειδική εκπαίδευση, ανάλογη του είδους και του βαθμού της διαφοροποίησής τους.

Απαιτείται υποστήριξη της εκπαίδευσής τους και διαφοροποίηση των αναλυτικών προγραμμάτων, ώστε οι εκπαιδευτικοί να είναι σε θέση να δημιουργήσουν εξατομικευμένα υποστηρικτικά πλαίσια για την κατηγορία αυτή των μαθητών.

Πρέπει να δημιουργήσουμε περιβάλλοντα που θα «υποστηρίζουν» τη χαρισματικότητα?

Τα χαρισματικά παιδιά, όπως όλα τα παιδιά, **χρειάζονται** ένα δικό τους χώρο όπου να μπορούν **να εκφράζονται ανεμπόδιστα και να είναι ο εαυτός τους**. Να μπορούν δηλαδή να δείχνουν προς τα έξω τις πολλές και διαφορετικές εικόνες της προσωπικότητάς τους, όπως, για παράδειγμα, το να είναι ιδιαίτερα εγκεφαλικοί στις σχέσεις τους με τους άλλους, ανυπόμονοι, με τάση για επίδειξη, κυκλοθυμικοί, παρορμητικοί, παθιασμένοι με ένα συγκεκριμένο ενδιαφέρον, χαμένοι σε ένα “μυστήριο κόσμο”, αφηρημένοι και πολλά άλλα.

Τα χαρισματικά παιδιά **χρειάζονται** ένα χώρο όπου να μπορούν **να νιώθουν ασφαλή και προστατευμένα**. Πολλοί μαθητές υψηλών ικανοτήτων κρύβουν, «αποσιωπούν» ή/και συγκαλύπτουν τις δυνατότητές τους, προκείμενου να βελτιώσουν τις πιθανότητες να γίνουν αγαπητοί ή έστω απλά αποδεκτοί ως "φυσιολογικοί" ανάμεσα στους συνομηλίκους τους.

Πρέπει να δημιουργήσουμε περιβάλλοντα που θα «υποστηρίζουν» τη χαρισματικότητα?

Όπως όλα τα παιδιά, έχουν το **δικαίωμα** να λάβουν για τον εαυτό τους την **καλύτερη εκπαίδευση**.

Χρειάζονται ευκαιρίες, ώστε να μάθουν με το δικό τους **ρυθμό**, να επεκτείνουν τις **γνωστικές** τους **δομές**, να ασχοληθούν με δραστηριότητες που τους ενδιαφέρουν πέρα από τις γνώσεις που ήδη κατέχουν, να μελετήσουν **αφηρημένα δεδομένα** που απαιτούν πιο **δομημένη σκέψη**, να εργαστούν με (όχι κατ' ανάγκην ηλικιακά) συνομηλίκους που μοιράζονται τα ίδια ενδιαφέροντα και ικανότητες, να συμμετέχουν σε σχέδια εργασίας που συνδέουν τη μάθησή τους με τον "πραγματικό κόσμο".

Πρέπει να δημιουργήσουμε περιβάλλοντα που θα «υποστηρίζουν» τη χαρισματικότητα?

Την εποχή που θα φτάσουν στην τελευταία τους χρονιά στο Λύκειο, τα χαρισματικά παιδιά θα έχουν περάσει, όπως και κάθε άλλο παιδί, **περισσότερες από 12.000 ώρες στο σχολείο**· έχουν το δικαίωμα –και είναι υποχρέωση της Πολιτείας να το διασφαλίσει– τουλάχιστον κάποιες, αρκετές ή/και όλες από αυτές τις ώρες να είναι ενδιαφέρουσες, αποδοτικές, ενθαρρυντικές, εποικοδομητικές και με νόημα.

Αλλά η **μαθησιακή διαδικασία**, που είναι κατ' ανάγκην προσαρμοσμένη στις ανάγκες του μέσου όρου των μαθητών, **δεν παρουσιάζει κανένα ενδιαφέρον** για αυτά.

Πρέπει να δημιουργήσουμε περιβάλλοντα που θα «υποστηρίζουν» τη χαρισματικότητα?

Φυσικό επακόλουθο αυτής της κατάστασης είναι να μην ενδιαφέρονται πλέον για την μαθησιακή διαδικασία, η οποία δεν είναι προσαρμοσμένη στις ιδιαίτερες ικανότητες και νοητικές δεξιότητές τους, με αποτέλεσμα να μην είναι πλέον ελκυστική γι' αυτούς, να μην προκαλεί το ενδιαφέρον τους, να πλήττουν και τελικά να εκδηλώνουν **αρνητικές** ψυχοπαιδαγωγικές **συμπεριφορές**, που με μαθηματική ακρίβεια οδηγούν σε **μαθησιακή υστέρηση** και, ενίοτε, σε ψυχοπαιδαγωγικές διαταραχές και σε **μαθησιακό αποκλεισμό**.

Πρέπει να δημιουργήσουμε περιβάλλοντα που θα «υποστηρίζουν» τη χαρισματικότητα?

Έχει τεκμηριωθεί, μέσα από θεωρητικές και ερευνητικές προσεγγίσεις αλλά και μέσα από διαπιστώσεις γονιών, **ότι το τυπικό σχολείο δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές ανάγκες** τους και να τους παράσχει ισότιμη εκπαίδευση.

Η φοίτηση των χαρισματικών παιδιών στο τυπικό σχολείο έχει σαν συνέπεια να παρεμποδίζεται η ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεών τους, με αποτέλεσμα να στερούνται τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζήσουν δημιουργικά.

Εκπαιδευτικά πρότυπα για χαρισματικά παιδιά*

ΤΥΠΟΣ	ΣΧΕΔΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ
Ομαδοποίηση κατά ικανότητες	- Ειδικό Σχολείο - Ειδικές τάξεις - Προγράμματα που αναδεικνύουν καλοκαιρινές ομαδικές εργασίες - Ομαδοποίηση με ελαστικότητα	- Δυνατότητα Εργασίας στο Ελίτεδο των ικανοτήτων - Προγράμματα σχεδιασμένα για τις ανάγκες των παιδιών - Κανονική πρόοδος στη μάθηση	- Ανάγκη ειδικά εκπαιδευμένων διδασκόντων - Δεν μπορεί να είναι απόλυτα εξατομικευμένα - Τα Χαρισματικά παιδιά δεν είναι χαρισματικά σε όλους τους τομείς - Υψηλό κόστος - Τονίζεται το αίσθημα της διαφοράς
Επιτάχυνση	- Να αρχίζει το σχολείο πιο νωρίς - Να "πηδάει" τάξεις - Να περνάει την ύλη γρηγορότερα - Να συμπληρώνει σπονδές σε μικρότερο χρόνο	- Μπορεί να εφαρμοσθεί σε κάθε σχολείο - Αρχίζει νωρίτερα καριέρα-πιο παραγωγικό - Μικρότερο κόστος	- Προκατάληψη Δασκάλων - Γονέων - Κοινωνική αντίδραση - Ο Νόμος δεν επιτρέπει έναρξη του σχολείου νωρίτερα
Εμπλουτισμός	Προσθήκη Τομέων Μάθησης, που δεν υπάρχουν συνήθως στα τρέχοντα προγράμματα	- Τα παιδιά δεν ξεχωρίζονται - Κοστίζει λιγότερο από την ομαδοποίηση κατά ικανότητες	- Εφαρμόζονται στην κλασσική τάξη - Δεν υπάρχουν εξειδικευμένοι διδάσκοντες - Κακός συντονισμός προγράμματος

Γιαννακού-Κίτσου, Μ. (1998). *Παιδιά σχολικής ηλικίας με υψηλό δείκτη νοημοσύνης (χαρισματικά παιδιά) : επισήμανσή τους και εκτίμηση της κοινωνικής τους συμπεριφοράς και προσαρμογής*. Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη : Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Σχολή Επιστημών Υγείας. Ιατρικό Τμήμα. Τομέας Υγείας του Παιδιού. Α' Παιδιατρική Κλινική. <http://giftedchildrengre.blogspot.gr/2014/08>

Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις για την Εκπαίδευση των Χαρισματικών μαθητών

Διαφοροποιημένη εκπαίδευση για χαρισματικά παιδιά – Γενικό πλαίσιο

Σκοπός της διαφοροποιημένης εκπαίδευσης για τα χαρισματικά παιδιά είναι να τους προσφέρει πρόσβαση σε ένα υλικό που είναι περισσότερο νοητικά προκλητικό για αυτά.

Με τον τρόπο αυτό, βοηθούνται να συνειδητοποιήσουν την ύπαρξη του εξέχοντος δυναμικού τους στους διάφορους τομείς και να καλύψουν σε ένα σημαντικό βαθμό τις γνωστικές, συναισθηματικές και κοινωνικές τους ανάγκες.

Το γεγονός αυτό συμβάλλει μακροπρόθεσμα στην ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους

Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις για την Εκπαίδευση των Χαρισματικών μαθητών

Διαφοροποίηση Αναλυτικού Προγράμματος

Τα αναλυτικά προγράμματα για τους χαρισματικούς μαθητές οφείλουν δηλαδή να είναι εξειδικευμένα και διαφορετικά από τα προγράμματα της γενικής εκπαίδευσης.

Η διαφοροποίηση δε σημαίνει την προσθήκη περισσότερης ύλης στο υπάρχον αναλυτικό πρόγραμμα, ή την συσσώρευση εργασιών για συμπλήρωση και επίλυση. Αφορά νέες μορφές αναλυτικού προγράμματος, οι οποίες θα ταιριάζουν στα στυλ μάθησης των χαρισματικών μαθητών.

Η ύπαρξη διαφοροποιημένου αναλυτικού προγράμματος επιβάλλεται προκειμένου οι χαρισματικοί μαθητές να αναπτύξουν το δυναμικό τους.

Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις για την Εκπαίδευση των Χαρισματικών μαθητών

Διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές παροχές

Για να υλοποιηθούν οι ειδικές εκπαιδευτικές παροχές για τα χαρισματικά παιδιά, απαιτούνται μεταρρυθμίσεις στο αναλυτικό πρόγραμμα και διοικητικές αλλαγές στις σχολικές μονάδες, καθώς διαφέρουν ως προς τον τύπο των μαθητών που απευθύνονται, το είδος και τον βαθμό της διαφοροποίησής τους, αλλά και ως προς το περιεχόμενο τους.

Διακρίνονται σε παροχές εμπλουτισμού, επιτάχυνσης και ομαδοποίησης.

Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις για την Εκπαίδευση των Χαρισματικών μαθητών

Διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές παροχές

Ομαδοποίηση κατά ικανότητες

Η ομαδοποίηση ικανότητας αναφέρεται στην οργάνωση του προγράμματος που τοποθετεί τους μαθητές με κριτήριο την εγγύτητα στις νοητικές ικανότητες και με σκοπό τη συμμετοχή σε μαθησιακές ευκαιρίες.

Η χρονική διάρκεια, η μορφή και η εκπαιδευτική πράξη ποικίλουν ανάλογα με την εκπαιδευτική παροχή που προσφέρεται:

Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις για την Εκπαίδευση των Χαρισματικών μαθητών

Διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές παροχές

Ομαδοποίηση κατά ικανότητες

Ειδικά σχολεία για χαρισματικούς μαθητές

Ένα ολόκληρο σχολείο, οποιασδήποτε βαθμίδας, μπορεί να συγκροτηθεί και το πρόγραμμα να περιλαμβάνει αφενός το τυπικό ακαδημαϊκό πρόγραμμα και αφετέρου ειδικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες, που οδηγούν σε περισσότερο ποιοτική διαπραγμάτευση του περιεχομένου καθώς και σε καλύτερο χειρισμό της ύλης.

Οι τομείς στους οποίους το σχολείο προσφέρει αυτές τις επιπλέον δραστηριότητες μπορεί να συμπεριλαμβάνουν ανάμεσα σε άλλα ξένες γλώσσες, κλασσική παιδεία, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, μαθηματικά, φυσική και χημεία, κλπ.

Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις για την Εκπαίδευση των Χαρισματικών μαθητών

Διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές παροχές

Ομαδοποίηση κατά ικανότητες

Ομάδα χαρισματικών μαθητών σε τυπικό σχολείο

Αναφέρεται στη δημιουργία μιας επιλεγμένης ομάδας χαρισματικών μαθητών μέσα στην κανονική τάξη ή ενός τμήματος-τάξης χαρισματικών –αντίστοιχη του τμήματος «ένταξης»– όπου ο δάσκαλος μπορεί να επιταχύνει το ρυθμό της διδασκαλίας για αυτή την ομάδα μαθητών και να προσφέρει δραστηριότητες εμπλουτισμού (πχ ερευνητικές εργασίες, παρουσίαση επιστημονικών μελετών, έρευνα με χρήση της Βιβλιοθήκης και του διαδικτύου), ενσωματώνοντας παράλληλα τα ενδιαφέροντα των μαθητών αυτών στις δραστηριότητες

Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις για την Εκπαίδευση των Χαρισματικών μαθητών

Διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές παροχές

Ομαδοποίηση κατά ικανότητες

Χώρος-καταφύγιο

Στα πλαίσια της παροχής αυτής, οι χαρισματικοί μαθητές, έχουν τη δυνατότητα να φεύγουν από την κανονική τάξη, για κάποιες ώρες ή ημέρες την εβδομάδα και να συμμετέχουν σε διάφορες δραστηριότητες εμπλουτισμού, σε έναν χώρο με κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή και πηγές, το δωμάτιο-καταφύγιο, όπου θα βρουν υλικό για μελέτη σχετικό με τα ενδιαφέροντα των παιδιών. Τα παιδιά μπορούν ακόμα να παρακολουθούν σεμινάρια, να κάνουν επισκέψεις ή να ασχοληθούν με την εκπόνηση συνθετικών εργασιών κάτω από την καθοδήγηση ενός δασκάλου

Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις για την Εκπαίδευση των Χαρισματικών μαθητών

Διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές παροχές

Ομαδοποίηση κατά ικανότητες

Ομάδες/Ομιλοι ενδιαφερόντων

Μέσα στο σχολικό χώρο, μπορούν να δημιουργηθούν ομάδες με κοινά ενδιαφέροντα (ηλεκτρονικών υπολογιστών, επιστημονικής έρευνας, σκακιού, μαθηματικών, ξένων γλωσσών κ.λπ.) με πρωτοβουλία και ευθύνη εκπαιδευτικών, όπου οργανώνονται επισκέψεις, συναντήσεις με εξέχοντα μέλη της κοινότητας, μικρής διάρκειας μαθήματα που διδάσκονται από ειδήμονες, μετά το σχολείο ή τα Σαββατοκύριακα και τις αργίες/διακοπές.

Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις για την Εκπαίδευση των Χαρισματικών μαθητών

Διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές παροχές

Επιτάχυνση

Αναφέρεται στην οργάνωση του προγράμματος κατά τέτοιο τρόπο ώστε ο μαθητής να ολοκληρώνει ένα τομέα μελέτης σε χρόνο λιγότερο από εκείνον που απαιτείται συνήθως για τους τυπικούς συνομηλίκους του. Ο χαρισματικός μαθητής θα προπορεύεται έναντι των συνομηλίκων του σε μερικές, σε πολλές, ή/και σε όλες τις περιοχές της σχολικής φοίτησης

Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις για την Εκπαίδευση των Χαρισματικών μαθητών

Διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές παροχές

Επιτάχυνση

Πρώιμη ένταξη στο Νηπιαγωγείο ή στην Α΄ Δημοτικού

Η πιο **εύκολη** σε **εφαρμογή** εκπαιδευτική παροχή. Παρά το γεγονός ότι η έρευνα πάνω στον τομέα αυτό έχει **θετικά αποτελέσματα**, οι εκπαιδευτικοί και οι λοιποί ειδικοί δεν υιοθετούν εύκολα μια τέτοια πρακτική, καθώς επικρατεί η άποψη ότι το διαφορετικό ηλικιακό περιβάλλον μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την προσαρμογή των παιδιών στο σχολικό χώρο.

Για να αποφευχθούν να πιθανά προβλήματα που μπορεί να επιφέρει η παροχή αυτή θεωρείται απαραίτητο, ο ΔΝ του παιδιού να είναι ίσος ή μεγαλύτερος με 130 και να είναι συναισθηματικά και κοινωνικά ώριμο, να παρουσιάζει ετοιμότητα για διάβασμα και να έχει αρκετά ανεπτυγμένο οπτικοκινητικό συγχρονισμό

Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις για την Εκπαίδευση των Χαρισματικών μαθητών

Διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές παροχές

Επιτάχυνση

Υπερπήδηση τάξης

Είναι μια κλασική μέθοδος επιτάχυνσης, που μπορεί να πραγματοποιηθεί σε όλες τις βαθμίδες. Η ανία των παιδιών μέσα στην τάξη, τα προβλήματα επικοινωνίας με παιδιά λιγότερο ώριμα, η διαφορά γνώσης σε συγκεκριμένα θέματα, καθώς και η εύκολη προσπέλαση της μάθησης είναι μερικά από τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η συγκεκριμένη παροχή.

Ο σκεπτικισμός που εκφράζουν ορισμένοι εκπαιδευτικοί έγκειται στο ότι σε ορισμένα μαθήματα, όπως τα μαθηματικά, οι γνώσεις και ο τρόπος αξιοποίησής τους απαιτούν τη διδασκαλία τους με μια συγκεκριμένη σειρά, η οποία αν διαταραχθεί μπορεί να προκαλέσει προβλήματα στην κατανόηση των δυσκολότερων εννοιών

Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις για την Εκπαίδευση των Χαρισματικών μαθητών

Διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές παροχές

Επιτάχυνση

Υπερπήδηση μαθήματος

Σημαίνει παρακολούθηση συγκεκριμένου μαθήματος σε μεγαλύτερη τάξη. Ενδείκνυται για μαθητές με ειδικές ικανότητες σε συγκεκριμένους τομείς. Επιτρέπει στο μαθητή να είναι με παιδιά της ηλικίας του, αφού παρακολουθεί στην τάξη του τα άλλα μαθήματα, ενώ παράλληλα προκαλείται νοητικά με την παρακολούθηση του μαθήματος που τον ενδιαφέρει σε μεγαλύτερη τάξη. Επίσης μπορεί να εφαρμοστεί σε μαθητές Γυμνασίου-Λυκείου με μαθήματα του Πανεπιστημίου. Συγκεκριμένα, οι μαθητές μπορούν να παρακολουθούν μαθήματα στο Πανεπιστήμιο και τα μαθήματα αυτά να μετρήσουν για το Πανεπιστημιακό Πτυχίο.

Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις για την Εκπαίδευση των Χαρισματικών μαθητών

Διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές παροχές

Εμπλουτισμός

Οργάνωση του προγράμματος με τρόπο που επεκτείνει, συμπληρώνει και μερικές φορές αντικαθιστά πλευρές της δομής του σχολείου. Είναι ίσως η πιο δημοφιλής προσέγγιση και η λιγότερο αμφισβητήσιμη.

Η παροχή αυτή έχει σκοπό να εντάξει τα χαρισματικά παιδιά στο ίδιο εκπαιδευτικό πλαίσιο με τους συνομήλικους συμμαθητές τους αλλά να καλλιεργήσει την **ανάπτυξη των ανώτερων γνωστικών διαδικασιών** τους προσφέροντας πρόσθετες εμπειρίες.

Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις για την Εκπαίδευση των Χарισματικών μαθητών

Διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές παροχές

Κατ' οίκον δομημένη εκπαίδευση

Κατ' οίκον εκπαίδευση βάση ατομικού ρυθμού

Εξ' αποστάσεως δομημένη εκπαίδευση

Εξ' αποστάσεως εκπαίδευση βάση ατομικού ρυθμού

Ανεξάρτητη εκπαίδευση με δυνατότητα ολοκλήρωσης εκπαιδευτικών βαθμίδων μετά από εξετάσεις

Mentoring

Θερινά προγράμματα

Ένα συστημικό μοντέλο για την χαρισματικότητα

Πρώιμη ανίχνευση

Καθολικά τεστ (σε όλα τα παιδιά)

- από τους παιδιάτρους
- κατά την έναρξη της σχολικής
(πρωτοσχολικής/προσχολικής) ηλικίας

Γενικά τεστ για το 30% που θα προκύψει από τα καθολικά
τεστ

Ομαδικά τεστ για το 10% που θα προκύψει από τα γενικά
τεστ

Ατομικά τεστ για το 2% που θα προκύψει από τα ομαδικά
τεστ

Ένα συστημικό μοντέλο για την χαρισματικότητα

Κατάλληλη του είδους και του βαθμού
διαφοροποίησης εκπαίδευση

Πρώιμη ένταξη

Υπερπήδηση τάξης

Συμπύκνωση ύλης κατά μάθημα/κατά τάξη

Εμπλουτισμός

Ομαδοποίηση κατά ενδιαφέροντα

Ειδικό σχολείο

Εκπαίδευση κατ' οίκον/Εκπαίδευση εξ αποστάσεως

Mentoring

Ένα συστημικό μοντέλο για την χαρισματικότητα

Συμβουλευτική Επαγγελματικού Προσανατολισμού

Ατομική συμβουλευτική και θεραπεία

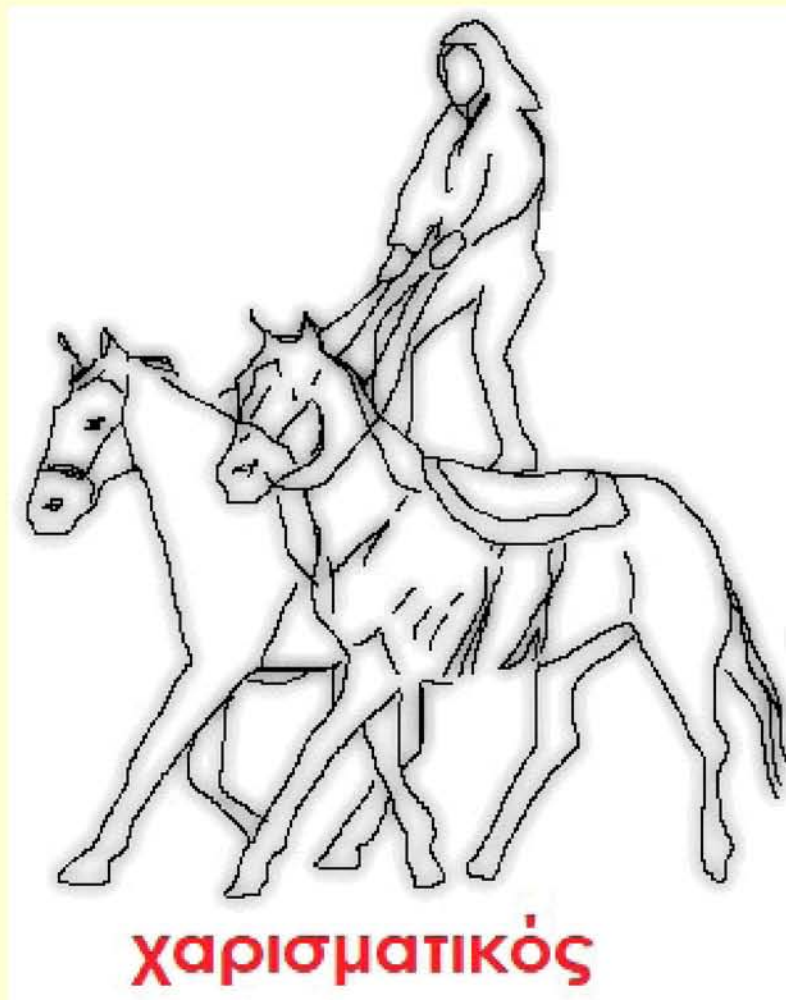
Συμβουλευτική/θεραπεία ομάδας (γονιών,
εκπαιδευτικών, εφήβων)

Συμβουλευτική/θεραπεία οικογένειας

_____

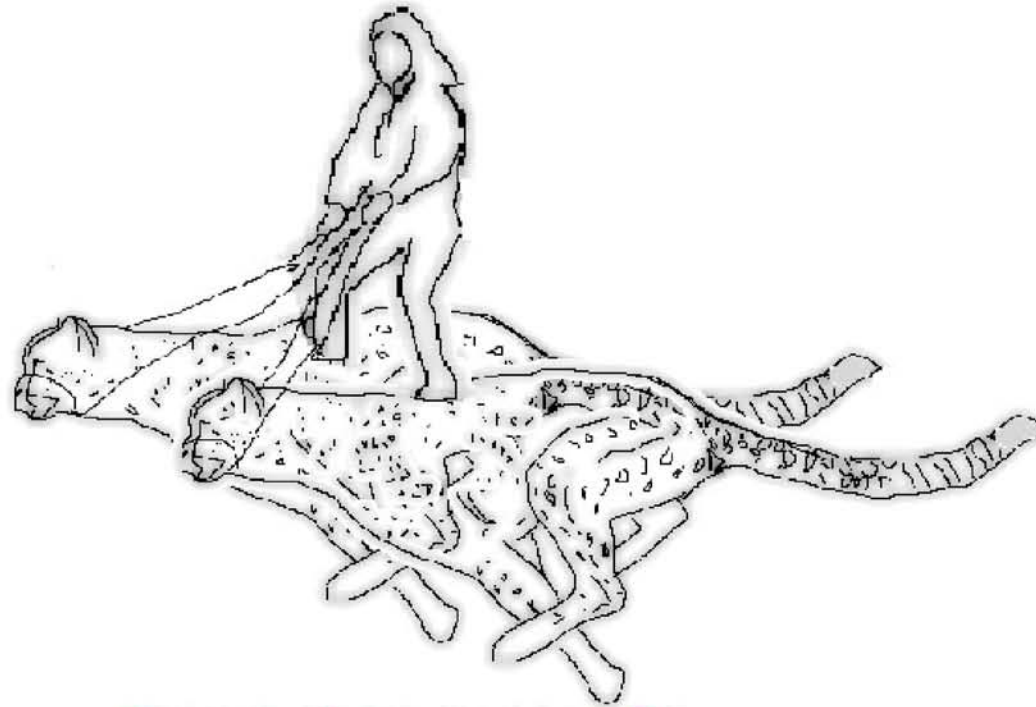

**Οδηγώντας
[με]
την χαρισματικότητα**

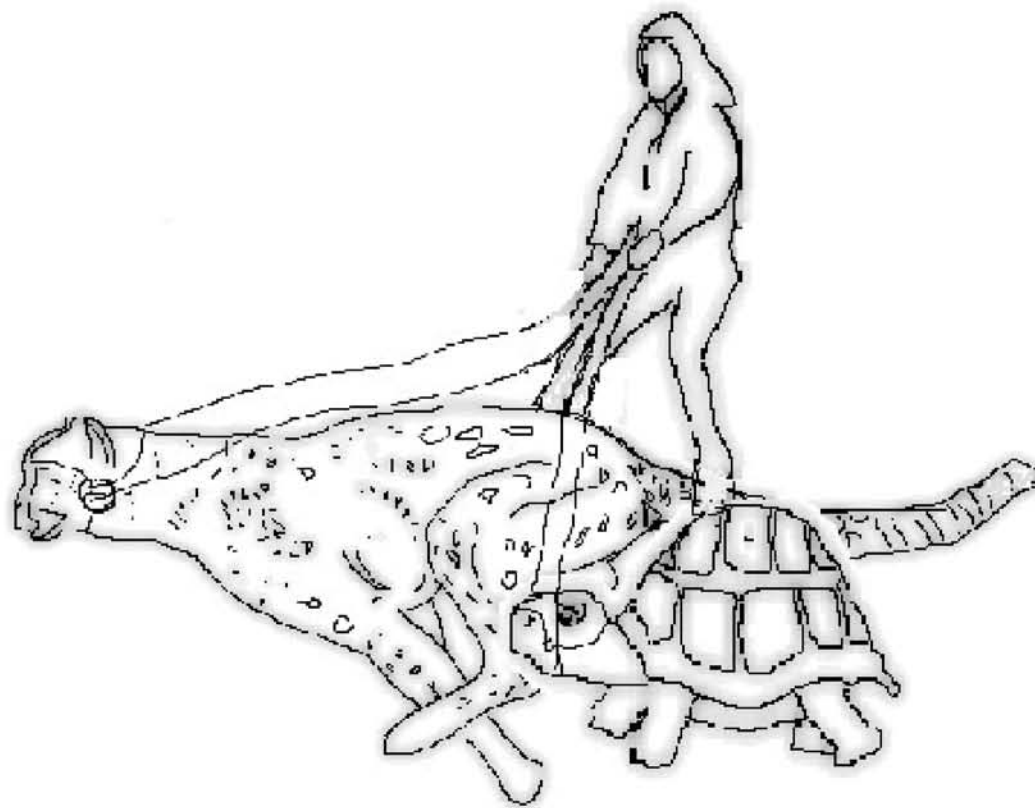
Ο χαρισματικός ισορροπεί όρθιος πάνω σε δύο άλογα ...

εξαιρετικά χαρισματικός

Ο εξαιρετικά-χαρισματικός ισορροπεί όρθιος πάνω σε δύο
cheetah ...

με διπλή διαφοροποίηση

Ο διπλά-διαφοροποιημένος-χαρισματικός ισορροπεί όρθιος
πάνω σε ένα cheetah και μια χελώνα ...

ένας δημιουργικός ενήλικας
είναι ένα δημιουργικό παιδί που έχει επιβιώσει

ένας χαρισματικός ενήλικας
είναι ένα χαρισματικό παιδί που έχει επιβιώσει

το δημιουργικό παιδί
που δεν έχει καταφέρει να επιβιώσει

και το χαρισματικό παιδί
που δεν έχει καταφέρει να επιβιώσει

βρίσκονται στον προθάλαμο
-ή/και στον θάλαμο-
των ψυχιατρείων.

Δεν αρκεί να πούμε στον χαρισματικό
«ωωω, είσαι μοναδικός, αυτό είναι υπέροχο !!!»

γιατί θα απαντήσει

JUST BECAUSE YOU ARE UNIQUE

DOES NOT MEAN YOU ARE USEFUL

Ο χαρισματικός δεν είναι «χαλασμένος»

Είναι πολύ σημαντικό να βοηθήσουμε τον χαρισματικό να «ανακαλύψει» πως:

είναι ένας κοιμώμενος γίγαντας, που ήρθε ο καιρός να
αφυπνιστεί

είναι ένας ελέφαντας στο δωμάτιο, που προσπαθεί να
κρυφτεί

είναι ένας αετός και είναι οκ να κατεβαίνει κάπου κάπου
στον ορνιθώνα

είναι ένα cheetah και είναι οκ να φέρεται κάπου κάπου σαν
γάτα

η χαρισματικότητα

ΔΕΝ είναι ταμπέλα,

ΔΕΝ είναι διαταραχή,

ΔΕΝ είναι αναπτυξιακό στάδιο που θα
διανυθεί και θα ολοκληρωθεί,

ΔΕΝ είναι παθολογία.

Η χαρισματικότητα είναι

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ■ [τελεία]

Και τα χαρισματικά άτομα

- είναι αναγκαίο να τα ενθαρρύνουμε,
- είναι αναγκαίο να τους παρέχουμε τις προκλήσεις που έχουν ανάγκη,
- είναι αναγκαίο να τα εμπνεύσουμε,

ώστε να συνειδητοποιήσουν ποιοι είναι, να συνειδητοποιήσουν τις δυνατότητές τους για να βρουν την ταυτότητά τους και να την αποδεχθούν.

ο χαρισματικός χρειάζεται να αποδεχθεί ότι μπορεί
να ταιριάζει και χωρίς να ανήκει

και να πάει στο επόμενο βήμα

να μπορεί να ανήκει
ΚΑΙ να διατηρεί την αληθινή του φύση

Για να μπορέσει να απαντήσει

“Φοβάμαι να είμαι χαρισματικός, φοβάμαι να μην είμαι χαρισματικός... Θα υιοθετούσα το “διαφορετικός” –κάτω από τη δική σου εννοιολόγηση– με λιγότερες αντιστάσεις. Δικαιολογεί πολλά από το παρελθόν μου και μαλακώνει το αγριευτικό συναίσθημα που πάντα κουβαλούσα σχετικά με την “παθολογική” διαφορετικότητά μου.

Χρόνια προσπαθούσα να αλλάξω, να γίνω σαν τους άλλους. Αυτό που συνήθως έκανα ήταν να παραμένω σε μια ατέρμονη αναμόχλευση του εαυτού μου, με επώδυνες, ενοχικές ενδοσκοπήσεις και ατέρμονες προσπάθειες για αυτοπραγμάτωση. Παραδόξως, όσο πιο βαθιά έμπαινα σ’ αυτές τις αναζητήσεις, τόσο περισσότερο αισθανόμουν θυμωμένος, απογοητευμένος, θλιμμένος, μόνος, ανεπαρκής... Και ανύπαρκτος, σαν να ζούσα το καρτεσιανό *cogito* από την ανάποδότη του... “σκέφτομαι και εν τέλει... δεν υπάρχω”.

Στην προσπάθεια για την παραγωγή μιας νοηματοδότησης, μιας ταυτοποίησης που διαρκώς διολισθαίνει, βρήκα μια άλλη «προοπτική», την προοπτική τού “δε φταίω εγώ για αυτό που είμαι”, και μπορώ τώρα να ανεχτώ, να αντέξω, να εμπεριέξω και να μετουσιώσω τη διαφορετικότητά μου, η οποία, μοιραία, κάτω από αυτό το πλαίσιο εν τέλει απλώς διαφορίζεται και υποπίπτει σε όρους προσωπικής διακριτότητας”

Βιβλιογραφία

- Ανδρούτσου, Β., & Ζώη, Ε. (2017). *Αφυπνίζοντας τον κοιμώμενο γίγαντα : Συμβουλευτική σε χαρισματικούς ενήλικες*. 1^ο Συνέδριο Counseling - Coaching : Διαμεσολάβηση και Διευκόλυνση : Γεφυρώνοντας τις διαφορές για μια νέα Συμβουλευτική της Κρίσης. Πανεπιστήμιο Αιγαίου – Επαγγελματικά Προγράμματα Ενδυνάμωσης και Συμβουλευτικής, Θεσσαλονίκη, 7-8.10.2017. <http://giftedchildrengnr.blogspot.gr/2017/10/blog-post.html>
- Ανδρούτσου, Β., Καστάνοβα, Μ., Νίκα, Γ. (2017). *Cheetahs στην Αίθουσα. Τα Χαρισματικά Παιδιά στην Εκπαίδευση: Ελλείψεις και Παραλείψεις*. 1^ο Επιστημονικό Συνέδριο “Ερευνα και Καινοτομία στην Παιδοψυχολογία και την Παιδοψυχιατρική-Διεπιστημονικές προσεγγίσεις και Προοπτικές”, Θεσσαλονίκη, 18-19.02.2017. <http://giftedchildrengnr.blogspot.gr/2017/02>
- Ανδρούτσου, Β. (2014). *Συμβουλευτική χαρισματικών ατόμων*. Σεμινάριο στα πλαίσια του Τετραετούς Επαγγελματικού Προγράμματος Εκπαίδευσης στη Συστημική – Οικογενειακή Θεραπεία του ΚΕΣΥΘΕΣ. (Αδημοσίευτη).
- Androutsou, V., Nika, G., Fotopoulou, V., Kashtanova, M., & Tsimakis, A. (2016). *Choosing effective therapeutic techniques based on most dominant characteristics of gifted clients*. 9th EFTA Conference, Athens, 2016, 09.28 – 10.01. http://giftedchildrengnr.blogspot.gr/2017/01/choosing-effective-therapeutic_13.html
- Androutsou, V., Nika, G., Fotopoulou, V., & Kashtanova, M. (2016). *Brief Therapy Focused on Giftedness – BTFG**. 9th EFTA Conference, Athens, 2016, 09.28 – 10.01. <http://giftedchildrengnr.blogspot.gr/2016/10/brief-therapy-focused-on-giftedness-btfg.html>

Βιβλιογραφία

- Ανδρούτσου, Β., Νίκα, Γ., Φωτοπούλου, Β., & Καστάνοβα, Μ. (2016). *Βραχεία θεραπεία εστιασμένη στη χαρισματικότητα*. 9ο Ευρωπαϊκό Συνέδριο EFTA, Αθήνα, 28.09 – 01.10.2016. <http://giftedchildrengr.blogspot.gr/2017/01/blog-post.html>
- Ανδρούτσου Β., Τσάκωνα Ε., Μπαντέλη Ρ., & Δήμου Α. (2015). *Διπλή Διαφοροποίηση, Λανθασμένες Διαγνώσεις, και Εργαλεία Αξιολόγησης της Χαρισματικότητας*. 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΨΕΒΕ "Ψυχολογία και Εκπαίδευση". Ιωάννινα, 9-11.10.2015. <http://giftedchildrengr.blogspot.gr/2015/10/blog-post.html>
- Ανδρούτσου, Β. (2014). *Χαρισματικά παιδιά : παιδιά σε κίνδυνο*. Διπλωματική εργασία στα πλαίσια του Τετραετούς Επαγγελματικού Προγράμματος Εκπαίδευσης στη Συστημική – Οικογενειακή Θεραπεία της ΕΣΥΘΕΠΑΣ. (Αδημοσίευτη).
- Αντωνίου, Α. (2009). *Χαρισματικά και ταλαντούχα παιδιά*. Αθήνα: Πασχαλίδης.
- Γιαννακού-Κίτσου, Μ. (1998). *Παιδιά σχολικής ηλικίας με υψηλό δείκτη νοημοσύνης (χαρισματικά παιδιά) : επισήμανσή τους και εκτίμηση της κοινωνικής τους συμπεριφοράς και προσαρμογής*. Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη : Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Σχολή Επιστημών Υγείας. Ιατρικό Τμήμα. Τομέας Υγείας του Παιδιού. Α' Παιδιατρική Κλινική. <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/10692#page/1/mode/2up>

Βιβλιογραφία

- Δαβάζογλου-Σιμοπούλου, Α. (1999). *Τα χαρισματικά παιδιά στην εκπαίδευση*. Αλεξανδρούπολη.
- Ζώη, Ε., & Ανδρούτσου, Β. (2017). *Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά χαρισματικών παιδιών που οδηγούν σε λανθασμένες διαγνώσεις*. 1^ο Συνέδριο Counseling - Coaching : Διαμεσολάβηση και Διευκόλυνση : Γεφυρώνοντας τις διαφορές για μια νέα Συμβουλευτική της Κρίσης. Πανεπιστήμιο Αιγαίου – Επαγγελματικά Προγράμματα Ενδυνάμωσης και Συμβουλευτικής, Θεσσαλονίκη, 7-8.10.2017. <http://giftedchildrengri.blogspot.gr/2017>
- Θεοδωρίδου, Σ. (2006). *Αντιλήψεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με τα χαρακτηριστικά του χαρισματικού μαθητή*. Διδακτορική Διατριβή. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ). Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης.
- Θωμαΐδου, Λ., Λόξα, Γ., & Μελετέα, Ε. (2000). *Χαρισματικοί και ταλαντούχοι μαθητές, μια άλλη κατηγορία ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες*. Συνέδριο Ειδικής Αγωγής. Ρέθυμνο, Ελλάδα, 12-14 Μαΐου.
- Κονιστή, Π. (2010). *Χαρισματικά παιδιά: τα ενδοπροσωπικά και διαπροσωπικά προβλήματα προσαρμογής τους*. Στο Κολιάδης, Ε. (επιμ.) (2010). *Συμπεριφορά στο σχολείο: αξιοποιούμε δυνατότητες - αντιμετωπίζουμε προβλήματα*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Κουλάκογλου, Κ. (2002). *Ψυχομετρία και Ψυχολογική Αξιολόγηση*, 2η εκδ. Αθήνα
- Κρασανάκης, Γ. (1983). *Ψυχολογία της Νοημοσύνης*. Αθήνα: 1983

Βιβλιογραφία

- Λόξα, Γ. (2004). *Οδηγίες για τους εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Η εκπαίδευση των μαθητών με ιδιαίτερες νοητικές ικανότητες και ταλέντα*. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Τμήμα Ειδικής Αγωγής.
http://www.pi-schools.gr/special_education_new/html/gr/8emata/xarismatika/xarismatika.htm
- Ματσαγγούρας, Θ. (επιμ.) (2008). *Εκπαιδεύοντας παιδιά υψηλών ικανοτήτων μάθησης: διαφοροποιημένη συνεκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg
- Μόττη-Στεφανίδη, Φρ. (1999). *Αξιολόγηση της Νοημοσύνης Παιδιών Σχολικής Ηλικίας και Εφήβων*. Αθήνα
- Μπαντέλη Ρ., Ανδρούτσου Β., Τσάκωνα Ε., & Δήμου Α. (2015). *Χαρισματικότητα και αναπηρία, μια προσωπική αφήγηση*. 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΨΕΒΕ "Ψυχολογία και Εκπαίδευση". Ιωάννινα, 9-11.10.2015.
http://giftedchildrengr.blogspot.gr/2015/10/blog-post_18.html
- Παρασκευόπουλος, Ι., Ν. (1992). *Ψυχολογία Ατομικών Διαφορών*, Αθήνα.
- Ρίζος, Σ. (2007). *Χαρισματικά παιδιά και εκπαίδευση*. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο με θέμα «Σχολείο ίσο για παιδιά άνισα». Αθήνα, Ελλάδα, 4-6 Μαΐου.

Βιβλιογραφία

- Ρίζος, Σ. (2007). *Η περίπτωση των χαρισματικών παιδιών: απόψεις των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε θέματα αναγνώρισης και διαχείρισης της διαφορετικότητας των παιδιών αυτών*. Διδακτορική Διατριβή. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Σχολή Κοινωνικών Επιστημών. Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία.
- Σούλης, Σπ. (2006). *Παιδιά και έφηβοι με υψηλή νοητική λειτουργικότητα κι η εκπαίδευσή τους*. Αθήνα: Τυπωθήτω Δαρδανός.
- Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων Χαρισματικών και Ταλαντούχων Παιδιών. <http://giftedchildren.gr.blogspot.gr> (©2014 – 2018).
- Τόμπρου, Δ.- Μ. (2013). *Μελέτη λειτουργικής πλευρίωσης σε παιδιά υψηλής, μέσης και χαμηλής νοημοσύνης με τη χρήση συμπεριφορικών δεικτών και απεικόνισης εγκέφαλου*. Διδακτορική Διατριβή. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Σχολή Επιστημών Αγωγής. Τμήμα Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης.
- Τσιάμης, Α. (2006). *Τα χαρισματικά παιδιά ζουν ανάμεσά μας*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Τσιμπούκης, Κ. (1979). *Η Μέτρηση και η αξιολόγηση στις επιστήμες της αγωγής*.
- Φουστάνα, Α. & Παπαδάτος, Γ. (2012). *Ο ρόλος της ευφυΐας στον ανθρώπινο πολιτισμό: Η ευφυΐα ως πολιτισμικό, ψυχοφυσιολογικό και εκπαιδευτικό φαινόμενο*. Αθήνα: Πεδίο

Bibliography

- Amend E.R., & Peters D.B. (2012). *Misdiagnosis, Dual diagnosis, and missed diagnosis of gifted children and adults*. SENG Conference, CE Workshop, July 13.
- Amend, E.R. & Beljan, P. (2009). The antecedents of misdiagnosis: when normal behaviors of gifted children are misinterpreted as pathological. *Gifted Education International*, 25(2), 131-143.
- Beckley, D. (1998). Gifted and Learning Disabled: Twice Exceptional Students. *NRC/GT Newsletter*, Spring.
- Bloom, B.-S. (1985). *Developing Talent in Young People*. Ballantine Books.
- Clark, B. (2002). *Growing up gifted* (5th ed.). Columbus, OH: Merrill.
- Clark, C., & Callow, R., (2002). *Educating the Gifted and Talented*. London: Fulton.
- Colangelo, N. & Davis, G.A. (Eds). (2003). *Handbook of gifted education*. 3rd ed. MA: Allyn-Bacon
- Dabrowski, K. (1972). *Psychoneurosis is not an illness*. London: Gryf
- Freesen, L. (2013). The Gifted Child as Cheetah: A Unique Animal-Assisted Literacy Program: What we can learn from a gifted second grader's experience. *The Latham Letter*.
- Gardner, H. (2011). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. 3rd. ed. Basic Books.
- Goleman, D. (1998). *Η συναισθηματική νοημοσύνη: γιατί το «EQ» είναι πιο σημαντικό από το «IQ»*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Bibliography

- Hemmings, B.C. (1985). The Gifted/Handicapped: some basic issues. *The Exceptional Child*, 32:1, 57-61.
- Heward, W. L. (2011). *Παιδιά με ειδικές ανάγκες. Μία εισαγωγή στην ειδική εκπαίδευση*. Αθήνα: Τόπος
- Hollingworth, L.S. (1926). *Gifted children: Their nature and nurture*. New York: Macmillan.
- Hollingworth, L.S. (1931). The child of very superior intelligence as a special problem in social adjustment. *Mental Hygiene*, 15(1), 1-16.
- Hollingworth, L.S. (1942). *Children above 180 IQ Stanford-Binet: Origin and development*. NY: World Book.
- Jacobsen, M.-E. (1999). *The Gifted Adult: A Revolutionary Guide for Liberating Everyday Genius*. New York: Ballantine Books.
- Marland, S.P. Jr., (1972). *Education of the Gifted and Talented*. Washington, DC:US. Government Printing Office
- Milgram, R. (Ed.) (1991). *Counseling Gifted and Talented Children: A Guide for Teachers, Counselors, and Parents*. New Jersey: Greenwood.
- Peterson J.S. & Moon S.M. (2008). Counseling the Gifted, In Steven I. Pfeiffer (ed.) *Handbook of Giftedness in Children*. Springer, pp. 223-248.
- Renzulli, J.S., Smith, L.H., White, A. J., Callahan, C.M., Hartman, R.K., & Westberg, K.L. (2002). *Scales for rating the behavioral characteristics of superior students* (Rev. ed.). New York: Creative Learning Press.

Bibliography

- Renzulli, J., (1977), *The Enrichment Triad Model: A Guide for Developing Defensible Programs for the Gifted and Talented*. New York: Creative Learning Press
- Roeper, A. (1988). Should educators of the gifted and talented be more concerned with world issues? *Roeper Review*, 11, 12-13
- Silverman, L.K. (1997-2004). *Characteristics of giftedness scale: A review of the literature*.
- Silverman L.K. (1993). *Counselling the gifted and talented*. Denver: Love Publishing
- Smutny, J.,F., (ed.), (2003). *Designing and Developing Programs for Gifted Students*. California: Corwin Press.
- Sousa, A.,D., (2003). *How the Gifted Brain Learns*. California: Corwin Press.
- Stephens K.R., & Karnes, F.A., (2000). State Definitions for the Gifted and Talented revisited. *Exceptional Children*, 66(2), 219-238.
- Sternberg, R.J. (1986). A triarchic theory of intellectual giftedness. In R. J. Sternberg & J. E. Davidson (Eds.), *Conceptions of giftedness* (pp. 223-243). Cambridge: Cambridge University Press.
- Tannenbaum, A.J. (1991). The Social Psychology of Giftedness in N. Colangelo *Handbook of Gifted Education*, Boston, Allyn and Bacon.

Bibliography

- Terman, L.M. (1925 - 1959). *Genetic studies of genius*: 5 vols. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Terman, L.M., & Oden, M.H. (1951). The Stanford studies of the gifted. In P. Witty (Ed.), *The gifted child* (pp. 20-46). Boston: D. C. Heath.
- Thurstone, L.L., (1938). Primary Mental Abilities, *Psychometric Monograph*, no 47.
- Webb, J.T., Amend, E.R., Nadia, E., Webb, N., Goerss, J., Beljan, P., & Olenchak F.R. (2004). *Misdiagnosis and dual diagnoses of gifted children and adults: ADHD, Bipolar, OCD, Asperger's, depression, and other disorders*. Great Potential Press.
- Willard-Holt, C. (1998). Academic and personality characteristics of gifted students with cerebral palsy: A Multiple Case Study. *Exceptional Children*, 65, 37-50.
- Yermish, A. (2010). *Cheetahs on the Couch: Issues Affecting the Therapeutic Working Alliance With Clients Who Are Cognitively Gifted: Thesis*. Massachusetts School of Professional Psychology.

Το υλικό διατίθεται με άδεια :

Creative Commons:

Αναφορά Δημιουργού - Μη Εμπορική Χρήση
- Παρόμοια Διανομή 4.0 Διεθνές

Αυτή η άδεια επιτρέπει την χρήση υλικού, την τροποποίηση και την [ανα]δημιουργία πάνω σε αυτό το έργο, κατά μη-εμπορικό τρόπο, με την προϋπόθεση πως θα γίνεται αναφορά στην αρχική δημιουργία και στους δημιουργούς και το νέο έργο που θα παράγεται θα υπάγεται και θα διανέμεται τους ίδιους όρους.

Βάσω Ανδρούτσου

698 57 57 285

vandrout@yahoo.gr

FB: Βάσω Ανδρούτσου, Vasso Androutsou

URL: <http://giftedchildrengr.blogspot.gr>

FB: [Σύλλογος Γονέων Χαρισματικών και Ταλαντούχων Παιδιών](#)